

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
ÖĞRENCİLERİNİN YAZILARINDA
GÖRÜLEN ANLATIM
BOZUKLUKLARININ İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Meltem ÜSTÜN

2011

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN YAZILARINDA
GÖRÜLEN ANLATIM BOZUKLUKLARININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Meltem ÜSTÜN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU

anakkale – 2011

TAAHHÜTNAME

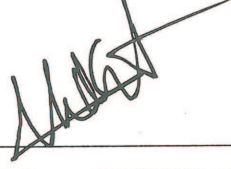
Yüksek Lisesi Tezi olarak sunduğum “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılarında Görülen Anlatım Bozukluklarının İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2011

Meltem ÜSTÜN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

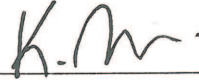
Meltem ÜSTÜN'e ait "İlköğretim İkinci Kademe ğrencilerinin Yazılarında Görülen Anlatım Bozukluklarının İncelenmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

ye Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOğLU
(Danışman)

ye Yrd. Doç. Dr. Yusuf AVCI

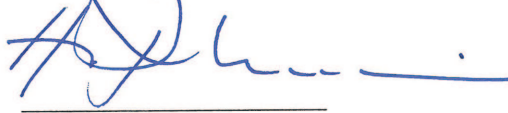

ye Yrd. Doç. Dr. Keziban TEKşAN

Tez No : 406842

Tez Savunma Tarihi : 11/07/2011

ONAY

Doç.Dr. Hamit PALABIYIK

Enstitü Müdürü

13./7./2011.

ÖZET

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin

Yazılarında Görülen Anlatım Bozukluklarının İncelenmesi

Bu çalışma ilköğretim II. kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında karşılaşılan anlatım bozukluklarını tespit etmek, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin anlatım bozukluğu yapma üzerindeki etkisinin belirlemek amacıyla yapılmıştır. Betimsel bir nitelik taşıyan araştırmada evren Antalya ilinin Alanya ilçesinde, 2009–2010 öğretim yılında öğrenim gören ilköğretim ikinci kademe öğrencileridir; örneklem ise Alanya ilçesindeki farklı sosyo- ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi temsil ettikleri varsayılan üç okuldan- Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu, Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu, Demirtaş YİBO- tesadüfî yöntemle seçilmiş 180 öğrenciyle oluşturulmuştur.

Araştırmada öğrencilerden öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı anlatım türlerinde metinler yazmaları istenmiş; yazma kolaylığı sağlanması açısından da öğrencilere herhangi birini tercih edebilecekleri dörder konuluk birer form verilmiştir. Bu uygulama üç kez tekrarlanmış ve toplamda 540 ayrı metin üzerinde çalışılmıştır.

Verilerin toplanmasının ardından farklı kaynakların taranması sonucu anlam ve yapıyla ilgili temel anlatım bozukluklarını içeren 21 ana maddeden oluşan bir liste hazırlanmıştır. Öğrencilerin yazmış olduğu metinler incelenerek anlatımı kusurlu bulunan cümleler belirlenmiş ve bu cümlelerle daha önce hazırlanan liste karşılaştırılmıştır.

Bu karşılaştırma sonucunda ulaşılan bulgular düzenlenmiş, anlatım bozukluğuyla karşılaşılma sıklıkları yüzde cinsinden ifade edilerek; bu sıklıkların, anlatım bozukluğu türüne, okullara, sınıflara, farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylere göre dağılımını gösteren tablolar oluşturulmuş; tablolar 12 temel soru ışığında yorumlanmış ve ortaya birtakım sonuçlar konmuştur. Buna göre: (1) Her öğrenci en az bir anlatım bozukluğu yapmıştır. (2)En sık karşılaşılan anlatım bozuklukları % 97.2 görülme oranı ile cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar ve % 50.5 görülme oranı ile birbiriyle karıştırılan kelimelerdir. (3) Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyle anlatım bozukluğu görülme sıklığı arasında doğrudan bir ilişki yoktur.

Çalışmanın sonunda karşılaşılan anlatım bozukluklarının en aza indirilmesi için yapılması gerekenler öneriler halinde sunulmuştur.

ABSTRACT

A Research On Secondary School Students' Texts' Expression Mistakes

This study has been carried out in order to find out the written expression mistakes of the secondary school students and to identify the effects of socio economic and socio cultural level of the students on the amount of those kind of mistakes. In this descriptive study, the universe is the second grade primary school students attending the schools of Alanya which is one of the districts of Antalya during 2009-2010 educational year. The sample consists of 180 students randomly chosen from the different schools such as Barbaros Azakoğlu Primary School, Aşağıoba Hasan Atıcı Primary School, Demirtaş Boarding Primary School which are estimated as the representative of different levels of socio economic and socio cultural layers in Alanya.

In the research, primarily, students are asked to write texts in narrative, descriptive and argumentative styles of narration. To provide students with ease, they are given a form each including four different topics any of which may be chosen by the students. This application has been repeated three times and 540 different texts have been analyzed in details.

After searching through different sources and then collecting the data, a list of 21 main items containing the basic written expression mistakes about the meaning and the structure has been prepared. Upon examining the texts of the students, the imperfect sentences have been found out and compared with the items in the formerly mentioned list.

As a result of this comparison, the data is organized and the frequency of encountering written expression mistakes have been stated in percentage. The charts that show the frequency rates in terms of written expression mistake types, schools, classes, different socio-economic and socio-cultural levels have been prepared. Those charts have been analyzed and interpreted in the light of 12 basic questions and some results have been reached such as: (1) Each student has made at least one written expression mistake. (2) The most common problems in written expression are the mistakes related to the main components of a sentence with the ratio of %97.2 and the words wrongly used for another with the ratio of %50.5. (3) There isn't a direct relationship

between the socio cultural and socio economic levels of the students and the frequency of written expression mistakes.

The things needed to be done to minimize the expression mistakes are presented as recommendations at the end of the study.

ÖNSÖZ

İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik insanların düşünebilmesi ve düşündüklerini diğer insanlara aktarabilmesidir. İnsanlar bu aktarımı dili aracılığıyla gerçekleştirir. Dil ve düşünce birbirini etkiler, birbirini geliştirir. İnsanlar dil sayesinde düşünce üretmesinin yanında düşüncelerini de yine dili ile ifade eder.

Dil, en güçlü ve etkili iletişim unsurudur. İletişim anlatım ile gerçekleşir. Anlatım iki şekilde oluşur: yazılı anlatım ve sözlü anlatım. İyi bir yazılı anlatım için de dili etkili kullanmak gerekmektedir. Yazılı anlatımların etkili olabilmesi için yapılması gereken ilk şey uygulamayı anlatım bozukluklarından arındırmaktır. Ancak anlatım bozuklukları gerek yazılı gerek sözlü anlatımlarda sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bu sorundan hareketle betimsel nitelikte olan bu çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım bozuklukları tarama modeliyle belirlenmeye çalışılmış, çalışmanın alt problemlerine ilişkin veriler değerlendirilmiş ve sonuçlara ilişkin yorumlar yapıp sorunun giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan “Problem, “Amaç”, “Önem”, “Varsayımlar”, “Sınırlılıklar”a yer verilmiştir. “Problem” bölümünde araştırmanın kuramsal temellerini içeren dil, ana dili, anlatım, anlatım biçimleri, yazılı anlatım ve yazma eğitimi ile ilgili tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünü araştırmanın konusu olan “Anlatım Bozuklukları” başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde anlatım bozuklukları “anlam” ve “yapı”yla ilgili anlatım bozuklukları olmak üzere iki ana başlık altında tasnif edilmiş; her bir anlatım bozukluğu türü alt başlıklar altında tek tek açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünü “Yöntem” başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde ise “Araştırma Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması”, “Verilerin Analizi” başlıklarına yer verilmiştir. “Bulgular ve Yorum” çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. “Bulgular ve Yorum” başlığındaki dördüncü bölümde ise ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarının tespitine, öğrencilerin yoğunlaştığı anlatım bozukluklarına, anlatım bozukluklarının görülme oranının sınıflar arasındaki farklılıklarına ve sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey ile anlatım bozukluğu arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular tablolastırılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümü ise “Sonuç ve Öneriler” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde de araştırma sonucunda tespit edilen sonuçlara, sorunlara ve bunları gidermek için yapılabileceklerle ilişkin önerilere yer

verilmiştir. Çalışmanın sonunda “Kaynakça”ya ve araştırmayla ilgili “Ek”lere yer verilmiştir.

Araştırmamın gerçekleşmesinde, bilgi ve görüşleriyle bana destek veren, öneri ve eleştirileriyle çalışmama yön veren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU’na; öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum saygıdeğer hocam Yard. Doç. Dr. Yusuf AVCI’ya; hem ders hem de tez aşamasında hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Kemal YÜCE’ye, Yrd. Doç. Dr. Keziban TEKŞAN’a, Doç. Dr. Aziz KILINÇ’a, Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL’e, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aydın BAŞAR’a; yazılı anlatım uygulamalarımda bana yardımcı olan Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu, Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu ve Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu müdürlerine, müdür yardımcılara, öğretmenlerine ve öğrencilerine; maddi manevi hiçbir yardımı esirgemeyen, sınırsız sevgi ve güvenleriyle beni yüreklendiren aileme ve her koşulda yanımda olan sevgili nişanlım Kadir ŞAHİN’e teşekkürü bir borç bilirim.

Meltem ÜSTÜN

ÇANAKKALE, 2011

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME

JÜRİ ONAY SAYFASI

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Dil.....	3
1.2.1. Dil-Düşünce İlişkisi.....	10
1.2.2. Dil-Toplum İlişkisi.....	11
1.2.3. Dil-Kültür İlişkisi.....	13
1.2.4. Dil-Millet İlişkisi.....	14
1.3. Ana Dili.....	16
1.4. Anlatım.....	17
1.4.1. Anlatım Biçimleri.....	19
1.4.1.1. Öyküleyici Anlatım.....	20
1.4.1.2. Betimleyici Anlatım.....	21
1.4.1.3. Açıklayıcı Anlatım.....	23
1.4.1.4. Tartışmacı Anlatım.....	24
1.4.2. Yazılı Anlatım.....	25
1.4.2.1. Yazma-Yazı.....	27
1.4.2.1.1. Yazmanın Önemi.....	29

1.4.2.1.2. Yazma Aşamaları.....	32
1.4.2.1.3. İyi Bir Yazı Nasıl Olmalıdır?.....	34
1.4.2.2. Yazma Eğitimi.....	38
1.4.2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Yazma Eğitimi.....	39
1.4.2.2.1.1. Yazma Eğitiminde Amaç ve Kazanımlar.....	40
1.4.2.2.1.2. Yazma Eğitiminde Yöntem ve Teknikler.....	42
1.4.2.2.1.2.1. Not Alma.....	42
1.4.2.2.1.2.2. Özet Çıkarma.....	43
1.4.2.2.1.2.3. Boşluk Doldurma.....	43
1.4.2.2.1.2.4. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Yazma.....	43
1.4.2.2.1.2.5. Serbest Yazma.....	43
1.4.2.2.1.2.6. Kontrollü Yazma.....	44
1.4.2.2.1.2.7. Güdümlü Yazma.....	44
1.4.2.2.1.2.8. Yaratıcı Yazma.....	45
1.4.2.2.1.2.9. Metin Tamamlama.....	45
1.4.2.2.1.2.10. Tahminde Bulunma.....	45
1.4.2.2.1.2.11. Bir Metni Kendi Kelimeleriyle Yeniden Oluşturma.....	46
1.4.2.2.1.2.12. Bir Metinden Hareketle Yeni Bir Metin Oluşturma.....	46
1.4.2.2.1.2.13. Duyulardan Hareketle Yazma.....	46
1.4.2.2.1.2.14. Grup Olarak Yazma.....	46
1.4.2.2.1.2.15. Tümevarım.....	47
1.4.2.2.1.2.16. Tümdengelim.....	47
1.4.2.2.1.2.17. Eleştirel Yazma.....	47
1.4.2.2.1.3. Yazma Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	48
1.5. Problem Cümlesi.....	52
1.5.1. Alt Problemler.....	52
1.6. Araştırmanın Amacı.....	53
1.7. Araştırmanın Önemi.....	53
1.8. Araştırmanın Varsayımları.....	55
1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	55

BÖLÜM II

ANLATIM BOZUKLUKLARI

2.1 Anlatım Bozukluğu.....	56
2.1.1 Anlamla İlgili Anlatım Bozuklukları.....	58
2.1.1.1 Gereksiz Kelime Kullanılması.....	59
2.1.1.2 Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması.....	61
2.1.1.3 Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması.....	63
2.1.1.4 Birbiriyle Karıştırılan Kelimeler.....	64
2.1.1.5 Mantık Hataları.....	65
2.1.1.6 Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması.....	66
2.1.1.7 Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları.....	67
2.1.1.8 Anlam Belirsizliği.....	68
2.1.1.9 Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler.....	69
2.1.1.10 Tekrarlanan İfadeler.....	70
2.1.2 Yapıyla İlgili Anlatım Bozukluklar.....	70
2.1.2.1 Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması.....	71
2.1.2.2 Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar.....	72
2.1.2.2.1 Yüklem Eksikliği.....	72
2.1.2.2.2 Özne Eksikliği.....	73
2.1.2.2.3 Nesne Eksikliği.....	74
2.1.2.2.4 Tümleç Eksikliği.....	75
2.1.2.2.4.1 Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı) Eksikliği.....	76
2.1.2.2.4.2 Zarf Tümleci (Zarf Tamlayıcısı) Eksikliği.....	76
2.1.2.3 Tamlama Yanlışları.....	76
2.1.2.4 Eylemsilerin Yanlış Kullanılması.....	78
2.1.2.5 Zamir Belirsizliği.....	79
2.1.2.6 Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması.....	79
2.1.2.7 Çatı Uyuşmazlığı.....	80
2.1.2.8 Bağlama Edatlarının Yanlış Kullanılması.....	81
2.1.2.9 Ek Eylem Eksikliği.....	82
2.1.2.10 Özne- Yüklem Uyumsuzluğu.....	83

2.1.2.11	Yapısal Yanlılıklar.....	84
----------	--------------------------	----

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	86
3.2. Evren ve Örneklem.....	86
3.3. Verilerin Toplanması.....	87
3.4. Verilerin Analizi.....	88

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Anlatım Bozukluklarının Yer Alma Düzeyleri, Türlerine Göre Oranları ve Okullara Görülme Sıklıklarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	89
4.2. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Anlatım Bozukluklarının Sınıflara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	97
4.3. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Anlatım Bozukluğu Görülme Sıklığı ile Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Durumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular ve Yorum.....	102

BÖLÜM V**SONUÇ VE ÖNERİLER**

5.1. Sonuçlar.....	137
5.2. Öneriler.....	141
KAYNAKÇA.....	146
EKLER.....	152
EK-1: İzin Belgesi	
EK-2: Öğrenci Tanıma Formu	
EK-3: Öğrencilerin Yazılı Anlatım Uygulamalarından Örnekler	
EK-4: Yazılı Anlatım Uygulama Formları	

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire
s.	: Sayfa
YİBO	: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
B. A	: Barbaros Azakoğlu
D.	: Demirtaş
A.H.A	: Aşağıoba Hasan Atıcı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
İ.Ö.O	: İlköğretim Okulu
Akt.	: Aktaran

TABLOLAR

- Tablo 1:** Uygulama Yapılan Okullar Listesi
- Tablo 2:** Yazılı Anlatım Bozukluklarının Genel Değerlendirilmesi
- Tablo 3:** Anlatım Bozukluklarının 6. Sınıflarda Görülme Sıklığı
- Tablo 4:** Anlatım Bozukluklarının 7. Sınıflarda Görülme Sıklığı
- Tablo 5:** Anlatım Bozukluklarının 8. Sınıflarda Görülme Sıklığı
- Tablo 6:** Gereksiz Kelime Kullanımı
- Tablo 7:** Kelimenin Yanlış Yerde Kullanımı
- Tablo 8:** Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanımı
- Tablo 9:** Birbiriyle Karıştırılan Kelimeler
- Tablo 10:** Mantık Hataları
- Tablo 11:** Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanımı
- Tablo 12:** Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları
- Tablo 13:** Anlam Belirsizliği
- Tablo 14:** Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler
- Tablo 15:** Tekrarlanan İfadeler
- Tablo 16:** Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanımı
- Tablo 17:** Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar
- Tablo 18:** Tamlama Yanlışları
- Tablo 19:** Eylemsilerin Yanlış Kullanılması
- Tablo 20:** Zamir Belirsizliği
- Tablo 21:** Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması
- Tablo 22:** Çatı Uyuşmazlığı
- Tablo 23:** Bağlama Edatlarının Yanlış Kullanılması
- Tablo 24:** Ek Eylem Eksikliği

Tablo 25: Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

Tablo 26: Yapısal Yanlılıklar

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlar toplumsal varlıklardır. Bu yüzden diğer canlılarla birlikte yaşama gereği içindedirler. Başarılı bir sosyal ortamın oluşabilmesi için iletişime gereksinim duyulmuştur. İnsan sosyal olmanın gereklerinden olan iletişimi sağlayabilmek için de dilden faydalanmıştır.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli ve en etkili iletişim aracıdır. Dil, başarılı bir iletişimin de temelini teşkil eder.

Dilin sadece iletişim boyutu yoktur. Bunun yanında dil, bir milleti oluşturan unsurların en başında gelmesiyle de önemini açıkça belirtmektedir. Bir milleti diğer milletlerden ayıran, ona bir öz benlik katan dildir. Bir milletin dili o milletin en önemli kültür ögesidir. Bir milleti oluşturanların ailesinden ve soyca ait olduğu topluluktan öğrendiği dile ana dili denilir. Ana dilinin oluşumu ailede başlar, sosyal çevreyle birlikte gelişir. Bireyler eğer çevresinden ana dillerini etkili şekilde kullanmayı öğrenememişlerse iletişim bozukluğundan ötürü toplum arasında çatışma çıkar. Bu çatışmayı önlemek için ana dili eğitime gereken önem verilmelidir. İşte bu noktada Türkçe eğitiminin önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İyi bir Türkçe eğitimi, sağlıklı ve etkili bir iletişim, iyi bir ana dili gelişimi, birlik ve beraberlik içinde bir millet demektir. Unutulmamalıdır ki dilde görülebilecek en küçük bozulma, hem kişiler arasındaki iletişimi hem de toplumdaki iletişimi aksatacaktır.

Türkçe öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma dört temel dil becerisini teşkil eder. Etkili bir dil için bu dört temel beceri bireylere bir bütün halinde verilmelidir. Temel dil becerileri edinilirken en son kazanılan beceri alanı “yazma”dır. En son edinilen dil becerisi olma gerekçesiyle yazmaya gereken önem verilmemekte bu da karşımıza bazı sorunlar çıkarmaktadır. Bu sorunların başında yazılı anlatım bozuklukları gelir.

Araştırmamız ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarını tespit etmek, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin anlatım bozukluğu yapma üzerindeki etkisini belirlemek, öğrencilerin yaptığı anlatım bozukluklarının nasıl giderilebileceği ile ilgili öneriler sunmak; dili doğru, anlaşılır kullanabilen ve sağlıklı iletişim kurabilen bireyler yetiştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Dil; duygu, düşünce ve hayalleri anlatmaya yarayan en önemli iletişim aracıdır. Bunun yanında dilin insanları bir araya getiren ortak değerlerin, millî bilincin, millî kültürün taşıyıcısı olma özelliği de mevcuttur. Temel dil becerilerinden olan yazı, kalıcı özelliği ile nesiller arasında kültürel değerlerimizi taşıyan bir köprüdür.

İnsanlar yaradılışları gereği bir şeyleri anlatma gereği duyarlar. Anlatma işi sözlü veya yazılı olarak gerçekleştirilir. Sözlü anlatım, yazılı anlatımdan daha önce kazanılan bir beceridir. Okuma- yazmanın öğrenilmesiyle birlikte yazılı anlatım da ortaya çıkıp gelişir. Belli bir eğitim almış, belli bir noktaya ulaşmış her insandan dili doğru ve etkili kullanması; düşüncelerini, bilgilerini, isteklerini, hayallerini, beklentilerini, deneyimlerini yazılı olarak ifade etmesi beklenir.

Bu durumla ilişkili olarak İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kazanmaları,

Yazma becerisinin geliştirilmesine paralel olarak öğrencilerin; duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB 2005: 6-7).

Bir öğrencinin kendi duygu, düşünce ve isteklerini etkili ve doğru bir biçimde yazıya dökebilmesi çok önemlidir. İlaslan (2007: 12) da yazılı anlatımın önemiyle ilgili

şunları söylemiştir: “Yazının milletlerin hayatındaki önemi büyüktür. Kültür unsurları yazı sayesinde nesilden nesle aktarılır. Yazının amacına uygun olarak kullanılabilmesi için de anlatımın doğru ve tam olması şarttır. Ayrıca yazılı anlatım sözlü anlatımda olmayan kalıcılık özelliğinden dolayı daha fazla disiplin ve dikkat gerektirmektedir.”

. “Yazılı anlatım en son ve en zor kazanılan, eserleri diğer dil becerilerinden daha geniş bir zamana yayılan ve daha fazla bireye ulaşan, dilin özelliklerini diğer dil becerilerine göre daha kalıcı hale getiren temel bir dil becerisidir. Bunun için topluma yazılı anlatım becerisini kazandırmak, bireylerin yazılı anlatım ile duygu, düşünce ve durumlarını doğru, duru, açık ve net olarak ifade edebilmesini ve yazılı anlatımın toplum tarafından sevilmesini ve kullanılmasını sağlamak, doğru ve yapılması gerekli olan bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır” (Bahar 2006: 1).

Yazılı anlatım becerisinin kazanılmasının birey, toplum ve dil açısından önemi büyüktür. Yazılı anlatım becerisinin en iyi şekilde öğrenilmesi ve kullanılması için anlatım bozukluklarına dikkat edilmelidir. Bu noktadan hareketle anlatım bozukluklarının ana dili kullanımında sözlü ve yazılı anlatımdaki önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ilköğretim ikinci kademe öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarının araştırılması gereği bilimsel açıdan da bir ihtiyaç olarak görülmüş; çalışmanın akademik düzeyde öneme sahip olduğu düşünülmüştür.

1.2. Dil

İnsan fiziksel ve manevi yapısı gereği ihtiyaç sahibi bir varlıktır. Bu ihtiyaçların bir kısmı bedensel ihtiyaçlardır; bir kısmı ise insanın ruh dünyasıyla alakalıdır. Tek bir bireyin sözü edilen ihtiyaçların hepsini yalnız başına karşılamasının mümkün olmaması insanları topluluklar oluşturmaya itmiştir. Bu da insanı bir gruba ait sosyal bir canlı yapar. “İnsan, toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Bu yaşantısını dengeli ve uyumlu bir şekilde devam edebilmesi de diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurmasına bağlıdır” (Temizkan 2003:1).

Ancak bir grup oluşturulmuş olması ihtiyaçların giderilmesi için yeterli değildir. Zira öncelikle grup üyelerinin birbirlerinin ihtiyaçlarından haberdar olmaları gerekir. Bunun için de bireyler arasında duygular, düşünceler, yaşantılar, istekler aktarılmalı yani bir veri alış verişi olmalıdır. İşte iki taraf arasındaki bu veri alışverişine iletişim denir.

Babacan (2007: 11) bu konuda şöyle der: “İnsan yapısı gereği toplumsal bir varlıktır. İnsanın hayatta kalabilmesi için kendi kişisel becerileri kadar, diğer insanlarla

olan ilişkileri de önemlidir. İnsanlarla birlikte yaşamının temel şartı da anlaşabilmektir. Anlaşmak ise bir yönüyle insanın kendini başkalarına anlatabilmesi, karşı taraftan bakılacak olursa, başkalarını anlaması temeline dayanır. İşte karşılıklı olarak gerçekleştirilen bu anlama durumu, iletişimin temelini oluşturur”

Çotuksöken (2002: 27), ihtiyaç-sosyal grup-iletişim arasındaki ilişkiyi şöyle dile getirir: “İnsanların bir arada, birlikte yaşayabilmesinin önkoşulu iletişimidir. İletişimin olmadığı yerde insan topluluğundan söz edilemez. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, özlemlerini, gözlemlerini, yaşantıların dil aracılığıyla birbirlerine iletirler.”

İletişimde temel unsurlar kaynak-alıcı-mesaj ve kanaldır. Kanal olarak kullanılabilecek farklı yollar vardır. Jestler, mimikler, çeşitli işaretler sesler gibi. İnsanlar bunların hepsine de zaman zaman başvurur. Fakat yalnız işaretler, jestler ya da basit seslerin insanın karmaşık ruh, zihin dünyasını ve dışarıdaki somut dünyanın bin bir türlü ayrıntısını tam anlamıyla aktarmak için yetersiz kalması diğer taraftan mesajları hem tam bir şekilde hem de hızlıca aktarma isteği insanları daha komplike bir yol aramaya yönlendirmiştir. Bu yol da dildir. “Anlatma isteği insanda doğuştan gelen bir eğilimdir. Çocukluk döneminde ağlama, bağırma, el ve yüz hareketleriyle kendini gösteren bu istek, daha sonra dil aracılığıyla gerçekleşir” (Alkan 2007: 1). Dil günümüzde insan iletişiminin en önemli ve en gelişmiş aracıdır. En basit hareketlerden en karmaşık ruh hallerine ve en derin felsefi tahlillere kadar her mesaj dil yoluyla kolay ve pratik bir şekilde aktarılabilir. “Dil, insanlar arasındaki anlaşma (iletişim, bildirişim) aracıdır. İnsanların doğayla, çevreleriyle ve öteki insanlarla kurdukları ilişkilerden, çeşitli ihtiyaçlardan doğmuştur” (Özkırımlı 2001: 15). Peki dil tam olarak nedir? Aşağıda “dil” kavramıyla alakalı tanımlamalara ve açıklamalara yer verilmiştir.

Türkçe Sözlük’te (2005) dil şu şekilde tanımlanmıştır: “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.”

Dille ilgili tanımlamalar arasında en çok bilinenlerden biri Muharrem Ergin’in dil tanımıdır. Ergin (1993: 3) şöyle der: “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabîî bir vasıta; kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.” Bu tanımlamada dilin bütün temel özelliklerine yer verilmiştir. Buna benzer başka bir tanımlama da şöyledir:

“Yazılı ve sözlü anlatımın temeli dildir. Dil, en öz anlatımıyla bir bildirim aracıdır. İnsanların duygu, düşünce ve dileklerini anlatmak için kullandıkları her türlü işaret, dilin tanımı içine girmektedir. Dil, aynı zamanda insan topluluğu içerisinde ortak anlaşma aracı sözlerin, sözcüklerin dilbilgisi kurallarının düzgün ve doğru kullanılmasıdır. Dil uygarlığın da temelidir. Toplulukların kültür ve çağdaşlığı dille ölçülür” (Bülül 2000: 5).

Banguoğlu (2007: 9) ise dili “insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları sesli işaretler sistemi” olarak tanımlamıştır.

Dil iki temel ayak üzerinde yükselir: Aktarılmak istenen duygu, düşünce, yaşantı vs. Yani anlam ve bu anlamı taşıyacak olan morfolojik ve fonetik malzeme.

Dilin temelinde ses vardır. Anlam malzemesi seslerden oluşturulmuş çatıların üzerine giydirilmiştir. İnsan gırtlak yapısı dolayısıyla onlarca farklı sesi çıkarabilir. Bu sesleri birleştirerek daha uzun diziler (ses birlikleri) oluşturabilir. İnsanoğlu bu özelliğini çok iyi değerlendirmiş ve bu ses dizilerini kendini ifade etmede bir araç olarak kullanmıştır. Gösterge adı verilen bu ses birlikleri ya bir varlığı, ya bir hareketi, duyguyu ve ya düşünceyi karşılar, ya da diğer göstergeler arasında bağlar kurar. Dil göstergelerine kelime de denir. “Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları sesli işaretler sistemidir” (Banguoğlu 2007: 9).

Bir dilden bahsedebilmek için yalnız ses dizileri(göstergeler) ve bu seslerin taşıdığı anlamlar yeterli değildir. Zira ne dış dünya ne de bireyin iç dünyası o kadar basit değildir. Somut dünyadaki varlıklar arsında ve insanın manevi dünyasındaki unsurlar arasında doğuştan gelen ya da sonradan kurulan bir takım ilişkiler bunların dildeki karşılığı olan göstergeler arasında da çeşitli ilişkiler oluşmasına ve göstergelerden oluşan bir takım üst yapıların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Hayat sürekli bir akış ve değişim halindedir. Yeni durumlar, varlıklar, eylemler yeni göstergelerin ortaya çıkmasına sebep olur. Zaman zaman aynı göstergenin farklı biçimlerde kullanılması gerekebilir. Bunların hiçbirisi (yeni göstergelerin ortaya çıkması, göstergeler arası ilişkiler, göstergelerden oluşan üst yapılar) rastgele değildir. Ve kendine has bir kurallar bütünü dâhilindedir. “Dil, sözcüklerin mantıki bir diziliş içinde bir araya gelmesiyle oluşmuş iletişim vasıtasıdır” (Aktaş; Gündüz 2005:8). İşte bu kurallar bütünü dilin bir sistem olmasını sağlar.

“Dil, dil yetisinin toplumsal yanıdır. İnsan topluluklarının anlaşma, bildirişme aracıdır. Dil, anlam taşıyıcı sese dayalı dil göstergelerinin oluşturduğu bir dizgedir” (Adalı, 2003: 20). Aygün (2004: 9) de dilin insanlar arasında iletişimi sağlayan işaretler sistemi ve toplu yaşamının gerekli kıldığı en yararlı araç olduğunu belirtmiştir.

Özbay (1995: xiii) ise dil hakkında şunları söylemiştir:

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim vasıtasıdır. İnsanlar dil sayesinde birbirlerine duygu, düşünce ve isteklerini aktarır, aralarında sosyal bir bağ oluştururlar. Bu bağ, bir topluluğu alelâde insan yığını olmaktan kurtarır ve fertlerin bütünleşmesini temin eder. Milleti meydana getiren temel unsurların başında gelen dil, aynı zamanda kültürün oluşması, yaşaması ve nesilden nesle aktarılmasında da önemli bir görevi üstlenmiş durumdadır.” Özbay (1995: xiii).

Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu (2005: 4) dili “bir toplumu oluşturan kişilerin, düşünce ve duyguların o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem” olarak nitelendirmişlerdir. “Dil, kişinin kendisini ifade etmesi ve hayati ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamını sürdürmesi için muhtaç olduğu en önemli iletişim vasıtasıdır. Özellikle günümüz toplumunda iletişim ve iletişim araçları insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal yaşam, çevremizdeki diğer insanlarla sürekli iletişim içinde olmayı mecbur kılmaktadır. En küçük sosyal birim olan aile içinde başlayan iletişim okul, iş, akraba ve arkadaş çevresi şeklinde genişlemektedir. Hatta gelişen teknoloji ile birlikte radyo, televizyon, gazete, dergi, internet vb. iletişim araçları vasıtası ile ülke hatta dünya çapında bilgi alışverişi sağlanmaktadır. Bahsedilen bütün iletişim araçları, bilgiyi aktarmada dili kullanmaktadır. Buradan hareketle dilin iletişimde en güçlü araç olduğunu söylemek mümkündür” (Büyükkız 2007: iv).

Dil dediğimiz sistemin nasıl ortaya çıktığı bugün hala kesin olarak ortaya koyulamamıştır. Bu konuda farklı kuramlar vardır. Ancak bütün dilin doğuşu kuramlarının üzerinde uzlaştığı ortak bir nokta vardır ki o da günümüzde pek çok göstergenin ve göstergeler arasındaki ilişkilerin neden öyle olduğunun bilinmemesidir. Söz gelişi “Türkler ata neden ‘at’, suya neden ‘su’ demişler de İngilizler ‘horse’ ve ‘water’ kelimelerini tercih etmişler?” yahut “Neden Türkçede –lık eki eşya ve durum isimleri yapar da –mi eki soru anlamı verir?” “Niçin Altay kökenli topluluklar eklemeli bir dil oluştururken Semitik

topluluklar bükümlü dillere yönelmişlerdir?” gibi pek çok sorunun bugün kesin bir yanıtı yoktur. Bu durum dil göstergelerinin bilinmezliği olarak adlandırılır ve daha göstergelerin yeni ortaya çıktığı zamanlarda o göstergeleri kullanan topluluğun bireyleri arasında varlıkların göstergeleri, göstergeler arası ilişkiler vs. konularında bir tür anlaşılmaya varıldığına inanılır. Ancak bu anlaşma açık bir anlaşma değil bireylerin adeta bir tür telepatiyle vardıkları bir anlaşmadır. Bu da dilin temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi olarak tanımlanması sonucunu doğurmuştur.

Aksan (2007: 11) dili, “bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözülemediği büyümlü bir varlık” olarak nitelendirmiştir. (Korkmaz ve diğerleri 2007: 3), “İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran önemli özelliği zekâsı ve düşünme yeteneğidir. Zekâ, duygu ve düşünce sistemi, insanın iç benliğini kuran öğelerdir. Hayal eden, düşünen ve duygulanan kimse, bunların sonuçlarını davranış veya söz olarak kendi benliğinin dışına aktarır. Bu aktarmada onun en büyük yardımcısı dildir. Şu halde dil, bir yönü ile insan zekâsının, insandaki duygu ve düşünce gücünün en iyi dışa verme, en iyi anlatım aracıdır. Bu durumu dolayısıyla, o, aynı zamanda kişinin iç dünyası ile çevresi ve dış dünyası arasında bağlantı kuran bir araçtır da” diyerek dil ile insan zekâsı arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır. Ayrıca Aksoy (1996: 8) da “Düşüncelerimizi, duygularımızı belirten imgelere dil denir. Dil, toplu yaşamının doğurduğu en önemli olay ve bu yaşamının gerektirdiği en yararlı araçtır. Öğretim ve öğrenimin anahtarı, bilgi aktarmanın ve biriktirmenin biricik sağlayıcısıdır” diyerek dilin bilgi aktarmadaki rolünü belirtmiştir.

Her topluluk bu gizli anlaşmayı yaparken dış dünyayı kendine göre algılamış ve bu algı doğrultusunda karşılıklar oluşturmuştur. “Dil, bir milletin evreni kendisine göre seslendirmesi, kâinatı ve hayatı kendisine göre adlandırması ve ona kendi damgasını vurmasıdır” (Korkmaz ve diğerleri 2007: 22).

“İnsan, toplum halinde yaşamak zorunda olan bir varlıktır. Davranış, duygu ve düşüncelerin anlatılma isteği, insanın yaratılışında vardır. İnsanlığın var olduğu günden beri devam eden bu duygu, kişiyi birbirine yaklaştırmış, anlaşma yolunu bulmaya herkesin anlayabileceği birtakım kurallara, işaretlerin kullanılmasına yöneltmiştir. Doğayla ilgili ses ve şekilleri, taklit edilmiş, canlandırılmış, hareket hâline getirilmiştir. Dış âlemde şekillenen sesler, zihinde silinmeyen anlamlara dönüşmüştür. Her millet, kendi yaşayış ve

çevresi içinde anlaşmaya yönelik sesleri şekillendirerek dillerin doğmasını sağlamıştır” (Kiraz 2000: 9).

Yaman ve Köstekçi (1938: 7) dili, “insanın ayrıcalık belgesi” olarak nitelendirmişlerdir. Dil, insanlar arasındaki anlaşma aracıdır. İnsan hayatının en önemli unsuru, bir milletin kendisidir. İnsanı insan yapan niteliklerin başında gelir. İnsanoğlunun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle anlatmasına, hayatını sürdürmesine imkân verir. Kendine özgü kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde tabi bir gelişme gösteren dil; duygu, düşünce ve her türlü dileğimizi anlatmak için kullandığımız sesli ve uyumlu işaretler sistemidir. “Dil; duygu, düşünce ve isteklerimizi, tasarılarımızı başkalarına aktarmaya yarayan çok yönlü, gelişmiş işaretler sistemidir” (Yeşilöz ? : 3- 4).

Dilin en önemli özelliklerinden biri canlı olmasıdır. Ancak bu canlılıktan kasıt biyolojik bir canlılık değildir. Dilin canlılığından kasıt onun değişebilirliğidir. Dil hayatın tam ortasındadır ve değişen şartlara uyum sağlamada çok başarılıdır. Bir topluluğun çevresindeki hayat değiştikçe bu hayatın ifade aracı olan dil de değişir. Ancak bu değişme hiçbir zaman rastgele değildir. Yukarıda dilin kendi kuralları olan bir sistem olduğu belirtilmişti. Dilin değişebilirliği de yalnız bu kurallar çerçevesindedir. Dil kural dışı müdahaleleri ve yapısına aykırı değişimleri kolay kolay kabul etmez. Hem dilin kendisi hem de dildeki değişiklikler zaman içinde ihtiyaçlara binaen ve doğal olarak ortaya çıkmıştır. Bu kendiliğindenlikten ve ihtiyaca dayalılıktan dolayı zaman içinde yapay diller ortaya konsa da bunlar yaygınlaşmamıştır.

Dil sosyal bir yapıdır. Zira var olması için bir insan topluluğuna gerek vardır diğer taraftan o topluluğu bir arada tutan unsur da dildir. Yani dil ile topluluk arasındaki ilişki aslında çift yönlü bir ilişkidir. Dil var olmak için topluma muhtaçken toplum da dile muhtaçtır. Kaplan (2005: 39) dili, “duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta” olarak görmüştür. Ona göre dil, ferde cemiyetin bağışladığı en büyük miras ve donanımdır. Dil bir topluluğu oluşturan bireyler arasında eş zamanlı bağlar kurduğu gibi art zamanlı bağlar da kurar. Toplumun geçmiş kuşaklarının birikimi sonraki kuşaklara dil aracılığı ile aktarılır.

“Dil, bizden öncekilerin düşüncelerini, yaptıklarını anlatan, yeni eserlerin ortaya çıkmasını, ilimlerin ilerlemesini, kültürün genişlemesini sağlayan bir araçtır. Dil bir toplumun duygu, düşünce, bilgi ve isteklerini konuşma ve yazma yoluyla belli kurallar içinde anlatmaya yarayan sözlere denir” (Kiraz 2000: 9).

Nerede bir insan topluluğu varsa o topluluğun basit ya da karmaşık geniş ya da dar kapsamlı bir dili de vardır. “Dil, insanla birlikte var olan, yaşamı boyunca insanın en çok gereksinim duyduğu düşünme ve iletişim aracıdır. Kùltürlerin oluşmasında, taşınmasında, iletişimin sağlanmasında, anlaşmalarda, anlaşmazlıklarda başvurul en önemli araç dildir” (Esengöl 2006: 2).

“Dil, diğ er iletişim kanalları içinde kendimizi ifade etmek için en sık başvurduğumuz araçların başında gelmektedir. Zaten insanların toplum halinde yaşamak zorunda oluşları dili zorunlu kılmıştır. Bu anlamda dil, toplum olabilmenin zorunlu sonucudur” (Babacan 2007: 12).

Dil, yapısı, kuralları, işleyişi, gelişmesi, sona ermesi, toplumsal ve sosyal görevleri bakımından geniş bir bilim alanını oluşturmaktadır. Dil sayesinde insanlar anlamakta, her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Bu yönüyle dil bir milletin en temel özelliklerinden biridir. Bir toplumda dil yok olduğunda o toplum da yok olur. Dil, kendi kuralları işleyişi ve özellikleri ile hem toplumu etkileyen hem de toplumdan etkilenen bir sistemdir. Dil toplum ilişkisini ortaya koyan başka bir görüş de şöyledir:

“Dil, insanların toplum olarak yaşayabilmesinin ulusal varlığını sürdürebilmesinin, psikolojik, sosyolojik, fizyolojik ve hayati her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin birbirleri ile anlaşabilmesinin ve iletişim kurabilmesinin en önemli yolu, kendine özgü kuralları, özellikleri, sosyolojik, psikolojik ve biyolojik yönleri olan güçlü ve büyük bir sistemdir” (Bahar 2006:5).

Dil tanımlamalarının hepsinde karşımıza çıkan bir takım ortak noktalar vardır. Alkan (2007: 2) dil tanımlarındaki ortak temel öğeleri şöyle sıralamıştır:

- Dil, bir sistemdir. Başka bir deyişle dil, belli kalıplara ve kurallara uyar ve dilin kendine özgü belli bir kodlama sistemi vardır.
- Dil, seslerden oluşur. Her ses, değişken sembollerle belirtilmekte ve her sesin bir anlamı bulunmaktadır.
- Dil, bir iletişim aracıdır. Dilin insanlar arasında iletişim aracı olarak kullanılması dilin toplumsal bir işleve sahip olduğunu ortaya koymaktadır.
- Dil, bir düşünce aracıdır. İnsanlar düşünce, duygu ve isteklerini dille belirtirler.

- Dil, insanların oluşturduğu toplumlarda kullanılır. Her toplumun kendi bireyleri arasında anlaşma sağlamaları, iletişim kurmaları dil olgusuyla gerçekleşmektedir.

Gülsevin ve Boz (2006: 3-4), dili, özellik ve işlevlerine göre 6'ya ayırmışlardır:

1. Dil, bir iletişim aracıdır: Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en gelişmiş, en etkili ve en işlek iletişim aracıdır. Dil, insan ile insan, insan ile toplum ve insan ile evren arasındaki iletişimin en güçlü bağıdır.
2. Dil, evreni tanımlama aracıdır: İnsan evreni yani kendisi ve kendisi dışındaki somut ve soyu her şeyi (varlıkları, olayları, duygu ve düşünceleri vb.) duyu organlarıyla tanır ve dil ile tanımlar.
3. Dil, düşünce aracıdır: En karmaşık duygular, en derin bilimsel tespitler ve en çetrefilli düşünceler dil ile ortaya konur. Dil olmazsa zihin anlamsız bir boşluktan ibaret olurdu. Düşünce ise bu boşlukta ancak dil ile anlam kazanabilir.
4. Dil, bir sistemdir: Dilin işleyişi mükemmel bir işleyişe sahiptir. Dili istediğimiz gibi kullanma, kurallarını değiştirme ve hatta ona dışarıdan müdahale etme hakkımız yoktur.
5. Dil, canlı bir varlıktır: Dil, olmuş bitmiş, artık bütün kuralları belirlenmiş, üzerine bir söz söylenemeyecek bir yapı değildir. Diller sürekli değişirler, bu başlangıçlardan yok olmalarına kadar devam eden bir süreçtir.
6. Dil, toplumsal bir ögedir: Dilin varlığı, ancak bir topluluk içinde söz konusu olabilir. Dil, dün ile bugün ve yarın arasında bağ kurarken toplumda nesiller arası iletişimi sağlar.

Yukarıdaki tanım ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli iletişim aracıdır. İnsanlar duygu, düşünce, hayal ve isteklerini dili ile aktarır. Doğru ve etkili iletişimin temeli dilde gizlidir.

1.2.1. Dil-Düşünce İlişkisi

Birey ile dışındaki dünya arasında çift yönlü bir etkileşim söz konusudur. İnsan dış dünyadaki varlıkları; yaşantılarını ve izlenimlerini zihin dünyasına aktarır. Bunu yaparken de kelimeleri kullanır yani kelimelerle düşünür. Aynı şekilde zihnindeki belli bir şekli

olmayan düşünceleri ve duygularını da kelimelere dökerek biçimlendirir ve dışa vurur. “Dil, geniş anlamı ile insan düşüncesinin ürünüdür, o halde dil ile düşünce sistemi arasında yakın bir bağlılık vardır. Dil, duygu ve düşüncelerin kalıbı durumundadır. Kişisel duygu ve düşüncelerin üstün seviyede bir anlatım bulabilmesi de ancak üstün seviyede bir dile sahip olması ile mümkündür” (Gülensoy 2000: 6). Dil bu yönüyle hem somutu soyutlaştırır hem de soyutu somutlaştırarak ifade edilebilmesini sağlar. Düşünme etkinliğinin en önemli aracı kelimeler yani dildir. “Önce dil mi vardır yoksa düşünce mi? ” sorusunun kesin bir yanıtı yoktur. Çünkü düşünceler dille aktarılır ama aynı zamanda insan düşünebilmek için de kelimelere ihtiyaç duyar.

Korkmaz ve Diğerleri (2007: 3), “İnsanoğlunu öteki yaratıklardan ayıran en büyük özelliği, zekâsının ve düşünme yeteneğinin varlığıdır. Zekâ, duygu ve düşünce sistemi, insanın iç benliğini kuran öğelerdir. Hayal eden, düşünen ve uygulanan kimse, bunların sonuçlarını davranış veya söz olarak kendi benliğinin dışına aktarır. Bu aktarmada onun en büyük yardımcısı dildir. Şu halde dil, bir yönü ile insan zekâsının, insandaki duygu ve düşünce gücünün en iyi dışa verme, en iyi anlatım aracıdır. Bu durumu dolayısıyla, o, aynı zamanda kişinin iç dünyası ile çevresi ve dış dünyası arasında bağlantı kuran bir araçtır da.” diyerek dil ile insan zekâsı arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Yaman ve Köstekçi (1938: 7) ise dil ve düşünce ilişkisini şöyle açıklamıştır: “İnsanların düşüncelerini dışa vurmalarını dil sağlar. Dil, düşüncelere değer kazandırır ve gelişme imkânı verir. Bu anlamda dil de tıpkı düşünce gibi ayrıcalık belgesidir. Dil, düşüncenin yolunu açan bir anahtardır. Düşüncede mevcut olup da ses olarak karşılığı bulunmayan kavramlar, dış dünyaya açılmazlar.”

1.2.2. Dil-Toplum İlişkisi

Toplum denince ilk akla gelen insanlardan oluşan bir topluluktur. Ancak insanların rastgele bir araya gelmeleriyle oluşan bir yığına toplum olarak adlandırmak mümkün değildir. Bir insan topluluğunun toplum sayılabilmesi için topluluğu oluşturan bireyler ortak bir amaca yönelik olarak belli bir bilinçle bir araya gelmiş olmalı ve aralarında bir takım ilişkiler bulunmalıdır. İşte o ilişkiyi sağlayan ve bireyleri birbirine bağlayan, dolayısıyla toplumu var eden dildir. Ama diğer taraftan dilin ortaya çıkmasının sebebi iki insanın bir şekilde bir araya gelmiş olması ve aralarındaki etkileşim mecburiyetidir. Var oluş bakımından dil ile toplum arasında çift yönlü bir ilişki söz konusudur. Babacan (2007: 19) da “Bir toplumun kültürü yapma ve yaratmadaki başarısı diline yansır. Bu bakımdan

dil, toplumların kültür yapılarının aynısıdır. Toplumda hiçbir değişme ve gelişme yoktur ki dile yansımamış olsun. Bu bakımdan dil, toplumların düşünme, duyma ve hayatı seslendirme şeklidir” diyerek dilin toplum için gereğini ve önemini açıklamıştır.

Gülsevin ve Boz (2006: 4) toplumun dilin ortaya çıkmasındaki payını “Dil, toplumsal bir öğedir. Dilin varlığı ancak bir topluluk içinde söz konusu olabilir. Tek başına yaşayan veya yaşamak zorunda kalan bir insan için dilin toplumsal işlevi ortadan kalkar, geriye bir kişilik bir dil kalır. Dil dün ile bugün ve yarın arasında bağ kurarken toplumda nesiller arası iletişimi sağlar.” diyerek açıklamışlardır. Korkmaz ve diğerleri (2007: 7) ise bu husustaki görüşlerini şöyle dile getirirler: “Dil, oluşma ve gelişme şartları bakımından da toplumun eseridir. Dildeki kelimeler, kelime dizileri ve o dili işleten kurallar ile toplumun bütün fertleri arasında, bilinmeyen uzak devirlerden başlayarak alışkanlık halinde süregelen bir ortaklık oluşturmuştur.”

Korkmaz ve diğerleri (2007: 8) dilin sosyal bir varlık olduğunun belirtisini dilin toplumdan topluma değişiklik göstermesine bağlamışlardır. Onlara göre zekâ, duygu ve düşünce mekanizması bütün insanlarda ortaktır. Ancak, zihin faaliyetlerinin sonucu, olan kavramların anlam olarak içine yerleştirildikleri kelimelerin ses kalıpları, bütün insanlarda bir değildir. Bu kalıplar genellikle toplumdan topluma değiştiği gibi, bu kalıpların birbirine olan bağlantı biçimleri de toplumdan topluma değişmektedir. Bu yüzden birbirinden ayrı toplumlar halinde yaşayan insan toplulukları kendi duygu ve düşünce sistemlerine bağlı olarak ayrı ayrı diller yaratmışlardır. Her ne kadar dil bütün insanlar için söz konusu olan evrensel bir varlık ise de onu konuşan ve yazan değişik toplumlarda çeşitli sebeplerle değişik biçimlerde kendini göstermiştir. Burada önemli olan nokta, her topluluğun kendisi için gereken kelime ve şekilleri yaratabilmiş olmasıdır.

Dil o dili kullanan insanların oluşturduğu toplum içerisinde birleştirici bir unsur iken aynı zamanda toplu diğer toplumlardan ayırır ve farklı kılar. Her toplum kendi hususiyetlerini ve tarih içindeki macerasını diline yansıtır. Gülensoy (2000: 7) bunu şöyle ifade etmiştir: “Birbirinden ayrı topluluklar halinde yaşayan insan toplulukları, kendi duygu ve düşünce sistemlerine uygun olarak, ayrı ayrı diller yaratmışlardır. Her ne kadar dil bütün insanlar için söz konusu olan evrensel bir varlık ise de onu konuşan ve yazan değişik toplumlarda çeşitli sebeplerle değişik biçimlerde kendini göstermiştir. O toplumların duygu ve düşünce tarzına, sosyal durumlarına, oturdukları yerlere, tarihteki

geçmişlerine, zaman içinde değişme ve gelişmelere göre, şekil ve işleyiş bakımından birbirinden ayrı birer biçimlenmeye uğramışlardır.”

Temizkan (2003: 2), “Toplumların bir kimlik sahibi olmalarını sağlayarak onları millet haline getiren unsurlardan birisi de dildir. Dilsiz bir toplumun varlığı düşünülemeyeceği gibi toplum olmadan da dil teşekkül edemez. Ayrıca bir toplumun bağımsızlığı da büyük ölçüde dilinin olmasına bağlıdır” diyerek dil ile toplum arasındaki sıkı bağdan söz etmiştir.

1.2.3. Dil-Kültür İlişkisi

Kültür bir milletin tarihi boyunca oluşturmuş ve kendi imzasını atmış olduğu değerlerin tümüdür. Kültürü oluşturan öğelerden bir kısmı maddidir, bir kısmı ise manevi değerlerdir. Dil kültürün bir parçasıdır, çünkü milletin değerlerinden biridir. Aynı zamanda manevi kültür öğeleri dediğimiz inanışlar, adetler, gelenekler, anlatmalar vd. gibi ürünlerin de hem oluşturulmasında kullanılan temel bir malzeme hem de taşıyıcısıdır.

“Dil, kültürün temel unsurudur. Bütün kültür varlığımızı dil taşır. Bir milletin, tarihi boyunca ortaya koyduğu eserlerin hepsine kültür denir. Bu tarif içine giren her şey, zaman içinde işlenir, gelişir, güzelleşir. Bütün bu gelişmeler dille anlatılır. Kültür varlıklarının bu şekilde dil ile anlatılması, onların nesilden nesle geçmesini ve milletin ortak bir kültür etrafında şekillenmesini sağlar. Ortak kültür ise millete sağlam ve kuvvetli bir bünye kazandırır. Bu bünyeyi ayakta tutan dildir, Türkçedir” (Ergin ve diğerleri 1998: 13).

Toplumların kültürlerinin derinliği ve genişliğiyle yani o toplumun kendi dışındaki ham gerçekliğe kattıklarıyla dili arasında bir paralellik söz konusudur. Kültürel anlamda gelişmiş toplumların dilleri de o ölçüde gelişmiştir. Babacan (2007: 19) bu durumu şöyle dile getirir: “Bir toplumun kültürü yapma ve yaratmadaki başarısı diline yansır. Bu bakımdan dil, toplumların kültür yapılarının aynısıdır. Toplumda hiçbir değişme ve gelişme yoktur ki dile yansımamış olsun. Bu bakımdan dil, toplumların düşünme, duyma ve hayatı seslendirme şeklidir.”

Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu (2006: 11), “Dilin yaşama alanı, aynı zamanda kültür kavramını meydana getiren unsurlardır. Kültürün yapı taşları olan bilim, sanat, din, adet, gelenek ve görenekler, felsefe, üretim ve tüketim alışkanlıkları, spor, moda vb. yaşama tarzları varlıklarını büyük ölçüde dile borçludur. Adına genel olarak kültür dediğimiz bu bileşenlerin kuşaklar arası aktarımı yine büyük ölçüde dil aracılığıyla

olmaktadır. İnsan bilimi (antropoloji) ile uğraşanlar, sözcüklerin anlamlarının o toplumdaki kültürel öğelerle birlikte düşünülmesinin dil-kültür bağlantısında önemli ipucu verebileceğini ileri sürmektedir.” dil ile kültür arasındaki bağı açıklamıştır.

Toplumların oluşturdukları kültürel öğeler birbirinden farklıdır. Farklı kültürlerle sahip topluluklar karşılaştıklarında birbirlerini etkilerler. Bu da beraberinde kültürel değişimi getirir. Kültür değişimi de doğrudan dile yansır. Temizkan (2003:2) zamanla değişen kültür öğelerini temsil eden kelimelerin kullanımdan düşerken, yeni kültür öğelerini ifade eden kelimeler kullanılmaya başlayacağını, böylece bir toplumun kültürünün ve yaşam biçiminin kelimelere sineceğini ifade etmiştir.

Yaman ve Köstekçi (1938: 6) dili kültürün bir parçası olmakla birlikte, aynı zamanda onu yansıtan bir ayna ve onu gelecek kuşaklara taşıyan bir araç olarak da görmüştür. Kaplan (2005: 151) ise dil ve kültür arasındaki ilişkiyi şöyle belirtmiştir: “Dil, kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dil ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şey kültür kavramına girer.”

Dilin kültürle ve sosyal hayatla ilişkisini ortaya koyarken Korkmaz ve diğerleri (2007: 21-22) şunları söylemişlerdir: “Bir toplumun sözlü ve yazılı bütün kültür değerleri dile aktarıldığı için, dil sosyal yapının ve kültürün sadık bir aynası durumundadır. Bir şair, duygu ve düşüncelerini kendi toplumunun fertlerine ancak dili ile ulaşabilir. Bir yazar, bir bilim adamı, bir düşünür, görüşlerini kendi dışına ve ilgili çevrelere dil yoluyla aktarabilir. Yeni buluşlar ifadelerini dil ile gerçekleştirebilir. Bir tiyatro sanatçısı, mimik ve jestlerine dilini eklemeyen oyunculuğunu gösteremez. Kültürle ilgili her türlü yaşayış ve davranış tarzı, ifadesini hemen hemen bütünüyle dille gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla da maddi ve manevi kültürün sınırları içine giren bütün kelimeler dilin içinde, dilin sözlüğünde yer almaktadır. Bu bakımdan, dil, kültürün ilk ve temel ögesidir; en değerli hazinesidir. Bu niteliği dolayısıyla, milletleri birbirinden ayıran özelliklerin de en önemlisidir.”

1.2.4. Dil-Millet İlişkisi

Millet ortak kültür değerlerini paylaşan insanlar topluluğudur. Dilin kültür değerlerinin oluşması ve aktarılmasındaki rolü yukarıda ifade edilmişti. Buradan hareketle milletin fertlerini bir arada tutan bağlayıcı unsurun da dil olduğunu söylemek yanlış olmaz

zira insanlar paylaşabilmek için önce anlaşmak zorundadır. Bu anlaşmanın da esas aracı dildir.

“Milleti meydana getiren maddi ve manevi unsurların başında dil gelir. Dil birliğini sağlayamayan bir topluluğun milli kimliğini kazanması imkânsızdır. Çünkü milletin ortaklaşa yarattığı kültür, dil ile saklanır ve dil ile geleceğe aktarılır.” (Tekşan 2001: x)

“Dil, sosyal ve milli bir kurumdur. Bu bakımdan dil, milleti oluşturan unsurların başında gelir. Bir millet her şeyden önce aynı dili konuşan insanlar topluluğudur. Dil, bir milleti, bir kavmi bazen tek başına ayakta tutar. Bir kavim başka bir milletin içinde kalmışsa, başka bir devletin idaresi altına düşmüşse, dil, milli benliği koruyarak onu yok olmaktan, eriyip başkalaşmaktan, karışıp kaybolmaktan, benliğini yitirmekten kurtarır. Dil, bir milletin en kıymetli ve en büyük sosyal varlığıdır” (Ergin 1993: 13).

Temizkan (2003: 2), toplumların bir kimlik sahibi olmalarını sağlayarak onları millet haline getiren unsurlardan birisinin de dil olduğunu, dilsiz bir toplumun varlığı düşünülemeyeceği gibi toplum olmadan da dilin teşekkül edemeyeceğini, ayrıca bir toplumun bağımsızlığı da büyük ölçüde dilinin olmasına bağlı olduğunu belirtmiştir.

Özbay’a (1995: xiii) göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim vasıtasıdır. İnsanlar dil sayesinde birbirlerine duygu, düşünce ve isteklerini aktarır, aralarında sosyal bir bağ oluştururlar. Bu bağ, bir topluluğu alelâde insan yığını olmaktan kurtarır ve fertlerin bütünleşmesini temin eder. Milleti meydana getiren temel unsurların başında gelen dil, aynı zamanda kültürün oluşması, yaşaması ve nesilden nesle aktarılmasında da önemli bir görevi üstlenmiş durumdadır

Bugün artık bireylerin hangi millettten olduğunu belirleyen, mensup oldukları ırktan ziyade hangi dili konuştuklarıdır. Günümüzde milliyetçilik kavramı etnik birliğe değil kültür birliğine dayalıdır. Özellikle manevi kültür varlığının (inanışlar, gelenek-görenekler, milli zevk ve anlayış vd.) esas taşıyıcısı dildir. Bu durumda dil, bir insan topluluğunun aynı dönemde yaşayan fertleri ya da farklı kuşakları arasında kültür birliğini sağlayan ana unsur olmaktadır. Buradan hareketle dilin bir grup insanı alelade bir topluluktan millet olmak seviyesine taşıyan en önemli öge olduğu rahatlıkla söylenebilir.

1.3. Ana Dili

Dil edinimi sosyal öğrenme ve kendiliğinden öğrenme şeklinde olmaktadır. Yani bebekler genelde herhangi bir dilin iletişim aracı olarak kullanıldığı bir sosyal çevrede doğarlar ve dâhil oldukları topluluktaki diğer insanları gözlemleyip taklit ederek özel bir çaba göstermeden dili öğrenirler. Bu taklit etme etkinliği sırasında bebeğin en yakınındaki birey annesidir. Bu yüzden her insanın içinde doğduğu ve yaşadığı toplulukta konuşulan ve ilk öğrendiği dile ana dili denir. Türkçe Sözlük'te (2005: 93) ana dili “İnsanın çocukken ailesinden ve soyca olduğu topluluktan öğrendiği dil” olarak tanımlanmaktadır. Ana dili mutlaka bireyin mensup olduğu milletin dili olacak diye bir şart yoktur. Farklı kaynaklarda ana dili ile alakalı şu tanımlamalara yer verilmiştir:

“Ana dili, çocuğun anasından, babasından; daha geniş bir deyimle ailesinden ve çevresinden öğrendiği dildir” (Yörük ? : 164). “Ana dili önce anneden, sonra yakın çevreden ve gittikçe toplumun kendisinden öğrenilen, insanların içinde yaşadığı toplumla güçlü bağlar kurmasını sağlayan dildir” (Temizkan 2003: 2). Başka bir anadili tanımı da şöyle der: “Belli bir yaşa gelene kadar farkında olmadan bir insanın zihnine işlenen dil kuralları ile sözcüklere ana dili denir” (Yelok 2006: 7).

“Ana dili, bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkartıp uluslaştıran en önemli etkenlerden biridir. Aynı ana dili soluyanlar, aynı ana dilin havasını bilinçaltına indirmiş olanlar arasında bir yakınlık doğar. Bu, ana dilin insan kişiliğini bilinçlendirmedeki etkisinden, evrene bakış açılarının ortaklığından gelir. Bu ortaklığa, ana dilin bireyleri bağlama gücüne ana dili duygusu adı verilir. Bu duygu, ana dili öğrenmenin ilk aşaması olan bebeklik ve çocukluk yıllarında oluşmaya başlar, bilinçaltını ve bilinci kuşatarak bütün yaşamı boyunca gelişir” (Özdemir 1983: 22; akt. İlaslan 2007: 6).

Zülfikar (1985: 4), “Ana dili başlangıçta anneden, yakın çevreden, daha sonra da ilişkili bulunduğu toplumdan öğrenilir. Kişileri en güçlü bağlarla birbirine bağlayan ana dil üzerinde önemle durulması gerekir. Bir milletin ilerlemesi, çağdaş bilime, tekniğe ayak uydurması ancak ortak yazı dilini korumakta olur.” diyerek ana dilinin bir millet için önemini vurgulamıştır.

Kırbaş (2006: 7), ana dile değişik bir bakış açısından bakmıştır. Ona göre ana dil terimi, her zaman çocuğun annesinin dili anlamında kullanılmaz. Başlangıçta annesinden

ve yakın çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Dil bilim sözlüklerinde genellikle: Çocuklukta yetişilen çevrenin dili diye tanımlanır. Bir bireyin toplumla bütün ilişkisi diliyle sağlanır. Buna göre, bir kişi için soyut dil bir yok, çevreden öğrendiği dil, ana dil vardır.

Örgün eğitimde devletin resmi yazı dili kullanılmaktadır. Bu yazı dili her zaman bireylerin anadili ile aynı olmayabilir. Zira dilin birçok farklı ağız farklı bölgelerde kullanılıyor olabilir. Bu durum öğrencilerin yazılı anlatımlarında zaman zaman yöresel özelliklerine yer vermelerine sebep olabilir. Buna karşılık çocuklar dil mantığını ve dil zevkini ilk olarak anadilleriyle kavrarlar. Bu yüzden sağlam ve oturmuş bir yazılı ve sözlü anlatım eğitimi için çocuğun ailesinden alacağı anadili eğitimi çok önemlidir. Bu konunun önemini İlaslan (2007: 7) ve Bahar (2006: 3) sırasıyla şöyle ifade etmişlerdir: “Ana dili eğitimi sağlam olan bireyler; hızlı okuyup okuduklarını doğru bir şekilde anlayan, zengin bir sözcük dağarcığına sahip, ulusal-evrensel değerlerin farkında, sağlıklı iletişim kurma yeteneğine ve dil bilincine sahip olan kişilerdir. Bir öğrencinin duygu, düşünce, istek, hayal ve bilgilerini yazılı ve sözlü olarak doğru, amacına uygun ve güzel anlatması için dilin olanaklarını, özelliklerini, öğelerini, kurallarını, bilmesi ve kullanabilmesi gerekmektedir. Bu da ancak iyi bir ana dil ve dil bilgisi eğitim ve öğretimi ile sağlanabilir.”

1.4. Anlatım

İnsanlar arasındaki her türlü mesaj alış verişi iletişim olarak adlandırılır. Mesajların içeriği bir duygu, düşünce, yaşantı ya da istek olabilir. İletişimde mesajlar farklı kanallar kullanılarak iletilir ama bu kanallar içerisinde en yaygın kullanılanı ve en gelişmiş dildir. Dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak yapılan iletişim anlatım olarak adlandırılır. “Duygu, düşünce, bilgi ve gözlemlerimizi başkalarıyla paylaşmak istediğimizde anlatma yöntemini kullanırız. Anlatma olayına anlatım denir. Öyle ise anlatım, duygu ve düşüncelerin söz ya da yazı ile açıklanması diye tanımlanır” (Pilancı ve diğerleri 1998: 3).

Yalçın (2005: 214) ise anlatımı “plandaki duygu ve düşünceleri, bir amaç doğrultusunda, dilin kurallarına uygun bir biçimde söyleme işi” şeklinde tanımlamıştır.

Anlatımın farklı kaynaklarda birçok tanımıyla karşılaşılır. Bunlar genelde birbirine benzer ve en önemli ortak yönleri anlatımın dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak

yapılan duygu ve düşünce aktarımı olmasıdır. Bu tanımlardan bazıları örnek olması açısından aşağıya alınmıştır.

“Anlatım, bir düşünceyi, duyguyu, tasarımı, konuyu söz ya da yazı ile dile getirme işidir” (Bilgin 2006: 539) Hatiboğlu (2005: 240) ise anlatımı, “düşünce ve duyguların, başkalarına söz ya da yazıyla bildirilmesi” olarak tanımlamıştır. Buna benzer olarak Bülbül (2000: 45), yazmayı “herhangi bir metni yazmada, duygu ve düşünce üretme (düzenleme), plândan sonra gelen üçüncü aşama “ olarak değerlendirmiştir.

Göğüş (1991: 2)’e göre anlatım “ bir kimsenin duygularını ve düşüncelerini söz ya da yazı ile başkalarına anlatması”dır. Kantemir (1997: 197), anlatımı “ bir fikir, bir duygu, bir sorun veya bir olay, sözle ya da yaz ile anlatma işlemi” olarak nitelendirirken Özkırımlı (2001: 181) ise anlatımı “ bir duygunun ya da düşüncenin, zihinde tasarlanan bir konunun sözle ya da yazıyla bildirilmesi” olarak tanımlamış; dilin temel işlevinin de iletişimi sağlamak olduğu için anlatıma “iki insan arasındaki karşılıklı ileti (bildiri) aktarımı” da denebileceğini savunmuştur.

“Edebiyat, kompozisyon ve dil bilgisi alanlarının birbirine en çok yaklaştığı nokta anlam ve anlatımdır. Anlatım; düşünce, istek ve yargıların, sözlü veya yazılı bir şekilde aktarılmasıdır. İyi bir anlatım ise dilin doğru ve güzel kullanılmasına bağlıdır” (Hunutlu 2007: 1). Yörük (? : 83) anlatımı “duyguların, düşüncelerin, olayların, tasarımı ve izlenimlerin belli bir amaçla, dilin beğeni ve kurallarına uygun olarak, sözle ya da yazıyla anlatılması” olarak tanımlamıştır.

“Anlatım; kişinin duygularını ve düşüncelerini söz ya da yazı ile başkasına anlatmasına denir” (İlaslan 2007: 37).

İletişime gerek duyulmasının temel sebebinin insanların ihtiyaçlarının giderilmesi zorunluluğu olduğu yukarıda ifade edilmişti. Bu durumda ne kadar doğru ve tam iletişim kurulursa ihtiyaçlar o kadar iyi karşılanır. İnsanların en çok kullandıkları iletişim yolu ise duygu ve düşüncelerini dile dökmek yani anlatımdır. Öyle ise iletişimin sağlıklı şekilde sağlanması ancak doğru ve kurallara uygun bir anlatımla mümkündür. Bilgin (2006: 574) bu durumu “Anlatım, anlamamanın önkoşuludur; iyi ve doğru bir anlatım söz konusu değilse, anlaşılma istendiği gibi gerçekleşmeyecek, dolayısıyla sağlıklı bir iletişim kurulamayacaktır” diyerek ifade etmiştir

Eğitim kişide istendik davranış değişiklikleri yaratma sürecidir. Bu sürecin başarıya ulaşması öğrencilerin kendilerine ulaştırılan mesajları doğru algılamalarına ve gerekli dönütü verebilmelerine bağlıdır. “Anlatım insanın kendisini ifade edebilme becerisidir ve anlatım becerisinin eğitimde önemli bir yeri vardır. Öğrenci kendisini ne kadar iyi ifade ederse eğitimdeki başarısı da o ölçüde yükselir. Anlatımı bozuk olan bireylerden başarı beklemek çok doğru olmaz” (İlaslan 2007: 10).

Babacan’ a göre (2007: 56-57) gerek yazılı ve gerekse sözlü anlatımda başarılı olmak için ilk ve önemli şart, okuyucu veya dinleyiciyi kendi duygu, düşünce ve hayal dünyamıza çekebilmek ve bu yolla onun zevk almasını sağlamaktır. Bunun için de anlatımın aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekmektedir:

Anlatımda Doğruluk: Cümlelerin dil bilgisi kurallarına uygun olmaları gerekir.

Anlatımda Açıklık: Söz ve yazılarımızın anlamca açık olması demektir.

Anlatımda Duruluk: Cümledeki kelimeleri seçme işidir. Cümlelerimizde gereksiz kelime kullanmamaktır.

Anlatımda Yalınlık (Sadelik): Anlatımı birtakım edebi sanatlardan, süsten, gereksiz ayrıntılardan arındırmaktır.

1.4.1. Anlatım Biçimleri

Anlatımda temel amaç karşı tarafa sözlü ya da yazılı bir mesaj ulaştırmaktır. Ancak bu mesajın içeriği ile mesajın gönderilmesindeki niyet ve amaç her zaman aynı değildir. Bazen olay anlatılmak istenir, bazen duygular dile getirilir, zaman zaman amaç ikna etmektir ya da izlenim kazandırmak.

Amaçlardaki bu farklılık dil kullanılırken, göstergelerden oluşan üst yapılar kurulurken de farklı tavırlar sergilememize sebep olur. Bu tavır farklılıkları da anlatım biçimleri denen ifade yollarını oluşturur. Anlatım biçimi herhangi bir konunun ele alınışı ya da işleniş biçimidir. Bir yazının hangi anlatım biçimiyle yazılacağı yazma amacına göre değişir.

Karadağ (2003: 79-80) anlatım tarzının belirlenmesinin yazılı anlatımın planında yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre herhangi bir konuda yazmaya başlamadan önce bir plan yapmanın, yazının sonunda, doğru hedefe ulaşmayı sağlayan önemli unsurlardan biri olduğu açıktır. Plan bu bakımdan insanları doğru hedefe götüren bir yol

haritası özelliği taşır. Yazılı anlatımda yapılacak planın en önemli unsurlarından biri de anlatım tarzının belirlenmesidir.

“Dil, ancak anlatıma dönüştüğü zaman işlevini yapmış olur. Başkalarının söz ve yazı vasıtasıyla anlaşırken, konuya uygun bir dil ve anlatım yolu seçmek gerekir. Özellikleri ve temel öğeleri belirtilen anlatımın, çeşitli biçimleri vardır. Kompozisyon yazan kişi, amacına ve işlediği türe göre anlatımın biçimlerinden birini veya birkaçını kullanır” (Gülensoy 2000: 479).

Dört temel anlatım biçimi vardır. Bunlar öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım, açıklayıcı anlatım ve tartışmacı anlatımdır.

1.4.1.1. Öyküleyici Anlatım

Öyküleyici anlatım gerçek ya da kurgu birtakım olayların; yer, zaman ve kişi bağlamında ifade edilmesidir. Gündelik hayatımızda en sık başvurulanan anlatım biçimlerinden biri olan öyküleyici anlatımla ilgili olarak kaynaklarda şu açıklamalarla karşılaşılır.

Yörük (? : 55) ve Yalçın'ın (2005: 22) öyküleyici anlatım tanımlarının ortak noktası öykülemenin yaşanan, görülen, duyulan (gerçek olaylar) ya da tasarlanan olayların anlatılması olduğu görüşüdür. Öyküleyici anlatım, iletilmek istenen duygunun bir olay içinde kurgulanarak ya da bir olaya bağlanarak verildiği anlatım türüdür. Başka bir deyişle, metnin iletisinin olay akışı üzerinden verildiği anlatım türüdür (Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu 2005: 70).

“Hikâye edici yazma; bir ya da birkaç kişiyi, bir anıyı, bir dönemi, bir durumu hikâye unsurlarını (karakterler, olay, yer, zaman) kullanarak anlatmadır. Hikâye etme en basit şekilde hikâye yazmadır. Bir başlangıç ve bitiş vardır. Olaylar aşamalı olarak başlangıçtan bitişe doğru sıra ile yazılır” (Öz 2006: 254). “Hikâye etme adını da verebileceğimiz bu anlatım biçimi, bir olayı; yer, zaman ve kişi bağlamında aktarmaktır” (Gülsevin ve Boz, 2006: 188).

“Öyküleyici anlatımda, bir anlatıcının belli bir bakış açısı ile birbiriyle ilişkili olaylar dizisini belli bir zaman, mekân ve kurgusal bir düzen içinde sunması söz konusudur” (Coşkun 2007: 74).

Tanımların en önemli ortak noktası öyküleyici anlatımın olay üzerine kurulmuş olmasıdır. Bu olay görülmüş ya da duyulmuş bir olay olabileceği gibi anlatıcının tasarladığı bir olay da olabilir.

Okuyucuyu olaya katma ve heyecanlandırma amacı güdüldüğü zaman öyküleyici anlatım biçimini kullanırız. Öyküde temel olan olaydır. Bu anlatım biçiminde işlenen fikir, olaylar içindedir ve her şey hareket halindedir, yani olayların akışı, zincirleme olarak gelişir ve hareket ögesiyle birbirine bağlanır. Öyküleme, eylem halindeki olguların anlatılmasıdır.

“Öyküleme anlatım biçimi; roman, tiyatro ve öykülerden başka, biyografi, otobiyografi, tarih, gezi, fıkra türlerinde de kullanılır. Öyküleme anlatım biçiminde temel öğeler; hareket, zaman, anlam, yer, kişiler ve anlatıcıdır” (Kantemir 1997: 198). “Hikâye edici anlatımda maksada göre malzeme toplanır ve kişilerin ağzından yaşanan olaylar anlatılır. Ayrıca zaman ve mekân, kahramanla birlikte ortaya konur” (Yeşilöz ? : 174).

1.4.1.2. Betimleyici Anlatım

Öyküleyici anlatımla birlikte en çok kullanılan anlatım türlerinden biri olan betimleyici anlatımda maksat her hangi bir varlığı, durumu okuyucunun gözünde ayrıntılarıyla canlandırabilmektir. Betimleyici anlatımı kullanmaya betimleme ya da tasvir etme adı verilir. Betimleme için sözcüklerle resim çizme işidir de denir. Faydalanılan kaynaklarda betimleme ile alakalı olarak şu tanımlamalarla karşılaşmıştır.

“Betimleme (tasvir) varlıkların niteliklerini, diğer varlıklara benzeyen ve benzemeyen yönlerini söz ya da yazıyla anlatmaktır. Betimleyici anlatımla yazılan bir paragrafta kelime ve cümlelerle okuyucunun zihninde bir resim oluşturulur. Bu bakımdan betimleme “kelimelerle resim sanatı” olarak da tanımlanabilir” (Coşkun 2007: 70). Yalçın’a (2005: 222) göre betimleme, varlıkların kendine özgü niteliklerini, ayrıntılarını da katarak anlatma işidir.

Betimleme varlıkların niteliklerini, diğer varlıklara benzeyen ve benzemeyen yönlerini söz ya da yazıyla anlatmaktır. Öz’ e (2006: 252) göre betimleyici anlatım; bir nesnenin, bir yerin ya da bir kişinin görünüşü hakkında yazı yazmadır. Betimleyici anlatımla yazılan bir paragrafta kelime ve cümlelerle okuyucunun zihninde bir resim oluşturur. Bu bakımdan betimleme "kelimelerle resim yapma sanatı" olarak da tanımlanabilir. “Betimleyici anlatım biçimini belli bir konuda izlenim kazandırmak

istediğimiz zaman kullanırız. Betimleme, varlıkların durumlarını, özelliklerini, sözcüklerle resim çizer gibi anlatımdır ve okuyucunun gözleri önünde görüyormuşçasına canlandırmadır” (Kantemir 1997: 216).

“Tasvir; bir şeyin görünüşünü, rengini, tadını, karakterini anlatma ve canlandırmadır” (Ergin ve diğerleri 1998: 254). “Tasvir, varlıkların görünüşünü en ince ayrıntılarına kadar tanıtmaya ve zihnimize bir resim gibi şekillendirir. Özellikle hikâye, roman, şiir gibi eserlerde geçen olaylar ve varlıklar tasvir yoluyla anlatılır. İyi bir gözlemle, varlık ve olaylar en ince ayrıntılarına kadar tasvir edilir. Bu yolla anlatılanlar adeta gözümüzün önüne gelir. İyi bir tasvirde aynı zamanda bilgi birikimine ihtiyaç duyulur” (Yeşilöz ? : 173).

Betimleyici anlatımda tasvir edeceğimiz nesne iyice görüp tanımalı, bu nesnenin ayrıntılarını ve özelliklerini iyi bilmeliyiz.

Ayrıca Kantemir (1997: 217), betimlemede dikkat edilecek noktaları dörde ayırmıştır:

- Birlik; ayrıntıları bir izlenim verecek biçimde birleştirmektir.
- Canlılık; kendimizden bir şeyler katmaktır.
- Ayrıntıların seçkinliği; nitelikleri vermektir.
- Düzenleme; uzaktan yakına doğru bir antılım yolu ile önce genel görünüşü belirtmektir.

Bu maddelerin yanında bir yazının baştan sona dek tasvirle yazılmamasına, betimlemenin diğer anlatım biçimlerini desteklemesine ve onlara canlı bir nitelik kazandırmasına dikkat edilmelidir.

“Yazar, betimlemede kişisel yorum ve izlenimlerinden de yararlanır. Bu da anlatıya canlılık katar. Olayların akışının yavaşladığı ya da durduğu yerde betimleme başlar. Betimleme aynı zamanda okurun hayal kurmasını ve olaya katılmasını da sağlar. Yazarın başarısı, betimlemeyi olayın içinde eriterek ve sindirerek vermesine bağlıdır. Başarılı betimleme yazarları, betimlemenin yaptıkları şeyin sadece görünüşünü sözcüklerle vermekle kalmaz, beş duyuyu da etkinleştirerek onun tadını, rengini, kokusunu, uyandırdığı ruh halini vererek okurda heyecan uyandırır” (Akbayır 2006: 36).

1.4.1.3. Açıklayıcı Anlatım

“Açıklama, bir şeyler öğretmek amacıyla yazılan düşünce yazılarında kullanılan bir anlatım biçimidir. Bu tür yazılarda bilgi vermek, ileri sürülen düşüncüyü kanıtlamak, bir düşüncüyü, bir görüşü savunmak ya da çürütmek amacı güdülür” (Yalçın, 2005: 215).

Coşkun (2007: 81) açıklayıcı anlatım için şunları söylemiştir: “Herhangi bir konuda bilgi vermek, okuyucuya bilmediği bir şeyi açıklamak amacıyla kullanılan anlatım biçimidir. Açıklayıcı anlatımda bir konu hakkında bilgi vermek, akla gelen sorulara cevap vermek esas alınır. Bu bakımdan dolayı, sanatlı söyleyiş yerine öğretici (didaktik) bir anlatım vardır. Genellikle kurallı cümleler kullanılır.”

Herhangi bir konu hakkında bilgi vermek ya da bir şey öğretmek istediğimizde açıklama anlatım biçimini kullanırız. Kantemir’e (1997: 218) göre açıklayıcı anlatım, yalın ve açık olmalıdır. Fikir yazıları, bu anlatım biçimi ile yazılacağından, bu yazılarda sözcükler, sözlük anlamlarında kullanılmalı; süslü, sanatlı, mecazlı anlatıya yer verilmemelidir.

İnsan, günlük yaşamda yazma ihtiyacı duyar ve çoğunlukla açıklayıcı metinler oluşturmak zorunda kalır. Dilekçe, telgraf, davetiye, duyuru gibi metinler ağırlıklı olarak açıklama ile oluşturulur. Öğrencilerin sıkça başvurduğu ders kitapları ya da günlük yaşamda karşılaştıkları düşünce kitapları, dinsel metinler çoğunlukla açıklayıcı anlatım biçimiyle yazılmıştır.

“Açıklayıcı anlatımın seslendiği kişiyi, kitleyi ikna etmek gibi bir amacı yoktur; ancak, aydınlatmak amacıyla, belli bir konuda bilgi verir. Genellikle, bir bilgi isteğine, açık ya da örtük bir biçimde sorulan bir soruya, karşılaşılan bir soruna açıklık getirir. Bir gazete, bir dergi yazısı ya da bir ansiklopedi maddesinde olduğu gibi, daha geniş bir düşünce konusunda da bilgi içerebilir” (Akbayır 2006: 17). “Açıklayıcı anlatım, bir konuyu öğretmek veya bir konu hakkında okuyucuyu bilgilendirmek için kullanılır (Gülsevin; Boz 2006:188).

Kantemir (1997: 218), açıklayıcı anlatımda dikkat edilecek hususları şu şekilde sıralamıştır:

- Konuyu iyice kavramak,
- Bilgileri doğru ve düzenli olarak vermek,

- Gereklikçe levha, grafik, istatistik, resim gibi gereçlerden faydalanmak,
- Konunun ayrıntılarıyla açıklanmasında örneklerden ve karşılaştırmalardan yararlanmak,
- Açık seçik, yalın, sade ve süssüz bir anlatım kullanmak.

Açıklayıcı anlatımın en çok kullanıldığı yazı türleri makaleler, fıkralar, deneme gibi düşünce yazılarıdır.

1.4.1.4. Tartışmacı Anlatım

“Tartışma, bilinen ya da söylenen düşünceye katılmama nedenini belirterek, var olan düşünceden farklı olan bir düşünceyi ortaya koymak ve bu düşüncenin bir başkasınca (alıcı, okur) kabul edilmesini sağlamaktır” (Akbayır 2006: 23).

“Bir konunun değişik yönlerini ortaya koymak, açığa kavuşturmak, okuyucu ya da dinleyiciye kanıt göstererek inandırıcı olmak gayesiyle benimsenen bir anlatımdır.” (Yeşilöz ? : 175). “Yazı yazmaktaki amacımız, okurumuzun yerleşmiş kanılarını değiştirmek ya da herhangi bir konuda bizim gibi düşünmemizi sağlamaksa tartışma anlatım biçimini kullanırız. Böylece, onları dilediğimiz davranış ve düşünüşe yöneltmeye çalışırız” (Kantemir 1997: 219).

Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu’na (2005: 67) göre tartışmacı anlatım, okuyucunun bir konu hakkındaki yerleşik kanılarını değiştirmek amacıyla yazılan yazılarda kullanılan bir anlatım türüdür. Burada amaç, yerleşik kanaatleri sorgulamak, değiştirmek ve yazar tarafından ileri sürülen görüşü okuyucuya benimsetmektir

“Bir konuda başkaları tarafından ileri sürülen düşünceleri çürütmeyi veya bu konuda okuyucunun kanılarını değiştirmeyi amaçlayan anlatım türüdür. Bu tür anlatımda en az iki farklı görüş vardır. Yazar kendi görüşünü kanıtlamaya, diğer görüşü çürütmeye çalışır. Karşı düşünce “ diyelim ki, kabul edelim ki” gibi sözlerle dile getirildikten sonra geçersizliği ortaya konulur. Bu tür metinde ikna ediciliği artırmak için okuyucunun aklına gelebilecek sorular ve bu soruların cevapları verilebilir” (Coşkun 2007: 82). “Toplumsal değer yargılarını değiştirme ve yerine yeni değerler getirme iddiası taşıyan yazılardır. Bu tür yazılarda toplumun ilgi duyduğu bir düşünce verilir. Ardından bu düşünceyi çürüten bir karşı tez ileri sürülür. Her iki düşünce karşılaştırılır ve yazar, yeni tezden yana tavır alır.

Karşılıklı konuşur gibi yazılır, soru sorma, yanıtlar verme tekniği kullanılır” (Yalçın 2005: 229).

“Tartışmacı anlatımda konu her yönüyle ortaya konulduktan sonra kanıtlama yoluna gidilir. Üzerinde durulan ve savunulan görüşlerin dayanaktan yoksun olmaması, tartışılabilir ancak aksinin ortaya konulmaması, elle tutulur olması, görüş alışverişinde bulunulması çok önemlidir. Düşünce ve görüşler üzerinde bilgi ve görgü birikimi yanında inandırıcı anlatım için iddianın bilgi ve malzemeye desteklenmesi gerekir. İddia edilen konunun ya da düşüncenin kanıtlanması, bu kanıtların akılla ve mantıkla ters düşmemesi gerekir. Ayrıca söylenenlerin mantıklı olması, kesin ve tereddüitten yoksun anlatılması inandırıcılık bakımından çok önemlidir” (Yeşilöz ? : 175).

Birçok kaynak “Tartışmacı Anlatım” biçimi için “Kanıtlayıcı Anlatım” terimini kullanmaktadır. Tartışmacı anlatımın içinde düşünceyi geliştirme tekniklerinden biri olan ‘kanıtlayıcı anlatım’ her zaman söz konusudur. Bu nedenle tartışmayla kanıtlama iç içedir. Bir bakıma tartışmanın olduğu her yerde kanıtlamadan da söz etmek mümkündür. Tartışmayı bir anlatım biçimi, kanıtlamayı da tartışmadaki düşünceyi destekleyen, geliştiren bir anlatım tekniği olarak değerlendirmek gerekir.

Tartışmacı anlatım, genellikle açıklayıcı anlatım ile birlikte kullanılır. Tartışmacı anlatımın en çok kullanıldığı türler konferans, eleştiri ve hitabettir.

1.4.2. Yazılı Anlatım

Dilin oluşmasını sağlayan iki önemli unsur; anlamak ve anlatmaktır. “İnsanların sosyal bir varlık olması, bir arada yasama zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. İnsanlar geliştikçe, değiştikçe o da değişmiş ve gelişmiştir. Sonuçta dil, beklentilere ve ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Birey duygularını, düşüncelerini ve tasarılarını anlatmanın birçok yolunu bulmuş; kimi zaman mağara duvarlarına resimle, kimi zaman beden diliyle en çok da “dil” ile bunları anlatmaya çalışmıştır” (Karateke 2006: 1).

Anlatımın iki şekli vardır. Bunlar yazılı ve sözlü anlatımdır. “Yazılı anlatım, öğrencinin gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatmasıdır” (Ünalın 2001: 123). Gülensoy (2000: 497) yazılı anlatımı şu şekilde tanımlar: “Yazılı kompozisyon duygulara, düşüncelere, sezgilere, tasarılar yazma yoluyla bütünlük vermektir.” Bülbul (2000: 2) ise yazılı anlatım için “bir fikrin, duygunun, düşüncenin ve

görüşün ya da bir olayın en anlamlı ve çekici yanlarını, yönlerini yazı yoluyla ifade etme” ifadesini kullanmıştır.

“İnsanların sosyal bir varlık olması, bir arada yasama zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. İnsanlar geliştikçe, değiştikçe o da değişmiş ve gelişmiştir. Sonuçta dil, beklentilere ve ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Birey duygularını, düşüncelerini ve tasarılarını anlatmanın birçok yolunu bulmuş; kimi zaman mağara duvarlarına resimle, kimi zaman beden diliyle en çok da “dil” ile bunları anlatmaya çalışmıştır” (Karateke 2006: 1).

Temizkan (2003:11) “Yazılı anlatım nedir?” sorusuna “Yazmak için bir konu seçme, sınırlandırma ve bir amaca bağlama işlemlerinden sonra konu ile ilgili bilgi toplama ve toplanan bilgileri konunun bütünlüğü içinde planlama aşamalarından oluşan; planı yazıya dönüştürmek için anlatmak istediğimize uygun kelimeler seçme, bunları doğru cümlelere dönüştürme, doğru cümlelerle sağlam paragraflar kurma, kelimeleri doğru yazma, noktalama işaretlerini yerinde kullanma, yazım kurallarına uyma, kağıdın şekil yapısı ile ilgili kuralları uygulama, bilgileri plan dahilinde yazıya dökme ve ortaya çıkan ürünü düzelterip değerlendirme süreçlerini içeren bir etkinlik” tir yanıtını verir.

Aktaş ve Gündüz (2005: 61), yazılı anlatımı “ her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel şekilde kullanarak belirli bir plan dâhilinde başkalarına ve yarınlara ulaştırmaya, böylece kalıcılığını sağlamaya imkân veren bir araç” olarak nitelendirmişlerdir. Bahar (2003: 37)’a göre yazılı anlatım; bir kişinin, duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini, planlarını ve tasarılarını belli işaretler ve kurallar sistemi içinde dil kalıplarını kullanarak doğru, açık ve anlaşılır bir anlatımla kâğıda aktarmasıdır, yazmasıdır.

İnsanların sosyal bir varlık olması, bir arada yaşama zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. İnsanlar geliştikçe, değiştikçe o da değişmiş ve gelişmiştir. Sonuçta dil, beklentilere ve ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Birey duygularını, düşüncelerini ve tasarılarını anlatmanın birçok yolunu bulmuş; kimi zaman mağara duvarlarına resimle, kimi zaman beden diliyle en çok da “dil” ile bunları anlatmaya çalışmıştır. Onu diğer canlılara üstün kılan meziyetlerden birisi de anlatımı iki şekilde, sözlü ve yazılı, yapabilmesi olmuştur (Karateke 2006: 1)

“Yazılı anlatım, eğitim öğretim faaliyetleriyle kazandırılan bilgilerin hayata yansıtılması aşamasında önemli rol oynar. Öğrenilen bilgilerin amacı, kişideki diğer bilgi

ve becerilerle bir bütün oluşturarak hayata yansıtılmasıdır. Yazılı anlatım, kişideki bu yoğrulan bilgileri aktarmaya yarar” (Özbay 2006: 123). “Yazılı Anlatım becerisi, düşünceleri keşfetme ve bu düşünceleri ifade edebilmektir; öğrencilerin bildiklerini, duyduklarını, düşündüklerini, gözlemlerini doğru ve açık bir şekilde ifade edebilmeleri, etkili ve doğru bir anlatım, gibi nitelikler kazandırma amacını güder” (İnal 2006: 54).

1.4.2.1. Yazma-Yazı

Dilin nasıl ortaya çıktığı bugün kesin olarak bilinmemektedir. Bununla alakalı birçok farklı teori bulunmaktadır. Yalnız kesin olan, insanoğlunun bir defa duygu ve düşüncelerini sese dönüştürmeyi başardıktan sonra bunu kalıcı hale getirmenin yollarını aradığıdır.. Bu arayış, yazıya giden yolun yani sesin işarete dökülmesinin de başlangıcıdır. Öncelikle resimlerle başlayan bu kalıcılaştırma işlemi, zamanla resim yazısı (hiyeroglif) halini almış, en sonunda da bugün bildiğimiz yazı sistemleri oluşturulmuştur.

Yazı için rahatlıkla “İnsan uygarlığının bugünkü halini almasının en önemli aracıdır.” denilebilir. Zira yazı sayesinde bilgi insan zihninde kapalı kalmaktan kurtulmuş, farklı coğrafyalara taşınabilmiş, önceki kuşakların bilgilerinin her nesil değişiminde yeniden öğrenilmesi zorunluluğu ortadan kalkmış; bilgi belli bir zümrenin tekelinde olmaktan çıkmıştır.

Türkçe programında yazma “Duyguların, düşüncelerin, isteklerin, tasarıların yazılı olarak ifade edilmesidir. Türkçe öğretiminin önemli bir alanını oluşturan yazma, bilgidен çok becerileri gerektirmektedir. Bu beceriler ise uygulama ile kazanılır. Okuma gibi yazmanın da insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Duygu, düşünce ve hayallerini açık ve anlaşılır olarak yazma, çeşitli zihinsel becerileri gerektirir. Öğrenciler bu beceriler yoluyla düşüncelerini sıralamayı, sınırlamayı, düzenlemeyi, yazı amacını belirlemeyi ve kuralları uygulamayı öğrenirler. Yazma becerisi okuma becerisiyle doğrudan ilişkilidir. Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeleri sürekli okumalarına, yazmalarına, yazdıklarını incelemelerine, tartışmalarına ve beğendikleri anlatımları bularak kullanmalarına bağlıdır” (MEB: 2006).

Dil seslere dayalıdır ve öncelikle konuşulur. İkinci basamak ise yazmadır, yani dil seslerinin işarete dökülmesi. Özbay (2006: 121) yazmayı “duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılması” olarak tanımlar ve yazmanın insanın doğası gereği kendini dışa vurduğu davranışlardan birisi olduğunu ifade

eder. Yalçın (2005: 429) yazmayı “konuşmayı yazıya geçirme işi, başka bir deyişle konuşmanın yazıyla belirtilmesi” olarak görür.

Ağca (2006: 61), yazıyı “her türlü olay, durum, fikir ve duyguların, meydana geldiği, doğduğu; onları yarınlara yansıtan, kalıcılığını sağlayarak gelecek nesillere kalmasına imkân veren bir araç” olarak tanımlamıştır. Adalı (2003: 30) da bu hususta şöyle der: “Yazma, sözlü iletişim aracı olan dili, yazı denilen görsel ve tek boyutlu bir dizgeye aktarma eylemidir.”

“Yazma, konuşmanın yazıyla saptanmasıdır. Başka bir deyişle, konuşulanları yazıya dökme işidir” (Yörük ? : 4). Demirel (1999: 71) yazmayı “ düşüncüyü, duyguyu, olayı yazı ile anlatma” olarak nitelendirmiştir. Ona göre yazma becerisi mekanik olarak değil, eleştirel bir düşünme süreci olarak algılanmalı ve bilinmelidir. “Yazma, duygu ve düşüncelerin yazılı işaretlerle iletilmesidir. Yazılı anlatım algılama ve davranış yönleri ağır basan bir beceridir. Yazma, aynı zamanda iletişime geçme yöntemlerinden de biridir” (Kırbaş, 2006: XII).

Özdemir ve Binyazar (1998: 15), anlatma isteğinin, insanda doğal bir eğilim olduğunu söyler. Çocukluk döneminde ağlama, bağırtı, el yüz hareketleriyle görünürlük kazanan bu istek, sonradan dil aracılığıyla gerçekleştiğini ve bunun konuşma ve yazma olarak iki ana biçimde belirlediğini ifade eder.

“Yazı yazmak, herhangi bir sayfayı bir kitaptan kopya etmek veya birisi tarafından söylenen sözleri bir kâğıda doldurmak demek değildir; doğrudan doğruya kendi düşüncelerimizi, kendi isteklerimizi, kendi gördüklerimizi yazı ile bildirmek demektir” (Sander 1938: 9). Göğüş (1991: 6), yazmayı “edebiyat sanatının anlatım yolu” olarak görmüştür. Ona göre yazma, konuşmaya göre daha ağırbaşlı özenli bir anlatım yoludur.

“Yazma eylemi düşüncenin bir ürünüdür. Düşünmek de belli bir birikimin sonucunda ortaya çıkan ürünler toplamıdır. Yazma eyleminde, konuşmaktan farklı olarak bir defaya mahsus anlatma imkânı vardır. Bir yazıyı yazıp bitirdikten ve muhatabına ulaştırdıktan sonra geri dönüp onu düzeltme imkânı yoktur. Dolayısıyla yazma eylemi düşünülecek, planlanarak ve özenilerek yapılmak durumundadır” (Yıldız ve diğerleri 2008: 203). “Yazma, Türkçeyi geliştirme, güçlendirme, daha iyi öğrenme ve öğretme değil, Türkçe düşünülen her şeyi doğru, anlaşılır, etkili ve sistemli bir biçimde aktarma alanıdır” (Gedizli 2004: 22, akt. Akbayır 2006: 1). “Yazma, öğrenmenin temelini oluşturan bir süreçtir. Bu sürecin temelinde kişisel bilgi ve bu bilginin etkili bir dille anlatılması vardır.

Bu nedenle, yazma diğer beceriler gibi öğretilmesi ve sürekli çalışılması gereken bir beceridir” (İnal 2006: 1).

1.4.2.1.1. Yazmanın Önemi

“İnsan, toplumsal bir varlıktır; yasayışı gereği diğer insanlarla çeşitli düzeylerde ilişkiler içindedir. Bu ilişkilerde çoğunlukla dilini kullanan insan için konuşma ve yazma, iletişimin başta gelen araçlarındandır. Güçlü sosyal bağlantılar ve sağlam bir iletişim kurabilmek için kullanılan dile hâkim olma, dolayısıyla bu iletişim kanalını doğru ve güzel kullanma becerisine sahip olma, günümüzde kişisel gelişimin de önemli parçası haline gelmiştir” (Alkan 2007: 1).

İnsan duyar, düşünür; heyecanlanır, üzüdür. Bu ve benzeri duygular ve yaşanan durumlar, başkalarına sözle ve yazı ile anlatılarak hafifletilir veya zenginleştirilir. Bu, toplu halde yaşamının bir gereği ve rahatlığıdır. Günlük hayatta bizi yazı yazmaya zorlayan pek çok olayla karşılaşırız. Mektup, dilekçe, gördüğümüz veya yaşadığımız bir olayı istendiğinde yazılı olarak anlatma, yazı yazmanın hayatımızdaki yerini gösterir.

Bu dar çerçevedeki yazılı anlatımın ötesinde hatıra tutmak; sevgi, elem vb. duyguları kâğıda dökmek; şiir, hikâye, roman gibi bir edebiyat dalında kalıcı eser vererek ölümsüzleştirmek türünden bir yazı faaliyeti de gösterilebilir, gösterilmelidir.

Ergin ve diğerleri (1998: 244- 245) yazmanın önemiyle ilgili olarak şöyle der:

“Yazı yazmak maddi olduğu kadar manevi bir ihtiyaçtır. Yaşamının bir gereği olan yazı yazmakla biz, çevremizi daha iyi tanır ve tanıtırız. Kendimizi, yazı ile başkalarına daha iyi tanıtırız.” Kişi, bilgisini kültürünü yaygın ve tam bir şekilde ancak yazarak aktarabilir. Bilgi, kültür yazı ile gelişir, zenginleşir, yayılır. Yazı yazan bir kimsenin bir birikimin bulunması gerektiğini daha önce söylemiştik. Kültür, bilgi birikiminin özünü oluşturur. Yazan kimse, geçmişte olup bitenleri yazdığı konu üzerinde önceden söylenenleri bilmelidir. Bu bakımdan yazı yazmak kendisine bağlı bir yığın parçanın bütünleşmiş hali gibidir. Bu parçaları birleştiren ve onu bir kompozisyon halinde ortaya koyan yazı yazma isteği ve gereğidir. Özdemir (1998: vi) ise bu hususta şunları söylemiştir: “Yazma becerisi insanın gördüklerini, dinlediklerini, okuduklarını, araştırdıklarını, duygularını, isteklerini, hayallerini ve düşüncelerini bir düzen ve

disiplin içinde anlatmayı gerektirir. Yazma becerisinin geliştirilmesi, belirtilen bu hususların konuşma dilinde de aynı düzen içinde kullanılmasına yardımcı olur.”

“Duygu, düşünce, görüş ve hayallerin sözle ifade edilmesi yeterli değildir. Dil gelişiminde yazı da çok önemlidir. Yazma, insanın günlük çalışmalarında olduğu kadar, meslekteki bilgilerini başkalarına aktarmak açısından da bir ihtiyaçtır. Yalnız edebiyatla uğraşanlar değil, diğer alanlarda çalışanlar da yazmaya ihtiyaç duyarlar” (Özbay 2006: 121). Yazı ve yazılı eser; insanın kendisiyle, yakın uzak çevresiyle, kutsalları ile iletişimini sağlaması ve bunun zaman içinde denetlenmesine imkân vermesi yönünden büyük önem taşır (Ağca 2006: 61)Yazma ve konuşma sosyal bir gereksinimdir. Konuşma, özellikle toplum ve insan ilişkilerinde önemlidir; çeşitli kesimleri birbirine bağlamaktadır. Yazı ise ayrı yerlerde bulunan insanlar arasında duygu, düşünce ve görüş alışverişi sağlamaktadır (Bülbül 2000: 2).

Bağcı (2007: 57)’nın ifadesine göre, yazmanın kişisel bir zorunluluk ve gereksinim hatta bir tutku olduğu söylenebilir. Yazma, kişisel olduğu kadar toplumsal bir zorunluluktur. Toplumsal sorunlar ya sözle ya da yazıyla duyurulmaya çalışılır.

Yazma ile alakalı olarak Aşıcı (2000) şunları söylemiştir: “Birbirinden farklı yazma konularıyla, yazılı anlatım çalışmaları ilköğretimin temel çalışma alanlarından biridir. Yazılı anlatımın önemi, aslında öğrencinin anlama ve anlatma ile ilgili temel becerilerinin ve kişiliğinin gelişmesine katkısının çok yüksek olmasından kaynaklanır. Bu çalışmalar, görünüşte sadece yazıyla anlatmayı hedefliyor gibidir. Ancak, anlama’nın anlatma’ dan hemen önce gelmesi ve bunun yanında anlama ile dili kullanma becerisinin birbirine tesir etmesi sebebiyle yazılı anlatım becerisi öğrenciyi çok yönlü geliştiren bir faaliyettir.”

“Duygu ve düşüncelerin ifade aracı olan yazının nasıl olması gerektiğinin araştırılması, insanoğlunun meramını en güzel bir şekilde dile getirmesinin gereğini ortaya koymaktadır. Bu düşünce, aynı zamanda iyi yazı yazabilmenin önemini de beraberinde getirmektedir. Etkili ve güzel yazı yazabilmekse basta iyi bir yazma eğitimi almaya ve bunu uygulayabilmeye bağlıdır. Bu gerçekten hareketle, öğrencilere çocukluktan başlayarak yazma eğitiminin verilmesi, yazılarının incelenmesi ve hatalarının ortaya çıkarılıp bunlara göre çalışmalar yapılması onların bu becerilerinin gelişmesine ve dolayısıyla iyi yazı yazabilmelerine katkı sağlayabilir. Yazma eğitiminin önemli bir kısmı ilköğretim döneminde verilmektedir” (Arıcı; Ungan 2008: 318).

Yazmanın neden önemli olduğu sorusuna İnal (2000: 4) şu yanıtı vermiştir: “Yazmayı önemli kılan, diğer becerileri içermesinin yanı sıra yazılı anlatımda noktalama işaretleri, anlamlı bir bütünlük, tutarlılık, yazım kuralları, güzel el yazısı, kelime seçimi ve kullanımı, sıfat, dilbilgisi ve bağlaçların doğru kullanımı, özne- yüklem uygunluğu ve kâğıt düzeni, yazma biçimi, kompozisyon düzeni ve organizasyonu-giriş-gelişme-sonuç-ana düşüncüyü destekleyici fikirler ve ayrıntılar, tema, bakış açısı, düşünme ve ifade etme gibi parametreleri kapsayan bir süreç olmasıdır. Bu çok yönlü parametreler yazma sürecini daha da karmaşık hale getirmektedir.”

“Yazma, toplumsal bir zorunluluğun gereğidir. Bu zorunluluk insanın toplumun bir ferdi olması ile başlar. Toplum içinde iletişimle sürer. Hiçbir insan toplum içindeki dinamik iletişimden uzak duramaz. Hayattaki dinamiklik insanı anlatma gücünü artırma yollarını aramaya sevk eder ve insan kendine toplumda en iyi yeri edinebilmek için kendini gösterme gücüne günbegün olgunluk katar. Bu, insan tabiatının en doğal özelliklerinden biridir” (Özbay 2006:122).

Yeşilöz (?: 164- 165) ise yazının önemini şöyle özetlemiştir: “Yazmanın insan hayatındaki önemi büyüktür. Topluluk halinde yaşayan insanlar yazıyı bulduktan sonra söylemek istediklerini yazıyla anlatmaya başlamışlardır. Anlatımın kalıcı ve etkili yönü yazıyla ortaya çıkmıştır. Söz uçup gider ama yazı kalıcıdır ve yeri geldiğinde bir belge niteliği kazanır. Böylece geçmişten geleceğe bir köprü kurulur ve geçmişle ilgili doğru ve kalıcı bilgiler sağlanır. Aynı zamanda içimizdeki birikimleri yakın çevremizle, uzaktakilerle paylaşmak isteriz ve yazıya başvururuz. Ona göre bir milletin kültürü de nesilden nesle yazıyla aktarılır. Yazıya geçen kültür kalıcıdır. Fert bağımlılığında da yazının çok önemli bir yeri vardır. Her insan duygu, düşünce, bilgi ve kültür birikimine sahiptir. Bütün bunlar yazı sayesinde başkalarına aktarılabilir. Yazılı kompozisyondaki başarımız bizi geleceğe taşır, toplumdaki yerimizi sağlamlaştırır.

Özbay (2006:142) ise “yazı, hem bilgiye ulaşma hem de bilginin geleceğe aktarılmasının bir aracıdır. Yazılı anlatım, sosyal bir varlık olan insanın çağdaş ve demokratik bir toplumda, hak ve sorumluluklarını tam olarak karşılayabilmesinin bir aracıdır. Bu sebeple yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesi, aynı zamanda kişisel ve toplumsal bir zorunluluktur.” diyerek yazının insan hayatındaki önemini açıklamıştır.

1.4.2.1.2. Yazma Aşamaları

Yazma işlemi rastgele değil planlı ve belli bir düzen dâhilinde gerçekleşen bir etkinliktir. Yazmaya başlamadan evvel ve yazma esnasında bazı aşamaları geçmek gerekir. Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu (2006: 38-39)'na göre yazma aşamaları şöyle sıralanır:

- Konuyu seçmek,
- Konunun ana maddesini belirlemek,
- Konuyu sınırlandırmak, konunun görüş noktasını belirlemek,
- Konunun amacını tespit etmek,
- Bakış açısını destekleyen düşünceleri bulmak,
- Düşünceleri anlatım sırasına göre düzenlemek,
- Düşünce düzenine ve istenilen anlatım tekniklerine göre yazmak,
- Yazıyı dinlendirmek (yazıyı dinlendirmekten amaç, yazı meydana getirildikten sonra kısa bir süre yazıdan uzak kalmaktır. Böylece yazdığımız metin üzerinde daha nesnel değerlendirme yapma fırsatı bulabiliriz.),
- Yanlışlarımızı ve eksiklerimizi görmek için okumak,
- Yazıya son biçimini vermek.

Temizkan (2003: 10-11) ise yazılı anlatım etkinliğinin şu aşamalarla gerçekleştiğini savunur:

- Bir konuyu seçme,
- Konuyu sınırlandırma,
- Konuyu belli bir amaca bağlama,
- Bilgi toplama,
- Planlama,
- Anlatmak istediğimize uygun kelimeler seçme,
- Bunları doğru cümlelere dönüştürme,
- Doğru cümlelerle sağlam paragraflar kurma,

- Kelimeleri doğru yazma,
- Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma,
- Yazım kurallarına uyma,
- Kâğıdın şekil yapısıyla ilgili kuralları uygulama,
- Planı yazıya dönüştürme.

Babacan (2007: 21- 37), yazılı anlatım öncesinde yapılması gereken hazırlıkları aşağıdaki şekilde tasnif etmiştir:

- Gözlem yapmak
- Dinlemek
- Okumak
- Okuduklarımızı nasıl bilgiye dönüştürebiliriz?
- Okuma, not alma ve özetleme
- Okuma alışkanlığını nasıl kazandırabiliriz?
- Öğrencilere kitap okuma alışkanlığının kazandırmak için aile ve öğretmenlerin yapması gerekenler
- Düşünmek
- Anlamak
- Konuyu belirleme
- Ana düşünceyi bulma
- Yardımcı düşünceleri bulma
- Anlatım yöntemini bulma
- Yazılı anlatım metinlerini düzeltme ve değerlendirme
- Dış yapı bakımından metinlerin değerlendirilmesi
- İçerik olarak bir metnin değerlendirilmesi

Coşkun (2007: 56-69), yazma sürecini şu şekilde tasnif etmiştir:

- Hazırlık
- Yazmaya Güdülenme
- Konu Seçimi
- Metnin Türünü Belirleme
- Amaç Belirleme
- Hedef Kitleyi Belirleme
- Temel Düşünceleri Belirleme
- Taslak Oluşturma
- Düzenleyerek Yazma
- Tashih (Redaksiyon)
- Yayınlama ve Paylaşım

1.4.2.1.3. İyi Bir Yazı Nasıl Olmalıdır?

“İyi bir yazı nasıl olmalıdır?” sorusuna verilebilecek en kısa yanıt “Açık, anlaşılır, sade ve kurallara uygun olmalıdır.” şeklindedir. Ancak bunun nasıl sağlanacağı ile alakalı değişik görüşler vardır. Bunlardan bir kısmı şu şekildedir:

atıkkaş (2001: 16), bir yazının tesirli olmasını cümlelerin kuruluş ve yapılarıyla ilgili olduğunu düşünmektedir. Bunun için aşağıdaki kurallara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır:

- İyi bir cümle, kısa ve orta uzunluktaki cümledir.
- Yazımızda başta uzun cümleler yapmışsak, daha sonra bunları bölerek kısa ve basit cümlelere indirebiliriz.
- C mlelerimizde bilinen ve okuyucuya yabancı olmayan, çabuk kavranan kelimeleri kullanmamız yerinde olur.
- Cümlelerde kullandığımız fiiller canlı, hareketli (aktif) fiiller olmalıdır.
- Basmakalıp ve beylik ifadelerden kaçınmalıyız.
- Yazdığımızı yüksek sesle okuyup sesimizi dinlemeliyiz.

- Yazdığımız yazıyı daha sonra okumak, yazıya son şeklini vermek demektir.
- Yazının imla ve noktalama kurallarına son derece dikkat etmeliyiz.

Yazı dilini başarılı ve etkili kullanabilmek için yazıdaki amacın açık, seçik bir biçimde anlatılması gerekir. İyi ve başarılı bir yazı yazabilmek için önce doğru düşünme ve duyma, sonra da en iyi biçimde bunları anlatmak gerekir. Kantemir (1997: 106-107), yazı yazmak için üç unsuru gerekli görmüştür:

- Buluş (icat); fikirlerin veya olayların araştırılması, duyguların canlandırılması, buluşun kısımlarını meydana getirir.
- Plan (düzenleme- tertip); fikirlerin ve buluşların tutarlı ve değerlerine göre sınırlandırılması ise planı doğurur.
- Anlatım (ifade); fikirleri, olayları ve duyguları, en uygun sözcüklerle anlatmak da anlatımı yaratır.

Bülbül (2000: 52-53), metin yazmada başarılı olmak için göz önünde bulundurulması gereken noktaları şöyle belirtmiştir:

- Sözcüklerin anlamını, başka bir deyişle kavramını iyi bilmek gerekir.
- Sözcükler yerli yerinde kullanılmalı.
- Cümleler uzun ve anlaşılır olmamalı.
- Yazı metni açık olmalı; açıklık başarılı bir yazı metni için en önemli koşuldur.
- Yazılı metin doğruları yansıtmalı, sağlam verilere dayanmalıdır. Hangi yazınsal tür olursa olsun, yazıların özünü oluşturan bilgiler doğruları içine almalıdır. Özellikle bu konuya özen ve çaba gösterilmelidir.
- Yazı metni etkili olmalıdır. Bunun için doğru ve açık ifade ile birlikte, edebi sanatları da iyi bilmek gerekmektedir.
- Yazı metni ilginç olmalıdır, çarpıcı konular seçilmelidir.
- Yazıda güncellik önemlidir. Zaman olgusuna da özellikle özen gösterilmelidir. Yazınsal türün hangisi olursa olsun, bunların bir tarih dergisi

ya da kitabında yayınlanmayacağı var sayılarak güncellik koşulu göz önünde tutulmalıdır.

- Yazıya zaman, tarih ve sayıyla başlamak doğru değildir. Mümkün olduğunca cümle başlarına, zaman, tarih ve sayıyla girilmemelidir.
- Bir cümlede, bir fiilin sadece bir zamanı kullanılmalıdır.
- Aynı sözcükler, cümlede bir kez kullanılmalıdır; hatta birbirini izleyen cümlelerde de aynı sözcüklere yer vermekten kaçınılmalıdır. Yazının tümünde de aynı sözcükler elden geldiğince sık tekrarlanmamalıdır.
- Cümlelerin sonu aynı sözcüklerle bitirilmemelidir. Yazının konusu ve ifade edilen görüş ve fikirleri değişik sözcüklerle noktalamak mümkündür ve doğrudur.
- Her yazı metninin girişi, gövdesi ve sonuç bölümleri vardır. Genelde, kısa ve öz cümleler verilmelidir.
- Yazılı anlatımlarda, paragraf kullanımına da özen gösterilmelidir.
- Yazı metni, mutlaka objektif bir bakış açısı içinde oluşturulmalıdır.
- Yazı metninin başarılı olmasında en önemli etkenler arasında imla ve dil bilgisi kurallarını uygulamak ve noktalama işaretlerine özen göstermek de yer almaktadır.
- Her yazının mutlaka bir konusu olmalıdır.
- Her yazının bir başlığı bulunmalıdır.
- Yazılı metinde bütünlük de çok önemlidir.

İnsanın kendi doğru ve tam olarak ifade edebilmesi için iyi yazı yazmak gerekmektedir. Beyreli, Çetindağ ve Çelepoğlu (2006: 37-38), iyi yazı yazmak için üç ilkenin gerekli olduğunu belirtmişlerdir:

- Gözlem yapmak,
- Okumak, düşünmek.

Babacan (2007: 39), iyi ve başarılı bir yazının özelliklerini şöyle belirtmiştir:

- Konusu ilginç olması gereklidir. Okuyucu, ilgisini çekmeyen bir konudaki yazıyı okuyamaz.
- Bir yazının bilgi verici olmasından çok, içeriğinin yeni olması okuyucunun ilgisini çekecektir. Yazılanlar, okuyucunun bilgi ve deneyimlerine yeni eklemeler yapabilmektedir. Yazarın özgün deneyime sahip olması gerekir.
- Yazar, bilineni yeni bir biçim ve üslupta ifade edebilmedir. Bu da yazarın kelimeleri kullanma, deyimler üretebilme, benzetme yapabilme, farklılıkları görebilme kabiliyetiyle ilişkilidir.
- Yazar, okuyucuyu karşısında hissetmeli ve aynı zamanda okuyucuyu anlamla bütünleştirebilmelidir.
- Yazar, ayrıntı ve detaylara yeterli oranda yer vermelidir.
- Yazar, yazının anlatım biçimini amaca uygun olarak seçmesi gerekir.
- Yazının dilbilgisi, anlatım, noktalama gibi kurallara uygun olması gereklidir.

Temizkan (2003: 5), yazmayı kendine özgü ilkeleri olan bir etkinlik alanı olarak görmektedir. Ona göre bir yazılı anlatım türünü elde edebilmek için şu aşamalardan geçilmesi gerekmektedir:

- Yazı yazılacak konunun seçilmesi
- Konunun sınırlandırılması
- Konunun ana maddesinin belirlenmesi
- Konunun belli bir düzene göre yazılması için plan yapılması
- Konu hakkında söyleneceklerin bulunması
- Düşüncelerin anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde yazılması
- Yazının çeşitli yönlerden incelenerek düzeltilmesi

Tansel (1962: 2), yazı yazabilmek için başlıca iki esas olduğunu belirtmiştir:

- İnsanlar, muhitler, hadiseler hakkında neler hissettiğimizi bilmek,
- Bu düşünce, his ve tasavvurlarımızı okuyanlara ifade edebilmek.

Bunlardan ilki düşünme, ikincisi yazabilmedir ve ikisi de birbirine bağlıdır. Yazı yazabilmek için bir maksat, bir gaye olmalıdır; maksadın anlatılması için de lüzumlu fikirlere, malzemeye ihtiyaç vardır. Göz önüne alınacak bir başka şey, hangi seviyede kimselere hitap edeceğimizi ve yazma usullerini bilmektir.

Gülensoy (2000: 498- 499) ise iyi ve başarılı bir yazı yazabilmek için bazı şartların yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamış, bu şartların bazılarını da şu şekilde sıralamıştır:

- Gözlem yapmak,
- Düşünmek,
- Okumak,
- Ana dilin iyi kullanmak.

1.4.2.2. Yazma Eğitimi

Dil insanoğlunun sahip olduğu en önemli varlık; bir milleti millet yapan en önemli değerdir. Aksan (2007: 13) bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir: “Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktarılacak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir. Bir toplumun pek çok özellikleri, yaşayışı, gelenekleri, dünya görüşü, yaşam felsefesi, inançları, bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır; o toplumun dilinden izlenebilir.”

Dilin nasıl ortaya çıktığını bugün kesin olarak bilinmemektedir. Bununla alakalı birçok farklı teori bulunur. Yalnız kesin olan bir şey var: İnsanoğlu bir defa duygu ve düşüncelerini sese dönüştürmeyi başardıktan sonra bunu kalıcı hale getirmenin yollarını aramıştır. Bu arayış, yazıya giden yolun yani sesin işarete dökülmesinin de başlangıcıdır. Öncelikle resimlerle başlayan bu kalıcılaştırma işlemi, zamanla resim yazısı (hiyeroglif) halini almış, en sonunda da bugün bildiğimiz yazı sistemleri oluşturulmuştur.

Yazı için rahatlıkla “İnsan uygarlığının bugünkü halini almasının en önemli aracıdır.” denilebilir. Zira yazı sayesinde bilgi insan zihninde kapalı kalmaktan kurtulmuş, farklı coğrafyalara taşınabilmiş, önceki kuşakların bilgilerinin her nesil değişiminde yeniden öğrenilmesi zorunluluğu ortadan kalkmış; bilgi belli bir zümrenin tekelinde olmaktan çıkmıştır.

Nesillerin atalarından miras kalan dili tanıyabilmesi ve bu dili konuşabilmesi için dilin dört temel becerilerinden olan “yazma” ya büyük görev düşmektedir. Kültürümüzü yazılı anlatım ile gelecek nesillere aktarabiliyorsak Türkçemize sahip çıkmak bizim en önemli vazifemizdir. M. Kemal ATATÜRK “Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir; dilin milli ve zengin olması, millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki şuurla işlensin.” sözüyle dilimizin önemini bilinçli bir şekilde işlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türkçenin korunması ve geliştirilmesi için Türkçe ile ilgili milli bir politikaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla beraber sistemli ve programlı bir Türkçe öğretimi de gerekmektedir. Türkçenin incelenmesi ve nesillere öğretilmesi Türkçe öğretimi aracılığıyla yapılabilmektedir. Türkçe öğretiminde öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini doğru anlayabilen, okuduklarını doğru ifade edebilen, sahip olduğu duygu ve düşünceleri konuşarak ve yazarak doğru anlatabilen, dili doğru kullanabilen ve konuşabilen bireyler olmaları amaçlanmaktadır. Bunun için sistemli bir Türkçe eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır.

Değişen şartlar nedeniyle Türkçe programında eksiklikler fark edilmiş; çağa ayak uydurabilmek amacıyla programda değişikliğe gidilmiştir. Aşağıda yer alan bölümlerde yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın yazıya bakışı açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

1.4.2.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Yazma Eğitimi

Düzenli bir eğitimin en önemli gerekliliklerinden biri de programlılıktır. Milli Eğitim Bakanlığı son yıllarda ilköğretim I. kademedен ortaöğretim son sınıfa kadar olan bütün aşamalarda eğitim programlarını yapılandırmacı yaklaşıma göre yeniden düzenlemiştir.

“Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmektir. Yazma becerisi, dört temel dil becerisini oluşturan zincirin son halkasıdır. Yazma; iletişim kurmanın, duygu, düşünce ve tasarılarımızı, görüp yaşadıklarımızı anlatmanın bir yolu olup aynı zamanda düzenli düşünme alışkanlığı da kazandırır. Yazmayı öğretmek düşünmeyi de öğretmek anlamına gelir. Düşünmenin yazmaya dönüşmesi, düşünceyi karşılayacak kelimelerin yan yana gelerek bunu iletecek bir biçimde düzenlenmesiyle baslar. Yazılı anlatım ve düşünce ilişkisinde başarıyı, düşünceyi iletme aracı olan kelimelerin belirli bir düzen içinde cümlelere, cümlelerin

paragraflara, paragrafların paragraf üstü birimlere dönüştürülmesi belirler” (Alkan 2007: 20).

Yeni hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yazıya yaklaşım şu şekildedir:

1.4.2.2.1.1. Yazma Eğitiminde Amaç ve Kazanımlar

Yazma, Türkçe dersinin en önemli becerilerindendir. “Türkçe Öğretim Programında yazma becerisiyle ilgili olarak şu amaç ve kazanımları (6, 7 ve 8. sınıflar) belirlemiştir” (Özbay 2006: 127-129):

- Yazma kurallarını uygulama
- Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
- Düzgün, okunaklı ve işlek “ bitişik eğik yazı”yla yazar.
- Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
- Standart Türkçe ile yazar.
- Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
- Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
- Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
- Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
- Yazısında amaç- sonuç ilişkileri kurar.
- Tekrara düşmeden yazar.
- Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
- Planlı yazma
- Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
- Yazacaklarının taslağını oluşturur.
- Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
- Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
- Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.

- Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
- Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
- Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
- Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
- Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
- Dipnot, kaynakça, özet, içindekiler vb. kısımları uygun şekilde düzenler.
- Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.
- Farklı türlerde metinler yazma
- Olay yazıları yazar.
- Düşünce yazıları yazar.
- Bildirme yazıları yazar.
- Şiir yazar.
- Kendi yazdıklarını değerlendirme
- Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
- Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.
- Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
- Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
- Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
- İlgi alanına göre yazar.
- Şiir defteri tutar.
- Günlük tutar.
- Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.

- Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
- Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
- Yazdıklarından arşiv oluşturur.
- Yazma yarışmalarına katılır.
- Yazım ve noktalama kurallarını uygulama
- Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
- Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

1.4.2.2.1.2. Yazma Eğitiminde Yöntem ve Teknikler

Kişinin bilgi, düşünce, hayal ve isteklerini yazı ile anlatmasına yazılı anlatım denir. Yazılı anlatım kişiden kişiye değişmektedir. Her birey anlatmak istediğini diğer bireylerle aynı şekilde gerçekleştiremez. Bu noktada tekdüze bir anlatım yöntem ya da tekniğinin sıkıntısı ortaya çıkmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için yazılı anlatım çalışmalarında farklı yöntem ve tekniklerden faydalanılabilir. Bireyler böylece kendi istek ve beklentilerine uygun olan yazma yöntem ve tekniğini kullanabilecektir.

Yeni Türkçe Programı'nda (2006: 66–68), yazmanın çeşitli yöntem ve teknikleri şöyle açıklanmıştır:

1.4.2.2.1.2.1. Not Alma

Amaç: Öğrencilerin okunan veya dinlenenlerin önemli noktalarını seçebilmesini, bilgi ve düşüncelerini sınıflandırabilmesini ve sistemli çalışma becerisini kazanmalarını sağlayarak zaman kaybını önlemektir.

Uygulama: Not almanın öncelikli işlevinin hatırlatmak olduğu, ayrıntılara girilmemesi gerektiği, dinlenen veya okunulunun olduğu gibi değil de özgün ifadelerle yazılması gerektiği konusunda bilgi verilir. Herhangi bir konuya yönelik bir metin okutulur veya dinletilir. Öğrencilerden okurken veya dinlerken/izlerken önemli noktaları not almaları istenir.

1.4.2.2.1.2.2. Özet Çıkarma

Amaç: Öğrencilerin anladıklarını kısa ve öz bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek, onlara bilinçli ve düzenli çalışma alışkanlığı kazandırmaktır.

Uygulama: Sınıf ortamında okunan veya dinlenen/izlenen bir konu öncelikle öğretmen tarafından özetlenir. Özet çıkarılırken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda (eserin iyice anlaşılmış olması, süslü ifadelerle, tekrarlara yer vermemesi, ana fikri kapsayacak şekilde bütünlük içermesi, kişisel görüş ve düşüncelere yer verilmemesi, öğrencilerin kendi ifadelerinden oluşması) öğrenciler bilgilendirilir. Öğretmenin rehberliğinde sınıf ortamında yapılan birkaç özet çalışması sonrasında öğrencilere çeşitli metinler verilerek özet çıkarmaları istenir.

1.4.2.2.1.2.3. Boşluk Doldurma

Amaç: Öğrencilerin okuduklarını, dinlediklerini/izlediklerini anlamaları ve anladıklarını, konunun/metnin bağlamına uygun olarak anlatma becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğrencilerin okuduklarına, dinlediklerine/izlediklerine yönelik olarak hazırlanan metinler, cümleler hâlinde boşluklar bırakılarak öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler boşlukları metnin bağlamına uygun ifadelerle doldurur.

1.4.2.2.1.2.4. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Yazma

Amaç: Öğrencilerin öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanmalarını sağlayarak kalıcı kılmak ve böylece söz varlıklarını zenginleştirmektir.

Uygulama: Öğretmen tarafından kelime, kavram, atasözü ve deyimlerden oluşan bir havuz oluşturulur. Bunlar kâğıda ya da tahtaya yazılarak öğrencilere verilir. Öğrenciler belirledikleri yazma konusuna veya yazacaklarının ana fikrine bağlı olarak bu kelime, kavram atasözü ve deyimlerden uygun olanlarını seçerek yazılarında kullanırlar.

1.4.2.2.1.2.5. Serbest Yazma

Amaç: Öğrencilerin herhangi bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini yazmalarını sağlayarak ifade güçlerini ve yazılı anlatım yeteneklerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğrenciler bir konu seçerler ve seçtikleri konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini tür (şiir, hikâye, tiyatro, masal vb.) sınırlaması olmadan yazarlar. Serbest yazma çalışmalarının sınıfta uygulanma zorunluluğu yoktur. Öğrenciler okul dışında yazdıklarını da öğretmen ve arkadaşlarıyla paylaşabilirler.

1.4.2.2.1.2.6. Kontrollü Yazma

Amaç: Kelimelerin, cümle yapıları ve ifade kalıplarının Türkçenin kurallarına uygun şekilde yazılmasıdır.

Uygulama: Kelime, cümle ve paragraf düzeyinde yapılan kontrollü yazma çalışmaları, öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak cümle ve paragraf düzeyinde ele alınmıştır. Dil bilgisi çalışmalarını da pekiştirmeye yönelik olan bu yöntem farklı şekillerde uygulanabilir:

Öğrencilere örnek bir metin verilir. Öğrenciler metinde geçen anahtar kelimeleri de kullanarak yeni bir metin oluştururlar.

Bir paragrafı oluşturan cümlelerin yerleri değiştirilir. Öğrenciler, duygu ve düşüncenin akışına göre cümleleri mantıklı bir sıraya koyarak paragrafı yeniden oluştururlar.

Belirli bir konuda öğretmen veya öğrenciler tarafından hazırlanan sorulara verilen cevaplar bütünlük içinde ele alınarak birkaç paragraflık metin oluşturulur. Öğrenciler, metni hemen yazabilecekleri gibi konu hakkında araştırma yapıp yeterli bilgi sahibi olduktan sonra da yazabilirler.

1.4.2.2.1.2.7. GÜDÜMLÜ YAZMA

Amaç: Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğretmen tarafından belli bir konu hakkında öğrenciler bilgilendirilir. Konu çeşitli yönleriyle sınıf ortamında tartışılıp değerlendirilir. Öğrenciler konu hakkında edindikleri bilgiler ışığında duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade ederler.

1.4.2.2.1.2.8. Yaratıcı Yazma

Amaç: Öğrencilerin yazma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektir.

Uygulama: Bu yöntemde konuyu ve yazılı anlatım türünü öğretmen verebileceği gibi öğrenciler de istedikleri konuyu seçerek yazma çalışması yapabilirler. Daha çok hikâye, şiir ve roman türlerinde kullanılan yaratıcı yazma çalışmalarında, belirlenen konu boş, beyaz bir kâğıdın ortasına yazılır. Çağrışım yoluyla bilinçaltında olan konuyla ilgili her şey, o konu etrafındaki boş kısımlara yazılır. Bilinçaltından çıkan kelimeler alt alta sıralanır ve kelimeler arasında bağlantı kurulur. Herhangi bir noktaya gelindiğinde konunun hangi yönde ele alınacağına karar verilir. Öğrenciler yaşadıklarından, düşündüklerinden ve hayal ettiklerinden hareketle yazarlar.

1.4.2.2.1.2.9. Metin Tamamlama

Amaç: Öğrencilerin okuduklarından hareketle duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmek, onları etkin duruma getirerek yorum yapma ve fikir yürütme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğrencilere olay veya düşünce ağırlıklı herhangi bir metnin bölümlerinden birkaçı verilir. Öğrencilerden, okuduklarından hareketle duygu, düşünce veya olayların gelişimine yönelik fikirlerini yazmaları istenir. Metin tamamlamada esas, duygu, düşünce ve olayların metnin genel anlamına ve mantıksal bütünlüğüne bağlı kalınarak tamamlanmasıdır.

1.4.2.2.1.2.10. Tahminde Bulunma

Amaç: Öğrencilerin okuduklarından hareketle duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmek, onları etkin duruma getirerek yorum yapma ve fikir yürütme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Metin tamamlamaya yakın olan bu yöntem, metnin yalnızca gelişimine ve sonucuna değil, metnin öncesine yönelik tahminleri de içerir. Bu yöntemle öğrenciler, yalnızca okuduklarının değil, dinlediklerinin ve izlediklerinin öncesi, başlangıcı, gelişimi ve sonucuna yönelik tahminlerde bulunarak yazma çalışmaları yaparlar.

1.4.2.2.1.2.11. Bir Metni Kendi Kelimeleriyle Yeniden Oluşturma

Amaç: Öğrencilerin kendilerine özgü ifade şekillerini ve üslûplarını geliştirmektir.

Uygulama: Öğrencilere düşünceye veya olaya dayalı bir metin verilerek okutulur/dinletilir. Metindeki düşünce ve olayları kavrayan öğrenciler “Ben olsaydım nasıl yazardım?” düşüncesinden hareketle metni kendi ifadeleriyle yeniden kurgularlar.

1.4.2.2.1.2.12. Bir Metinden Hareketle Yeni Bir Metin Oluşturma

Amaç: Öğrencilerin hangi türde yazmaya yatkın olduklarını belirleyerek yaratıcılıklarını o yönde geliştirmektir.

Uygulama: Öğrencilere herhangi bir türde (hikâye, şiir, gazete haberi, fıkra, deneme vb.) bir metin verilerek okutulur/dinletilir. Öğrenciler okudukları metinden hareketle, metinde ele alınan duygu, düşünce, hayal veya olayları geliştirerek ve yaratıcılıklarını kullanarak farklı bir türde metin oluştururlar.

1.4.2.2.1.2.13. Duyulardan Hareketle Yazma

Amaç: Öğrencilerin algılama güçlerini ve dikkatlerini geliştirmektir.

Uygulama: Duyuların birini veya birkaçını harekete geçirecek etkinlikler yapılır. Örneğın, öğrencilere müzik dinletilerek kendilerinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri yazmaları istenir. Sınıfa getirilen veya öğrencilerden birinin çizmiş olduğı resim hakkında konuşulur. Daha sonra öğrencilerden resimle ilgili duygu, düşünce, hayal veya izlenimlerini yazmaları istenir.

1.4.2.2.1.2.14. Grup Olarak Yazma

Amaç: Öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmalarını, iş birliğı yapmalarını ve birbirleriyle etkileşimde bulunarak grup bilinci kazanmalarını sağlamak, böylece kişisel gelişimlerine yardımcı olmaktır.

Uygulama: Sınıf küçük gruplara ayrılarak her gruba farklı yazma konuları verilir. Grup üyeleri konunun belli bir yönünü ele alarak yazar. Gruplar konu hakkında yazdıklarını mantıksal düzen, dil ve anlatım yönünden birleştirerek tek bir metin hâline getirirler.

1.4.2.2.1.2.15. Tümevarım

Amaç: Öğrencilerin sınıflama, bütüne ulaşma, kanıtlama, akıl yürütme, sorun çözme, bilimsel ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Bu yöntem çeşitli şekillerde uygulanabilir. Örneğin;

- Bir konu seçilerek sınıf gruplara ayrılır. Her grup, konuyu farklı bir açıdan ele alır. Konu hakkındaki bu farklı bakış açıları sınıflanır ve bu yargılardan yola çıkarak genel bir yargıya varılır.
- Bir şairin şiirlerinden her gruba bir örnek verilir. Öğrenciler şiirleri incelerler ve o şiir hakkındaki düşüncelerini yazıya geçirirler. Daha sonra yazılanlar sınıfta okunarak şairin şiir anlayışı hakkında genel bir yargıya varılır.

1.4.2.2.1.2.16. Tümdengelim

Amaç: Öğrencilerin sınıflama, bütünden parçalara ulaşma, kanıtlama, akıl yürütme, sorun çözme, bilimsel ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Herhangi bir konu hakkında genel bir yargı verilir. Bu yargı sınıf ortamında tartışılır. Oluşturulan gruplar veya seçilen öğrenciler, konunun özel bir yönünü genel yargıya uygunluğu yönünden değerlendirirler. Gerekli araştırmayı yaparak ulaştıkları sonucu yazılı hale getirirler. Araştırma sonuçlarını ve değerlendirmelerini sınıfla paylaşırlar.

1.4.2.2.1.2.17. Eleştirel Yazma

Amaç: Öğrencilerin olay ve durumlara tarafsız bakma, yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Herhangi bir olay, durum ve düşünce, sınıfın gündemine alınarak tartışılır. Öğrenciler, konu hakkındaki düşüncelerini olumlu olumsuz yönleriyle ve tarafsız bir yaklaşımla anlatırlar.

1.4.2.2.1.3. Yazma Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Temel dil becerilerinden olan konuşmada hatalar anında düzeltilebilirken yazmada bu olanak sınırlıdır. Bu sorunu aşabilmek için yazının kusursuz olması gerekmektedir. Bireylerin kendini doğru ve etkili bir biçimde ifade edebilmeleri için doğru ve etkili bir yazılı anlatımları olmalıdır. İyi bir yazılı anlatım için yazma eğitiminde bazı ilkelere dikkat edilmelidir. Coşkun (2007: 51- 53), yazma eğitiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılabileceğini, hangi yöntem veya teknik kullanılırsa kullanılsın yazma eğitiminde şu ilkelere dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir:

Yazma berisinin geliştirilmesi birbiriyle sıkı ilişkilere sahip birçok eylemin art arda kullanılmasıyla gerçekleşen bir süreci gerektirir. Bir metin oluşturma, tek bir hamlede ortaya çıkan bir eylem değildir. Bir metni oluşturmak art arda gelen ve birbirini destekleyen birçok eylemin ortak sonucudur. Bu bakımdan öğrenciye verilecek yazma eğitiminin çeşitli aşamalara ayrılması, öğrencilerin küçük parçalardan bütüne doğru bir eğitim alması daha doğrudur. Örneğin, öğrencilere cümle ve paragraf düzeyinde bazı beceriler kazandırıldıktan sonra daha büyük metin birimleri oluşturmaya dönük çalışmalar yaptırılması yararlı olacaktır.

Yazma eğitimin amacı, metin oluşturma değil metin oluşturma için gerekli becerilere sahip olunmasını sağlamaktır. Bireyler, konuşma etkinliğinde sözlü; yazma etkinliğinde ise yazılı biçimde metinler üretir. Yazma becerisinin geliştirilmesi sürekli ve planlı yapılan çalışmaları gerektirir. Doğru ve güzel metin oluşturma belli becerilerin bir arada kullanılmasını gerekli kılar. Yazma eğitiminde amaç, öğrencilere duygu ve düşüncelerini etkili ve işlevsel biçimde ifade edebilmeleri için gerekli alt becerileri kazandırmaktır.

Yazma eğitiminde yazmaya psikolojik ve düşünsel açıdan hazır olmasına yardımcı olunmalıdır. Yazma öncesi hazırlık çalışmaları çok önemlidir. Öğrenciyi her an her konuda yazmaya hazır kabul etmek yanlıştır. Öğrencinin psikolojik ve düşünsel açıdan yazmaya hazır ve istekli olması gerekir. Öğretmene göre üzerinde çok rahat fikir yürütülebilecek konular öğrenciler tarafından üzerinde kalem bile oynatılamayacak konular olarak algılanabilir. Hazırlık çalışmalarının en önemli hedefi, öğrenciye konuyla ilgili yazacak ne kadar çok şey olduğunu göstermektir.

Öğretmen yazma sürecinin her aşamasında öğrenciyi takip etmeli, ona yol göstermeli, metin oluşturmada yardımcı olmalıdır. Yazma eğitiminde öğretmenin yazılacak konu ile öğrenciyi baş başa bırakıp bir kenara çekilmesi doğru değildir. Öğretmenin metin oluşturma sürecinin her aşamasında öğrencilerin ne durumda olduklarını gözlemesi ve onlara rehberlik etmesi gerekir.

Öğrencilerin yazmaya karşı olumsuz bir tutumu veya korkusu varsa ilk olarak olumsuz tutum ve korkunun giderilmesine dönük çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerin yazmaya karşı tutumları yazma becerilerini etkilemektedir. Yazma kaygısı, öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesini engelleyen önemli faktörlerden biridir. Öğrencilerin yazmaya karşı duyduğu kaygıyı azaltmak için öğrencilerin rahatça yazabilecekleri konular seçmek önemlidir.

Yazma eğitiminde öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar göz ardı edilmemelidir. Bütün öğrencileri aynı düzeyde kabul edip tek bir yöntemle eğitim vermek yerine, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre farklı yöntemleri bir arada kullanmak daha doğrudur. Her öğrencinin başarısını kendi gelişimi içinde değerlendirmek gerekir. Amaç, bütün öğrencilerin sanatçı, edebiyatçı olmasını sağlamak değil, sahip olduğu potansiyeli en verimli şekilde kullanmasını sağlamaktadır. Önemli olan her öğrencinin bulunduğu düzeyden birkaç basamak yukarı çıkmasına yardımcı olmaktır.

Yazma eğitiminde öncelikli olarak içeriğin düzenlenmesine ağırlık verilmelidir. Her yazıda biçimsel nitelikler ve içerik olmak üzere iki boyut vardır. Biçimsel nitelikler ve içerik birbirini tamamlayan unsurlardır. Bununla birlikte biçim ve içerik arasında bir tercih söz konusu olduğunda içeriğin biçimden daha önemli olduğu şüphesizdir.

Yazma konusuyla ilgili özel bir amaç olmadıkça öğrenciler tek bir konu üzerinde yazmaya zorlanmamalı, öğrencilere farklı konulardan istediklerini seçme imkânı verilmelidir. Yazacak konuların belirlenmesinde öğrencilerin de düşüncelerinin alınması yararlı olacaktır.

Yazma çalışmaları olabildiğince farklı metin türleri üzerinde yaptırılmalıdır. Öğretmenlerin çoğu yazma eğitimini deneme türüyle sınırlı tutmaktadır. Öğrenciler her seferinde deneme gibi zor bir türde yazmaya zorlanmaktadır. Oysa yazma çalışmalarında öğrencilerin farklı metin türleri ile tanıştırılması gerekir. Hikâye, deneme, anı, sohbet gibi edebi türlerin yanında reklâm metni, afiş, duyur metni, davetiye metni, gazete haberi, kısa film senaryosu gibi yaşamın farklı alanlarından metin türleri üzerinde çalışma yapılmalıdır.

Öğrencilerin yazılı anlatımları değerlendirilirken içeriğin orijinal, farklı olması, öğrencinin kendi düşüncelerini yansıtmayı teşvik edilmelidir. Önemli olan öğrencinin basmakalıp düşünceleri ve birilerinin doğrularını tekrar etmesi değil kendi yaratıcılığını metne aktarabilmesidir. Bunu sağlamak için öğrencilerin hayal güçlerini ve yaratıcı düşünme becerilerini kullanmaları teşvik edilmelidir.

Öğrencilerin bilişsel becerilerini geliştirmek yazma eğitiminin önemli bir parçasıdır. Metin üretme işi genel hatlarıyla iki aşamada düşünülebilir: Birinci aşama, metinde yazılacakların zihinde oluşturulması ve geliştirilmesidir. İkinci aşama ise zihindekilerin kâğıda dökülmesi, yazılı hale getirilmesidir. Araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinin sadece ikinci aşamada değil, birinci aşamada da yani bilişsel beceriler bakımından da ciddi sorunlara sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Öğretmenler, öğrencilerin yazılı anlatımlarını sadece not vermek için değil yazma becerilerindeki sorularını tespit etmek ve yanlışlarını düzeltmelerine yardımcı olmak için değerlendirmelidir. Bunu sağlamak için öğretmenin öğrencilere geri bildirimde bulunması çok önemlidir.

Yazma eğitimi sadece okuldaki çalışmalarla sınırlı kalmamalı, öğrencinin okul dışında da yazma zevk ve alışkanlığı kazanması sağlanmalıdır. Günümüzde yazma eğitiminin en önemli sorunlarından biri de öğrencilerin okuldaki ödevler ve dikte çalışmaları dışında yazma faaliyetlerinde bulunmamasıdır. Öğrenciler, diğer dil becerilerini günlük hayatlarında çeşitli vesilelerle kullanmaktadırlar. Fakat yazma becerisi çoğunlukla okuldaki çalışmalarla sınırlı kalmaktadır. Fakat yazma becerisi çoğunlukla okuldaki çalışmalarla sınırlı kalmaktadır. Öğrenim hayatı boyunca, ödevler, sınavlar ve sınıf içi çalışmalar dışında eline kalem almamı olan bir kişinin toplumsal hayatta düşünce ve taleplerini yazılı olarak ifade edememesi gayet normaldir. Bu bakımdan anne babaların çocuklarının yazma faaliyetlerini teşvik etmeleri, böylece onlara yazma alışkanlığı kazandırmaları çok önemlidir.

Özbay (2006: 140-141), yazılı anlatımın geliştirilebilir bir beceri olduğunu ve bu becerinin öğrenciye her fırsatta alıştırma yaptırılıp geliştirilebileceğini de dikkate alarak yazma eğitiminde aşağıda belirtilen ilkelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamıştır:

- Öğrencinin yazma ile ilgili ön yargısı giderilmelidir. Kendisinin de çalışarak doğru ve güzel yazabileceği belirtilmelidir.

- Anlatımın temeli olan kelime hazinesi, aktif olarak kullanılabilecek şekilde geliştirilmelidir.
- Kelime gruplarının dil bilgisi kurallarına uygun olarak oluşturulmasına dikkat edilmelidir.
- Kelimelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan, yargı birimi olan cümle çalışmalarına öncelikle önem verilmelidir. Öğrencilerin cümle kurma cesaretlerinin artırılması ve değişik cümle kalıpları üzerinde hâkimiyetlerinin sağlanması çalışmaları yapılmalıdır.
- Bir düşünce, olay, durum veya isteğin bir bölümü olarak paragraf çalışmalarına önem verilmelidir. Çünkü anlatıma giden yol kurallı, dinamik bir paragraftan geçer. Paragraf çalışmalarında cümlelerin anlamlı ve kurallı bir şekilde bir araya gelmelerine ve bu paragrafların bir bütünü oluşturacak şekilde birbirleriyle bağlantı kurmalarına dikkat edilmelidir.
- Yazılı anlatımda türlerle ilgili bilgiler (mektup, telgraf, hikâye, makale), öğrencilere uygulamalı olarak öğretilmelidir.
- Yazma çalışmalarında, öğretmen tarafından öğrencilerin serbest yazmalarını sınırlayacak planlar verilmemelidir.
- Yazma çalışmalarında öğrenciye yeterince zaman verilmelidir.
- Öğrenciye yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili bilgiler verilip bunların uygulamaya dönüşmesine müsaade edilmelidir.
- Konuşmayla yazma arasındaki ilişkiye dikkat edilerek güzel konuşma çalışmaları da yaptırılmalıdır.
- Yazım (imla) kılavuzu kullanma alışkanlığı kazandırılmalıdır.
- Yazma çalışmalarında öğrencinin doğru, güzel yazılmış yazılarla karşılaştırılması, onlardan örnek ve teknik almaları sağlanmalıdır.
- Yazma çalışmalarında öğrencilerin kendi duygu, düşünce, yaşantı ve bilgilerini anlatma olanağı verecek konular sağlanarak; öğrencinin yazmayı bir yük olarak görmekten vazgeçip, yaşamın bir parçası olarak algılaması sağlanmasıdır.

- Yaptırılan yazma çalışmaları, öğretmen tarafından üşenmeden kontrol edilmeli, varsa hatalarla ilgili uyarılar yapıldıktan sonra düzeltme işi öğrenciye bırakılmalıdır. Yine aynı şekilde yazıdaki başarılı yönler takdir edilmeli ve bu, öğrenciye yansıtılmalıdır.
- Yazma çalışmalarında, öğrencilerden “Şu kadar cümle, satır veya sayfa yaz.” gibi bir kayıtle konu hakkında yazmaları istenmemelidir.
- Yazma çalışmalarında öğrencilerin bulundukları sınıf değil, düzeyleri dikkate alınmalıdır. Çünkü yazma, bireysel çalışmayı gerektirir. Kişisel ayrıntılar, göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sınıfta yazmaya istek, çeşitli yarışmalar, sınıf ve okul gazetesi veya dergisi vb. çalışmalarla uyandırılmalıdır.
- Öğrencilerin zihinsel gelişmelerine önem verilmelidir. Bunun için öğrencinin okuma, deneme, görme, gezme, konuşma, tartışma faaliyetlerine yönlendirilmesi gerekir.
- Öğrencilerin düşünce yeteneğinin bir düzen ve disiplin altında geliştirilmesi gerekir.
- Yazma çalışmalarında bir metodu uygulaması için zorlanmamalıdır. Özellikle beyinle ilgili araştırmaların ortaya çıkardığı dil gelişimi ile ilgili yeni bilgiler ışığında, öğrencinin yeni metotlar kullanması sağlanmalıdır.

1.5. Problem Cümlesi

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmalarındaki anlatım bozuklukları nasıldır?

1.5.1. Alt Problemler

- Anlatım bozukluklarının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında yer alma düzeyi nedir?
- Hangi tür anlatım bozuklukları daha fazla görülmektedir?
- Anlatım bozukluklarının türlerine göre oranları nelerdir?

- Anlatım bozukluklarının görülme sıklığı sınıflara göre farklılık göstermekte midir?
- Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durum ile yazılı anlatım bozuklukları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının yoğunlaştığı noktalar nelerdir?
- Orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının yoğunlaştığı noktalar nelerdir?
- Yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ekonomik düzeydeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının yoğunlaştığı noktalar nelerdir?
- Düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki öğrencilerde anlatım bozukluğu görülme sıklığı nedir?
- Orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki öğrencilerde anlatım bozukluğu görülme sıklığı nedir?
- Yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki öğrencilerde anlatım bozukluğu görülme sıklığı nedir?
- Ortaöğretim ikinci kademe öğrencilerinin yapmış olduğu yazılı anlatım bozukluklarının önüne geçmede hangi önlemler alınabilir?

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarını tespit etmek, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin anlatım bozukluğu yapma üzerindeki etkisini belirlemek, öğrencilerin yaptığı anlatım bozukluklarının nasıl giderilebileceği ile ilgili öneriler sunmak; dili doğru, anlaşılır kullanabilen ve sağlıklı iletişim kurabilen bireyler yetiştirmektir.

1.7. Araştırmanın Önemi

Dil, bir milleti meydana getiren ana unsurlardandır ve toplum içerisinde, bireylerin anlaşmalarını sağlayan en önemli araç niteliğindedir. İletişimin sağlıklı bir şekilde

gerçekleşebilmesi için bu aracın etkili ve verimli kullanılması şarttır. Bir insanın iletişim yeteneğini dilini kullanabilme becerisi belirler.

Dilin temel görevi insanlar arasındaki anlaşmayı sağlamaktır. Bu anlaşmanın etkili ve verimli olabilmesi için ifade edilmek istenen her şey açık, yalın, akıcı, doğru ve anlaşılır biçimde dile getirilmelidir. İyi kurulmuş bir cümlede kelimeler yerli yerinde kullanılmalı, gereksiz kelimelere yer verilmemeli, anlatılmak istenenin dışında bir anlam çıkarılmasına olanak tanınmamalıdır. Her dilin iletişim etkinliği sırasında uyulması gereken yapı ve anlamla alakalı kuralları vardır. Bu kurallar kaynak ile alıcı arasındaki iletinin tam ve doğru olarak döngüsünü sağlayan yollar gibidir. Veri alışverişi esnasında kurallara uyulmaması halinde iletişim döngüsü de aksamakta, mesajlar yerine tam olarak ulaşmamaktadır. İşte iletişim döngüsündeki bütün bu aksaklıklar mesaj alışverişindeki kırılmalar, ifadedeki açıklık, yalınlık ve anlaşılabilirliğin yokluğu anlatım bozukluğu adını verdiğimiz durumu oluşturur.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar)’nda da (MEB 2006: 4) Türkçe dersinde:

“Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları.” gibi anlatımla ilgili genel amaçlara yer verilmiştir.

İletişimde konuşma ve yazma büyük bir öneme sahiptir. Konuşma sırasında yapılan hatalar gerektiğinde anında düzeltilebilmektedir; ancak yazı kalıcıdır. Yazılı çalışmalarda yapılan hatalar düzeltilmesi zordur. Yazılı anlatımlarda yanlış ve bozuk ifadelerden uzak durulmalıdır.

Yazı kültürümüzde büyük önem taşımaktadır. Sözlü anlatım ağızdan ağza değişmekteyken yazılı anlatım nesilden nesle birebir aktarılmaktadır. Pekaz (2007:3) “Diğer dil becerileri bireyin yaşamıyla sınırlı kalırken yazılı anlatım, bireyler ve kuşaklar arası iletişim sürecini sağlamaya hizmet eder.” sözüyle yazı dilinin bir kültür dili olduğunu ortaya koymuştur. Kültür, yazı sayesinde kalıcılışır. Anlatım etkinliği esnasında anlatım bozuklukları yapılırsa hem insanlar arasında iletişim eksikliği ortaya çıkar hem de gelecek nesillere bozuk bir dil ve kültür bırakılmış olur. İşte bu yüzden yazılı anlatımlarda anlatım

bozukluklarından uzak durulmalı; gelecek kuşaklara gelişmiş ve hatalardan arınık bir dil bırakılmalıdır.

1.8. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmadaki başlıca varsayımlar şunlardır:

- Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçe bilgi ve becerileri, yazılı anlatımlarında uygulama bakımından beklenen düzeydedir.
- Araştırma için kullanılan örneklem, çalışma evreni temsil etmektedir.
- Yazılı anlatımların ölçme ve değerlendirilmesi öğrencilerin gerçek durumlarını yansıtmaktadır.
- Öğrenciler çalışmayı ciddiye almış; yazılı anlatımlarını bu doğrultuda oluşturmuşlardır.

1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma:

- 2009–2010 eğitim-öğretim yılıyla,
- Antalya ilinin Alanya ilçesindeki üç ilköğretim okulunun ikinci kademesinde öğrenim gören 180 öğrenciyle,
- İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım bozukluklarını tespit etmek amacıyla öğrencilere yazdırılan öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı metinlerle,
- Araştırma konusu, örnekleme giren öğrencilerin yazılı anlatım bozukluklarının incelenmesiyle,
- Öğrencilerin yazma uygulamaları sırasındaki davranışları ve bu davranışları etkileyen koşullarla sınırlıdır.

BÖLÜM II

ANLATIM BOZUKLUKLARI

2.1. Anlatım Bozukluğu

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlar. Söz konusu anlaşmanın istenen biçimde gerçekleşmesi, iki ögenin varlığını gerektirir: anlatma ve anlama. Bu iki ögeden biri eksikse, dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlama işlevini yerine getiremeyecektir. Anlaşılamama ya da yanlış anlaşılma, anlamadan kaynaklanabileceği gibi, anlatmadan da kaynaklanabilir. Sorunun temelinde anlatımımızdaki eksikliğin ya da bozukluğun da payı olabilir” (Bilgin 2006: 574). Peki, o zaman anlatım bozukluğu nedir?

Dil bir sistemdir ve bu sistemin işleyişinin kendine has kuralları vardır. Şekle ve anlama ilişkin bu kurallara uygun olarak göstergelerle kurulan üst yapılar olan cümleler iletişim etkinliğinde mesajlarımızın taşınmasını sağlayan yollar gibidir. Dilin şekil ve anlam kurallarına uyulmadığı takdirde mesaj iletilmesini sağlayan yollarda bozulmalar olacak bu da iletişim döngüsünde kırılmalara sebep olacaktır. İşte anlatım esnasında mesajımızın tam ve doğru olarak iletilmesine engel olan bütün bu kural dışılıklara ve aksaklıklara anlatım bozukluğu adı verilir.

Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy (2007: 28) “Anlatım bozukluğu nedir?” sorusuna şu yanıtı vermişlerdir: “Bir cümlemin anlaşılmasını güçlendiren, yanlış anlaşılmasına neden olan söyleyiş kusurları anlatım bozuklukları yaratır.” Yalçın (2005: 236) ise anlatım bozukluğunu “dil ve anlatımın dil kurallarına uygun olmayışından kaynaklanan bir dil kusuru” olarak tanımlamıştır. Başka bir anlatım bozukluğu tanımı da (Kiraz 2005: 240) “Duygu ve düşüncelerimizin doğru ve etkili bir şekilde verilmesini engelleyen yanlışların hepsi anlatım bozukluğu adı altında toplanır.” şeklindedir.

Hunutlu (2007: 1) anlatım bozukluğu için şunları söyler: “Her cümle, ifade edeceği anlamı anlaşılır, açık, akıcı, doğru ve güzel bir şekilde ortaya koymalıdır. Bunun için de cümle; gereksiz sözcük, çelişkili, belirsiz, mantıksız, yanlış anlamlı ifadeler içermemeli; dil

bilgisi kurallarına da uygun olmalıdır. Bu özellikleri taşımayan bir cümlede anlatım bozukluğu yapılmış demektir.”

“Bir cümleyi oluşturan unsurların şekil, anlam, görev bakımından Türk dilinin mantığına ve işleyişine aykırı olarak kullanılması düşük cümleyi meydana getirir. Bu tür cümlelerde bir veya birkaç unsurun uyumsuzluk göstermesinden dolayı iletişim tam ve doğru olarak sağlanmaz” (Yaman; Köstekçi 1998: 152).

Çelikipazu (2006: 55) bu konuda şu düşünceleri öne sürmüştür. “Ana dili eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yeterince, doğru bir şekilde anlatmalarını sağlamaktır. Bunu yapmak için öğrenci önce zihninde düşüncelerini belirler, onları belli bir düzene koyar, kelimeler seçer ve cümleler kurar. Cümle anlatımın temelidir. Düzgün bir anlatımın sağlanabilmesi için sözcükleri doğru seçmek, cümleleri sağlam kurmak gerekir. İster sözlü anlatımda ister yazılı anlatımda alıcı ile verici arasında tam bir anlamsa sağlanamıyorsa anlatım bozuk demektir.”

“Anlatım bozukluğu, sözlü ya da yazılı anlatımda bulunması gereken birtakım niteliklerin var olmamasından dolayı ortaya çıkan bir durumdur. Sağlıklı iletişim için sözlü ya da yazılı anlatımda birtakım niteliklerin bulunması gerekir. Bu nitelikler, kelimelerin doğru seçilmesi, cümlelerin Türkçenin dil bilgisi kurallarına uygun olması, anlatımın doğru, açık, yalın ve duru olması, anlatım birimleri arasında mantıksal bir bağın bulunmasıdır” (İlaslan 2007: 16). “Anlatım bakımından bozuk ve yazım yanlışları ile dolu bir yazı, yazarın eğitimsizliğini ele verir; daha da önemlisi ana diline gereken saygıyı göstermediği anlamına gelir. Anlatım bozukluklarının önüne geçmenin temel şartı yanlışları bilmek, tespit etmektir. Bu yanlışlar bilinçli ve sürekli yazı çalışmaları yapmakla düzeltilebilir” (Aktaş; Gündüz 2005: 115).

Akbayır (2003: 61-85), anlatım bozukluklarını genel olarak aşağıdaki şekilde tasniflendirmiştir:

A. Yazılı Anlatımla İlgili Yanlışlıklar

- 1. Anlamla İlgili Anlatım Bozuklukları**
- 2. Dil Bilgisiyle İlgili Anlatım Bozuklukları**
- 3. Yazım Kurallarıyla İlgili Bozukluklar**
- 4. Noktalama İşaretleriyle İlgili Yanlışlıklar**

B. Sözlü Anlatımla İlgili Bozukluklar

Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy (2007: 28-39) ise anlatım bozukluklarını şu şekilde tasnif etmiştir:

A. Sözcük Yanlışları

- Yapıları yanlış olan sözcükler
- Yapıları yanlış olan sözcükler
- Birbirleriyle karıştırılan sözcükler
- Yanlış anlamda kullanılan sözcükler
- Gereksiz sözcükler
- Tekrarlar
- Gereksiz yardımcı eylemler
- Çelişen sözler

B. Cümle Yanlışları

- Mantık yanlışları
- Çeviriyi andıran sözler
- Cümle öğeleriyle ilgili yanlışlar
- Tamlama yanlışları
- Özne yanlışları
- Tümleç yanlışları
- Yükleme yanlışları
- Yanlış yerde bulunan öğeler

2.1.1. Anlamla İlgili Anlatım Bozuklukları

Bu bölümde gereksiz kelime kullanılması, kelimenin yanlış yerde kullanılması, çelişen ifadelerin birlikte kullanılması, birbiriyle karıştırılan kelimeler, mantık hataları, atasözlerinin ve deyimlerin yanlış kullanılması, karşılaştırma ve sıralama yanlışları, anlam

belirsizliği, özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar ile tekrarlanan ifadelerden bahsedilmiştir.

2.1.1.1. Gereksiz Kelime Kullanılması

Aynı anlama gelen kelimelerin bir arada kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar. Gülsevin ve Boz (2006: 176), bu konuda şunları dile getirmiştir: “Cümlelerin açıklığını ve anlaşılabilirliğini etkilemeyen veya cümlede daralma ve bozulmaya yol açmayan her kelime, o cümle için gereksizdir. Anlamdaş kelimelerin art arda getirilmesi de bu tür bir anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.”

“Doğru bir cümlede yeterli sayıda sözcük kullanılır. Başka bir deyişle gereksiz sözcüklere yer verilmez. Çünkü gereksiz sözcük kullanımı cümlelerin duruluğunu bozar ve anlatım bozukluğu yaratır. Bir cümlede bir sözcüğün anlamının başka bir sözcükte bulunması, o cümlede anlatım bozukluğu vardır” (Babacan 2007: 67).

“İyi ve doğru bir cümlelerin en önemli özelliği duruluktur. Duruluk duygu ve düşüncelerimizi gerektiği kadar sözcüklerle anlatmaktır. Cümlelerin açıklığını ve anlaşılabilirliğini etkilemeyip cümlede daralma ve bozulmaya yol açmayan her kelime, o cümle için gereksizdir” (İlâslan 2007: 19). “Sözcük seçimindeki özellikler, ortaya gereksiz sözcük ve yinelemelerle uzatılmış tümceler çıkarmaktadır” (Adalı 2003: 142).

Gereksiz kelime kullanılması durulukla ilgili bir anlatım bozukluğudur. Kelime, cümleden çıkarıldığında tümcenin anlamında bir eksilme olmuyorsa o kelime gereksizdir.

“Tümcede olsun yazının bütününde olsun ele alınan konu gerektirmedikçe eşanlamlı sözcüklerden yalnız birisi kullanılmalıdır. Eşanlamlı sözcüklerin birlikte kullanılması, anlatım özensizlik olarak değerlendirilmelidir” (Bilgin 2006: 576).

Gereksiz sözcük kullanımıyla üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hunutlu (2007: 34) bunları şöyle dile getirmiştir: “Birincisi ve en yaygını; cümlede ihtiyaç duyulmadığı halde bir kelimenin birkaç yerde tekrarıdır. İkincisi eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması; üçüncüsü bir sözün anlamı içinde bulunan başka bir sözün de cümlede kullanılmasıdır.”

Gereksiz Kelime Kullanımına İlişkin Örnekler:

Aşağıdaki örneklerde altı çizili sözcükler ya da sözcük grupları aynı anlama gelmektedir. Bunların bir arada kullanımı anlatım bozukluğuna sebep olmuştur.

- Artık bundan sonra seninle görüşmeyeceğim.

Yukarıdaki cümlede “artık” kelimesi gereksizdir. Çünkü bu anlamı “bundan sonra “ sözü de karşılamaktadır.

- Mecburen karakola gitmek zorunda kaldım.
- Son yazdığı romanına isim bulmakta bir hayli zorlanmış.
- Yavaşça kulağına bir şeyler fısıldadı.
- Bu çetin ve zor savaştan başarıyla çıktık.
- Onunla hemen hemen yaklaşık üç yıldır görüşmüyoruz.
- Amacı yurduna faydalı, yararlı ve çalışkan bir genç olmaktı.
- Çocuk Esirgeme Kurumuna karşılıksız bağışta bulundular.
- Çocuk, ayağına ayakkabılarını giymiş.
- Bu sözlerinin anlamı ne demektir?
- Partiye ailesi ile birlikte gidecekmış.
- Uçak alçalarak havaalanına başarılı bir iniş yaptı.
- Onunla karşılıklı selamlaştık.
- Doktor annemin istirahat edip dinlenmesini istedi.
- Yaşam kalitemizi gün geçtikçe yüksek bir seviye düzeyine çıkmıştır.
- Şirketteki mevcut ikilik günden güne büyüyor.
- Yaşanmış deneyimlerinden hareketle bu sonuca varıyor.
- Millî maçın oynanacağı gün yaklaştıkça, ülkedeki heyecan gittikçe artıyor.
- Yanına gidiniz, konusarak derdinizi anlatınız.
- Problemi çözmek için iki arkadaş üç saat süre ile uğraştılar.

- Japonya'daki arkadaşıyla on yıl boyunca karşılıklı mektuplaştılar.
- Az kalsın merdivenlerden düşeyazdı.
- Takımın, boyu en kısa oyuncusu bendim.

2.1.1.2. Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması

“Cümlelerde kelimelerin yanlış yerde kullanımları çoğu kez yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır” (Gülsevin; Boz 2006: 179). “Bir cümlede kelimelerin yerli yerinde, başka bir deyişle her kelimenin kullanılması gereken yerde olması gerekir. Cümle içindeki bir tek sözcüğün bile yerini değiştirmek farklı anlamlar, farklı yorumlar ve yargılar oluşturur. Kimi zaman da mantıksal tutarsızlıklara yol açar. İyi bir cümlede kelimelerin cümlelerin akışına ve anlamına uygun yerlerde kullanılması gerekir. Yoksa ifade değişir, anlatılmak istenen tam söylenemez” (Babacan 2007: 71).

“Bir sözcük, kullanıldığı yere göre sıfat, belirteç ya da başka bir görev üstlenebilir. Bu nedenle, sözcüğün tümcede hangi görevde kullanıldığı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, vurgulanan ögenin yükleme yakın olması, Türkçenin önemli bir özelliğidir; vurgulanması gereken öge, yükleme öteki öğelerden uzak kalırsa tümcenin anlamı değişecektir” (Bilgin 2006: 580).

Cümle içerisinde önce kullanılması gereken unsurların sonra, sonra kullanılması gereken unsurların önce bulunması anlatım bozukluğuna sebep olur. Sözcüğün cümle içerisinde yanlış yerde kullanılması anlatımın kapalı, bulanık olmasına; farklı bir anlamın ortaya çıkmasına yol açar (İlaslan 2007: 20).

Aktaş ve Gündüz (2005: 75) bu konuda şöyle demiştir: “Düşüncelerimizi, duygularımızı kelimelerle ifade ederiz. Düşünceleri aktarmak, kelimelerin yerinde kullanılmasına ve düşünceyi tam karşılayacak nitelikte olmasına bağlıdır. Farklı bir söyleyişle; iyi bir yazı, iyi düzenlenmiş paragraflardan, paragraflar iyi düzenlenmiş cümlelerden, cümleler ise doğru ve yerinde kullanılmış kelimelerden meydana gelir.”

Kelimenin Yanlış Yerde Kullanımına Örnekler:

- Yeni okula girmiştin.

Yukarıdaki cümlede “yeni” kelimesinin yeri yanlıştır. Bu şekilde okulun yeni olduğu sanılmaktadır. Oysa asıl anlatılmak istenen “okula yeni girildiği”dir.

- İzinsiz içeri girmek yasaktır.

Yukarıda “izinsiz” kelimesinin cümledeki yeri yanlıştır. Bu şekilde “içeri” kelimesi sıfat olarak algılanabilmektedir. Cümlelerin doğrusu “İçeri izinsiz girmek yasaktır.” olmalıdır.

- Bugün çok başım ağrıyor.

Bu cümlede ise “çok” kelimesinin yeri yanlıştır. Bu şekilde “birden çok baş” anlamı taşımaktadır. Cümlelerin doğru yazımı “Bugün başım çok ağrıyor.” olmalıdır.

- Seni ilk gördüğüm günden beri seviyorum.

Bu cümlede ise “ilk” kelimesinin yeri yanlıştır. Cümlelerin doğru şekli şöyle olmalıdır: “ Seni gördüğüm ilk günden beri seviyorum.”

- Okulu bitirince doktor olarak doğduğu kasabada çalışmaya başladı.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu şöyledir: “Okulu bitirince doğduğu kasabada doktor olarak çalışmaya başladı.”

- Eğitim, en etkili televizyonla verilir.

Bu cümlelerin doğru şekli ise şöyle olmalıdır: “ En etkili eğitim, televizyonla verilir.”

- Ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış ülkemizin belli bölgelerine kalkınmada öncelik tanınacak.

Aşağıdaki örneklerde altı çizili sözcüklerin yerleri yanlıştır.

- Ankara’da Kızılay’ın yapılan yeni binası görkemli olacak..
- Yeni eve gelmiştim ki dışarıda bir kızıl kıyamet koptu.
- Geçen gün görkemli bir törenle dünya evine giren sanatçı çift, boşanmak için dava açmış.
- Otobüs yoğun sis yüzünden karşıdan gelmekte olan kamyonla çarpıştı.
- Haber programları tekrar tekrar vurulan sivilleri gösteriyor.
- Yeni durağa gelmiştik ki otobüs de hemen geldi.
- Bu toplantıda çekinmeden düşünceler dile getirilmeli.

2.1.1.3. Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması

Anlamca çelişen, birbirini tutmayan kelimelerin kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğudur. “Birbirini tutmayan, birbiriyle ters düşen sözlerin aynı ifade içerisinde kullanılması çelişkiye yol açar. Birbiriyle çelişen sözlerin aynı ifade içerisinde kullanılması cümlelerin açıklık niteliğinden uzaklaşmasına sebep olur” (İlaslan 2007: 21).

Babacan (2007: 72) bu konu için “Anlamca cümlelerin yargısıyla uyuşmayan, cümlede iletilen yargıyla çelişen ya da karışıklık yaratan sözlerin bir arada kullanılması önemli bir anlatım kusurudur. Anlamları birbirine ters kelimelerin aynı cümlede kullanılmasıdır. Cümlelerin anlamında çelişki, genellikle “kesinlik” ve “olabilirlik” anlamı taşıyan sözlerin bir arada kullanılmasından kaynaklanır.” demiştir.

“Cümledeki anlatımın netliği oldukça önemlidir. Birçok şey kuralına uygun olabilir ancak kullandığımız kelimeler arasındaki çelişki, sözümüzü etkisini azalttığı gibi tereddütler de doğurur” (Gülsevin; Boz 2006: 179). “Bu bozukluk, daha çok, belirteçlerin tümceye katmak istediği anlamla ilgilidir. Belirtecini tümceye katmak istediği anlamla, örneğin, yüklem taşıdığı anlam arasında çelişki olmamalıdır” (Bilgin 2006: 581).

Çelişen Kelimelerin Birlikte Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Onunla hemen hemen tam beş yıldır görüşmedik.

Yukarıdaki cümlede kesinlik anlamı veren “tam” kelimesi ve yaklaşıklık anlamı veren “hemen hemen” ikilemesi bir arada kullanıldığı için bir çelişki söz konusudur.

- Bugün kesin yağmur yağabilir.

Bu cümledeki “kesin” ve “yağabilir” kelimeleri anlamca bir çelişki doğurmaktadır.

- Kesinlikle inanıyorum ki bu sınavı kazanmış olmalısın.
- Sanırım, ablam bugün mutlaka bize gelecektir.
- Gönderdiğim mektubu, eminim bugün almış olmalısın.
- Kalem kutumun içinde tamı tamına birkaç kalem var.
- Eminim ki bu olay seni çok incitmiş olmalı.
- Aşağı yukarı tam iki yüz kişi vardı.
- Kuşkusuz o da hatasının farkına varmış olmalı.

- Kapının önünde tamı tamına üç beş nöbetçi vardı.
- Aşağı yukarı tam üç ay önce benzer bir yazı daha çıkmıştı.
- Gazetede çıkan bu haber, mutlaka bakanın da kulağına erişmiş olmalı.
- Milli Savunma Bakanı, kesinlikle askeri bir çözüme başvurulmayacağını umduğunu belirtti.
- Eminim ki bunca gürültü patırtı en çok onu üzmüş olsa gerek.
- Onun önümüzdeki ay, ailesini mutlaka ziyaret edeceğini zannediyorum.
- Kuşkusuz bütün çalışmalarının ödülünü sonunda belki alacaksın.
- Şüphesiz bu sözleri bütün öğrenciler duymuş olmalı.
- Mutlaka bir gün çocukluk arkadaşlarını belki yine arayacak.

2.1.1.4. Birbiriyle Karıştırılan Kelimeler

Kök ortaklığı, ses benzerliği ya da anlam yakınlığı olan sözcükler bazen birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bu da sözcüğün anlamıyla ilgili bir anlatım bozukluğu yaratmaktadır. Sözcükleri kullanırken sözcüklerin anlam inceliklerine dikkat etmeli, onları birbirinin yerine kullanmamalıyız. Aksi takdirde bu durum, anlatmak istediğimizin dışında bir anlamın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Birbiriyle Karıştırılan Kelimelere İlişkin Örnekler:

- Çocukların birbiriyle uygunluk içinde olmaları beni sevindirdi.

Yukarıdaki cümlesinde “uygunluk” sözü yanlış anlamda kullanılmıştır. Çünkü burada “uyum” sözü kullanılmalıdır.

- Düşüncelerimiz arasında ayrıcılık giderek büyüyor. (ayrım)
- Bahçeye ektiğin elma fidanı kurumuş. (diktiğin)
- Ali’nin saçları büyümüş. (uzamış)
- İnsanlar, hırsızlık, dolandırıcılık, gibi bayağı hünerlerden uzak durmalı. (davranışlardan)
- Toplum içinde bu çekimserlik niye? (çekingencilik)

- Bu makine iyi resim çekmiyor. (fotoğraf)
- İçeri girdi, önce kendini tanıştırdı. (tanıttı)
- Her girişimden çekinmez. (hiçbir)

2.1.1.5. Mantık Hataları

Mantık hataları için Gülsevin ve Boz (2006: 181) “Bir cümle içinde ifade etmeye çalıştığımız duygu, düşünce, yargı, olay veya eylemlerin dizilişinde veya içeriğinde görülen yanlışlıklardır.” şeklinde tanımlamıştır.

Babacan (2007: 73) ise mantık hataları için şunları söylemiştir: “Bir cümlede, iletilmek istenen anlam eksiksiz olabilmesi için düşünce ve mantık son derece önemlidir. İyi bir anlatımda sağlam bir düşünme ve mantık son derece önemlidir. İyi bir anlatımda sağlam bir düşünme ve mantık yürütme temel koşuldur. Mantıksal hataları ve tutarsızlıkları içeren cümleler, dil bilgisi kurallarına uygun olsalar bile anlamı ve yargıyı eksiksiz iletmezler. Bu tür yanlışlıklar genellikle dikkatsizlik sonucu oluşur.”

“İyi bir cümle için cümlelerin sadece dil bilgisi bakımından doğru olması yetmez; cümlede ifade edilen fikrin mantık bakımından da doğru olması gerekir. Uzun bir yazının başlangıç bölümlerinde söylenenleri unutup birkaç paragraf sonra tekrarlamak yahut daha önce söylenmiş bir önermenin birkaç paragraf sonra zıddını söylemek sıklıkla görülen mantık yanlışlıklarındandır. Mantık yanlışlığı, olaylara objektif bakamamaktan; olayları geniş bir perspektiften yansıtmak yerine tek yanlı görmekten ve iyi bir gözlem yapamamaktan kaynaklanır” (Hunutlu 2007: 43-44).

Mantık Hatalarına İlişkin Örnekler:

- Ne mutlu bize ki yarınlara ulaşabildik.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “Ne mutlu bize ki bugünlere ulaşabildik.” olmalıdır. Çünkü yarın henüz gelmemiştir.

- Bütün bildiklerimi ve bilmediklerimi sana anlatacağım.

Kişi bildiklerini anlatabilir ama bilmediklerini anlatması mümkün değildir bu yüzden bir anlatım bozukluğu söz konusudur.

- Önümüzdeki haftanın önemli programlarından bazılarını sizlere hatırlatmaya çalıştık.

Hatırlamak yaşanmış olaylar için geçerlidir. Bu durumda gelecek haftaki bir olay henüz yaşanmadığından hatırlanması da mümkün değildir.

- İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçları üzerine Atatürk şöyle der.

Atatürk 1938'de ölmüştür. 2. Dünya savaşının bitiş tarihi ise 1945'tir. Atatürk'ün öldüğünde henüz başlamamış bir savaşın sonuçları hakkında konuşması mümkün değildir.

- Yarının mutlu günlerine özlem duyuyorum.

Özlem duymak gelecek için değil geçmiş için geçerlidir. İnsan yaşadığı, bildiği olaylara özlem duyar. Bu yüzden cümlede bir mantıksal tutarsızlık söz konusudur.

- Son turda atlet, arkasındaki yarışçıyı bir hamlede geçti.
- Son turda atlet, önündeki yarışçıyı bir hamlede geçti.
- Yazar, gelecekle ilgili anılarını yazacaktı.
- Yazar, geçmişle ilgili anılarını yazacaktı.

2.1.1.6. Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

“Deyimler ve atasözleri belli bir kalıp içinde biçimlendirilmiş olan söz birimleridir. Deyimler ve atasözlerindeki sözcüklerin yerine yakın ya da eş anlamlılarını kullanmak, sözcüklerin sırasını değiştirmek bu söz birimlerinin niteliğinin bozulmasına sebep olur. Yine deyim ya da atasözünün anlamca uygun olmayan bir cümlede kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar” (İlaslan 2007: 26). “Türkçemizin yoğurup ürettiği deyim, atasözü, ikileme gibi kalıplaşmış söz öbeklerini biçim bozulmalara uğratarak kullanmak, onlardaki ezgiselliği veya da anlamı bozmak demektir” (Bilgin 2006: 583).

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış ve halk diline, kültürüne yerleşmiş kelime gruplarıdır. Bu yüzden deyimlerdeki kelimeler kesinlikle değiştirilemez. Kullanılan deyim, cümleye de uygun olmalıdır.

Babacan (2007: 73), deyim ve atasözleriyle ilgili iki tür yanlışlık yapıldığını dile getirmiştir:

- a) Deyimler ve atasözleri, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Bu kalıpların bozulması ve bir sözün yerine eş anlamlısının getirilmesi anlatım bozukluğu yaratır.

b) Bir deyimmin ilettiği anlamla, cümlenin taşıdığı anlam arasında bir uyumsuzluğun olması anlatım bozukluğuna neden olur.

Atasözleri ve Deyimlerin Yanlış Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Bir koyundan iki deri çıkmaz.

Yukarıdaki cümlede “deri” yerine “post” kelimesi getirilmelidir.

- İki karpuz bir çekyata sığmaz.

Yukarıdaki cümlede “çekyat” yerine “koltuk” kelimesi getirilmelidir.

- Ona veremeyeceğim hiçbir hesabım yoktur; başım açıktır.

Yukarıdaki cümlede “başım” yerine “alnım” kelimesi getirilmelidir.

- Sınavı kazandığını duyunca çok sevindi; adeta etekleri tutuştu.

Yukarıdaki cümlede “etekleri tutuşmak” deyimini ile cümlenin taşıdığı anlam arasında bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu cümlede kullanılması gereken deyim “etekleri zil çalmak” olmalıdır.

- Haydi, bakalım seç pirincin taşını.

Deyimin aslı seç değil “Ayıkla pirincin taşını.” şeklindedir.

- Tüm itirazlara göz yummuşt.
- Biti deve yapmak.
- Damlaya damlaya deniz olur.
- Yaramazlıklarıyla hemen, öğretmenin gözüne girdi.
- Derdini söylemeyen, ilaç bulamaz.
- Şimdi yan oturup doğru konuşalım. Bu ülkenin hali ne olacak?

2.1.1.7. Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları

Karşılaştırma ve sıralamadan kaynaklanan anlatım bozuklukları mantıksal tutarsızlıktan kaynaklanan hatalarla birbirine benzer. Hatta çoğu kaynakta sıralamadan kaynaklanan hatalar da mantıktık yanlışlıkları içinde değerlendirir. Bu anlatım

bozukluğunun esası önem, oluş, güce göre yapılmış sıralamalarda ve karşılaştırmalarda dış dünyanın kendine has hiyerarşisine uyulmamasıdır.

Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışlarına İlişkin Örnekler:

- Genel kurulda yönetim, 399’a karşı 181 oyla aklandı.

Bu cümlede bir sıralama yanlışlığı yapılmıştır. Cümlelerin doğrusu “Genel kurulda yönetim, 181’e karşı 399 oyla aklandı.” şeklinde olmalıdır.

- Cinnet geçiren baba, önce kendini sonra da çocuklarını öldürdü.

Bu cümlede de bir sıralama yanlışlığı söz konusudur. Bir insan öldükten sonra başka birini de öldüremeyeceği için cümlelerin doğrusu “ Cinnet getiren baba, önce çocuklarını sonra da kendini öldürdü.” şeklinde olmalıdır.

- Önlem alınmazsa bu hastalık ölüme, hatta kısmi felce bile neden olabilir.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “Önlem alınmazsa bu hastalık kısmi felce, hatta ölüme bile neden olabilir.” şeklinde olmalıdır. Zira ölüm felçten daha ağır bir sonudur.

- Kitaptan değil bir kelimeyi bir cümleyi bile okuyamam.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “O kitaptan değil bir kelimeyi bir cümleyi bile okuyamam.” şeklinde olmalıdır.

- Yiyecek bir lokma ekmeğimiz hatta yemeğimiz bile yok.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “Yiyecek yemeğimiz hatta bir lokma ekmeğimiz bile yok” şeklinde olmalıdır.

- Bu yazıyı değil okumak, anlamak bile imkânsız.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “Bu yazıyı değil anlamak okumak bile imkânsız.” şeklinde olmalıdır.

2.1.1.8. Anlam Belirsizliği

Yapı olarak zamir belirsizliğine ve noktalama işaretlerinin eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarına benzeyen anlam belirsizliğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarında cümlede bir anlam bulanıklığı söz konusudur.

Anlam belirsizliği; cümlelerin yalınlık, duruluk ve açıklık özellikleri bakımından eksik olması sonucu ortaya çıkar. Bir cümle eğer yalınlık, duruluk ve açıklık bakımından

eksikse cümlede asıl anlatılmak istenenden farklı anlamlar çıkarılabilir. Bu da anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.

“Cümleden farklı anlamların çıkması ve bu yargılardan hangisinin iletilmek istendiğinin anlaşılamaması, belli olmaması durumudur. İyi ve doğru bir cümlede anlam açık ve net olmalıdır. Cümlelerin farklı biçimlerde yorumlanabilmesi o cümlelerin açıklık özelliğinden uzak olduğunu gösterir” (İlaslan 2007: 22).

Anlam Belirsizliğine İlişkin Örnekler:

“Aslan nasıl avlanır, bilmiyorum.” cümlesinden iki anlam çıkmaktadır. Bunlardan birincisi “Aslan, avını nasıl yakalar?”; ikincisi ise “Avcı, aslanı nasıl avlar?”dır.

- Çok düşünceli bir adam.
- O, sizinle eğlenir.
- Deliler gibi yazı bekliyoruz.
- Mağazamızda hamile çeşitleri bulunur.
- Kardeşiyle eşini öldüren kadın tutuklandı.

2.1.1.9. Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler

Bu tür anlatım bozuklukları karşımıza ya yöresel ağız özelliklerinin yazılı anlatıma aktarılması yahut televizyon dizilerinde, programlarındaki bazı tiplerin kullandığı bozuk ifadelerin onlara özenerek kullanılması şeklinde çıkmaktadır.

Günümüzde birçok yabancı sözcük dilimize girmekte ve gerek yazılı gerekse görsel medyadaki bazı kişiler bunlardan birtakım yeni kelimeler uydurmaktadır. Medya ve internette bu kelimelere aşina olan gençler arasında da bu özentili kullanımlar yaygınlaşmaktadır. Bunun gibi özentili kullanımlar dilimizi yozlaştırmaktadır.

“Birtakım yazarlar, yazılı ve görsel medyadaki bazı kişiler daha özgün, güzel konuşmak ve yazmak adına yeni sözcükler türetirler, yabancı dilden aldıkları sözcükleri ya da eski, unutulmuş sözcükleri kullanırlar ” (İlaslan 2007: 24). Bu şekildeki özentili kullanımlar da anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.

Bunların yanında çeviri yanlışları da anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır. Hunutlu (2007: 60) bu hususta şunları dile getirmiştir: “Her dilin kendine göre bir mantığı

vardır. Bazen çevirilerde dillerin kendine has kuralları çevirmenin işini zorlaştırabilir. Bu durumda çevirmen yaratıcılığını ve dil kabiliyetini devreye sokar. Eğer dilin mantığına aykırı bir çeviri yapıldıysa bu kısa zamanda yayılır belki de özentili haline gelir. Bir dilin en büyük öğretmeni kitaplardır. Onlardaki yanlışlar eğer zamanında fark edilip düzeltilmezse, kısa zamanda yaygınlık kazanır.”

Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadelere İlişkin Örnekler:

- Kendine iyi bak kanka!
- Felaket güzel bir kızdı.
- Sınıfta çakmam ailemi çok üzdü.
- Yarışma finish çizgisinde sona eriyor.
- Her insan ana dilini gramer bakımından çok iyi bilmeli artı diksiyon.

2.1.1.10. Tekrarlanan İfadeler

Tekrarlanan ifadeler gereksiz kelime kullanımıyla bir arada değerlendirilebilir. Ancak gereksiz kelime kullanımında genelde eş anlamlı iki sözcük ya da bir birlerinin anlamını içeren ifadeler bir arada kullanılırken tekrarlanan ifadelerle ilgili anlatım bozukluklarında aynı sözcük cümlelerin farklı yerlerinde gereksiz yere tekrar edilir.

Tekrarlanan İfadelere İlişkin Örnekler:

- O günü hayatım boyunca unutamadım, hiç de unutamadım
- Bu olaya üzülen çocuklar çok üzülmüştü.
- Yaşadığım şehir, İstanbul’da yaşıyorum.
- Ali’yi ayağından tutmuş, Ali’yi yukarıya doğru çekmiş.
- Onları unutmak mümkün değil ve unutamam.

2.1.2. Yapıyla İlgili Anlatım Bozuklukları

Bu bölümde noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılması, cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar, tamlama yanlışları, eylemsilerin yanlış kullanılması, zamir belirsizliği, çoğul ekinin yanlış kullanılması, çatı uyumsuzluğu, bağlama edatlarının yanlış kullanılması, ek eylem eksikliği, özne-yüklem uyumsuzluğu ve yapısal yanlışlıklardan

bahsedilmiş; araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin yazılı anlatımlarından örnek cümlelere yer verilmiştir.

2.1.2.1. Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması

“Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış yerde kullanılması, cümleleri bir anlam belirsizliğine sürükleyebileceği gibi cümleden birden fazla anlam çıkmasına da yol açabilir. Bu nedenle noktalama işaretlerinin anlama etkileri ve kullanıldığı yerler iyi bilinmelidir. Yanlış kullanımlar ortaya çıkarsa amaçlanan anlama ulaşmak mümkün olmaz. Bu durumlar da cümlede bir anlatım bozukluğu yaratır” (Babacan 2007: 74).

“Noktalama işaretlerinin kullanılmaması ya da gelişigüzel kullanılması anlatım bozukluklarına ve fikrin yanlış anlaşılmasına sebep olmaktadır” (Aktaş; Gündüz 2005: 115).

“İfade edilmek istenen düşüncenin doğru aktarılabilmesi için cümledeki unsurlar arasındaki ilginin doğru kurulması gerekmektedir ki bu da yazıda noktalama işaretiyle sağlanabilmektedir” (Yaman; Köstekçi 1938: 153). Bu yüzden yazılı anlatımın düzgün olması için yazılarda noktalama hatalarından uzak durulmalıdır.

Bilgin (2006: 596) noktalama yanlışlarını ikiye ayırmıştır:

1. Adlaşmış bir sıfattan sonra bir ad geliyorsa, bu sözcüklerin virgülle ayrılması gerekir,
2. Belirtili tamlamanın tamlayanı ile tamlananı arasında tamlayanı düşmüş bir başka belirli tamlama girdiğinde tamlayanın virgülle ayrılmaması, anlamda belirsizliğe yol açabilir.

Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması ve Yazım Hatalarına İlişkin Örnekler:

- Genç öğretmene soru sordu.

Yukarıdaki cümlede genç bir kişinin bir öğretmene soru sorduğu mu yoksa bir kişinin genç bir öğretmene soru sorduğu mu tam olarak belli olmamaktadır. Bu karışıklığın giderilmesi için cümle “Genç, öğretmene soru sordu.” şeklinde olmalıdır.

- Misafir odasına doğruldu.

Yukarıdaki cümlelerin doğrusu “Misafir, odasına doğruldu.” şeklinde olmalıdır.

- Kadın şoförü bir güzel azarladı.

Yukarıdaki cümlede bir kişi kadın bir şoförü mü azarlamıştır yoksa bir kadın, bir şoförü mü azarlamıştır? Cümledeki bu karışıklığı gidermek için cümle “Kadın, şoförü bir güzel azarladı.” şeklinde değiştirilmelidir.

- Yurdumuz üzerinde bulunan rutubetli havanın tesiri altında bulunmaktadır.

Yukarıdaki cümlede “yurdumuz” kelimesinden sonra virgül konmalıdır ve okuma sırasında bu sözcükten sonra kısa bir süre durulmazsa “yurdumuz üzerinde” anlamı çıkacaktır.

- Spor hayatımı olumsuz etkilemişti.

Yukarıdaki cümledeki kargaşa “ Spor, hayatımı olumsuz etkilemişti.” şeklinde düzeltilebilir.

- Yabancı dükkandaki eşyaları beğenmedi.
- Yabancı, dükkandaki eşyaları beğenmedi.
- Bebekler için, ağlamak, açlık ve korku gibi durumların en doğal ve tek anlatım biçimidir.
- Bebekler için ağlamak, açlık ve korku gibi durumların en doğal ve tek anlatım biçimidir.
- İhtiyar adamı karşıya geçirdi.
- Yaramaz çobanla konuşmaya devam ediyordu.

2.1.2.2. Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar

İyi ve doğru bir tümce, yüklemın öteki öğelerle uyum içinde olmasını gerektirir. Bu uyumun olmadığı cümleler bozuk anlatımlıdır. “Öğelerle ilgili yanlışlıklar, daha çok, bileşik tümcelerde görülür” (Bilgin 2006 584).

2.1.2.2.1. Yüklem Eksikliği

Yüklem eksikliği daha çok sıralı ve bağlı cümlelerde ortaya çıkar. Öge ortaklığı bulunan böyle cümlelerde tek yüklem kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Yüklem Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Sinemada sigara ve kabuklu yemiş yenmez.

Cümlelerin doğrusu “Sinemada sigara içilmez ve kabuklu yemiş yenmez” şeklindedir.

- Çok az veya hiç çalışmadan sınava girdiler.

Cümle “Çok az çalışarak veya hiç çalışmadan sınava girdiler.” şeklinde olmalıdır.

- Kasadaki adam bir yandan para, bir yandan da paket yapıyordu.
- Kasadaki adam bir yandan para alıyor bir yandan paket yapıyordu
- Pikniğin bütün cefasını ben, sefasını o sürüyor.
- Pikniğin bütün cefasını ben çekiyorum, sefasını o sürüyor.
- İstanbul’a iki kez, İzmir’e hiç gitmedim.
- İstanbul’a iki kez gittim, İzmir’e hiç gitmedim.

2.1.2.2.2. Özne Eksikliği

“Öznesi ortak sıralı cümlelerde, ortak özne, yüklemelerin tümüne kişi, anlam ve tekillik- çoğulluk yönünden uygun değilse anlatım bozulur” (Bilgin 2006: 586).

Özne eksiklikleri genellikle cümlede özne bulunmaması veya özne olamayacak bir sözcüğün özne gibi kullanılması durumlarında görülmektedir.

Özne Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Ellerimi suya sokunca üşüyordu.

Yukarıdaki cümlede üşüyen “ellerim” olması gerekirken cümlede bu kelime kullanılmamış, böylece anlatımda bozukluk oluşmuştur.

- Annemin sinirleri epeyce bozulmuş ve çok üzülmüştü

Bu cümleye göre üzülen annemin sinirleridir. Oysa kast edilen annemin üzüldüğüdür. Buna göre cümle şu şekilde düzeltilmelidir.

- Annemin sinirleri epeyce bozulmuş ve annem çok üzülmüştü
- Kitaptaki yanlışlar düzeltilecek ve ikinci baskıya girecek.

- Kitaptaki yanlışlar düzeltilecek ve kitap ikinci baskıya girecek.
- Resimlerinde pastel renkleri kullanmış, bu nedenle çok çabuk satılmış.
- Resimlerinde pastel renkleri kullanmış, bu nedenle resimler çok çabuk satılmış
- Hiçbiri düzenli çalışmamış, sınıfta kalmıştı.
- Hiçbiri düzenli çalışmamış, hepsi sınıfta kalmıştı
- Herkes görüyor ama yardım etmiyordu.
- Bu kişinin geliri nedir? Kimlerle konuşur, nerede oturur?
- Çocuğun karnı acıkmıştı ve uykusuzdu.
- Önceki gün sokakta kimse kalmamıştı, eve kapanmıştı.
- Bu tür programların kalitesi düşüyor, izlenmez oluyor.

2.1.2.2.3. Nesne Eksikliği

“Cümlelerde ortak öge olarak kullanılan nesne, yüklem birine uymazsa anlatım bozulur” (Bilgin 2006:587). Bazı bağlı ya da sıralı cümlelerde yüklemlerden biri nesne isterken başkası yer tamlayıcısı ister. Ancak elde yalnız bir nesne ya da yer tamlayıcısı bulunmaktadır. Böyle durumlarda elde bulunan ögenin cümledeki tüm yüklemlere bağlanmaya çalışılması anlatım bozukluğuna sebep olur.

Nesne Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Annesine saygı duyar ve çok severdi.

Yukarıdaki cümlelerin ikinci yargısında nesne eksikliği gözlenmektedir. Bu cümlelerin doğru şekli şöyle olmalıdır:

- “ Annesine saygı duyar ve annesini çok severdi.”
- Siz birbirinizi bağışlasanız bile ben bağışlamam.

Yukarıdaki cümlede ortak nesne “birbirinizi” kelimesi gibi gözükmektedir. Ancak ikinci yargının nesnesi “sizi” kelimesi olmalıdır. Aksi takdirde cümlede anlatım bozukluğu bulunmaktadır: “... ben birbirinizi bağışlamam.” Cümlelerin doğru şekli şöyle olmalıdır:

- “Siz birbirinizi bağışlasanız bile ben sizi bağışlamam.”

- Bebeğine usulca yaklaştı ve kucağına aldı.

Yukarıdaki cümlede “kucağa alınan” yani nesne eksiktir. Cümlelerin doğru şekli “Bebeğine usulca yaklaştı ve kucağına aldı.” şeklinde olmalıdır.

- Size teşekkür etmek ve kutlamak istiyor.
- Size teşekkür etmek ve sizi kutlamak istiyor.
- Yazıya özendiği, dikkatle yazdığı belliydi.
- Yazıya özendiği, yazıyı dikkatle yazdığı belliydi.
- Sana telefon açmış, merak ediyormuş.
- Evin tamirati haftaya bitecek, sonra da satacak.
- Bu kuralların gerekli olduğunu biliyorum; ama uygulayamam.
- Yardıma muhtaç olanlara yardım eder, doyururdu.
- Onun sıcacık sesi bize ulaşır, mutlu ederdi.
- Yazılarında, halkı soyanlara çatar, yerin dibine batırırdı.
- Bu konuda öğrenciler anlaşıp karar verecekler ve uygulayacaklar.
- Söylenenlere hemen inanıyor ve her yerde savunuyordu.
- Kendisine bütün sınıf adına teşekkür eder ve tebrik ederim.
- Onlara niçin bu kadar yardım ediyor ve destekliyorsun?
- Büyüklere gereken saygıyı göstermeli, incitmemeliyiz.

2.1.2.2.4. Tümleç Eksikliği

“Tümleçler olması gereken birden çok yüklem birbiriyle bağlanması nedeniyle ortaya çıkar. Bu tümleçlerden sadece birinin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur. Cümlede bulunan bir tümlecin yüklemlerden biriyle uygun düşmesi, bir başka tümlecin kullanımını gerektirir” (Bahar 2006: 15).

Özellikle sıralı cümlelerde tümleç (dolaylı tümleç, zarf tümleci) kullanılması gereken yerde kullanılmamışsa anlatım bozulur. Bir tümlecin birden çok yüklem için ortak

kullanımı mümkündür. Ancak bu ortak tümleç yüklemelerden birine dahi uymazsa cümlede anlatım bozukluğu doğar. Tümleç yanlışlarını şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

2.1.2.2.4.1. Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı) Eksikliği

Birden çok yüklemli cümlelerde dolaylı tümleç, bütün yüklemelerin ortak ögesi olmadığı halde böyle bir görünüm içindeyse anlatım bozukluğu oluşur.

Dolaylı Tümleç Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Düşman kenti bombaladı; ama giremedi.
- Çukurova'nın toprağı insanı diriltir, umut verir.
- Sizi önemseyen ve inanan insanlar var.
- Kadının içeri girmesiyle çıkması bir oldu.
- Bu evden nefret ediyordu; ancak darda kalınca geliyordu.
- Gençlerden çok şey bekliyoruz; fakat değer vermiyoruz.

2.1.2.2.4.2. Zarf Tümleci (Zarf Tamlayıcısı) Eksikliği

Zarf Tümleci Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Yeni yetişen sanatçılara yardım eder, ilgilenirdi.
- Kötü bir beste yaptığımda beni eleştirir ve tartışırdı.
- Arkadaşlarını aradı, sonra buluştu.
- Senin sorunlarını çözmeye çalışıyor; başa çıkmak için uğraşıyoruz.
- Bir daha seni görmek ve karşılaşmak istemiyor.

2.1.2.3. Tamlama Yanlışları

Tamlamalar oluşturulurken gerçekleşen anlatım bozukluklarıdır. Gülsevin ve Boz (2006: 180), bu anlatım bozukluğunun sıfat ve ad tamlamalarının karıştırılması ile ortaya çıktığını belirtmektedir.

Türkçede sıfat ve ad tamlamalarının kuruluşu birbirinden farklıdır. Sıfat tamlamalarında isim unsuru (tamlayan) her hangi bir ek almazken isim tamlamalarında

tamlanan unsur her zaman iyelik eki alır, tamlamanın cinsine göre tamlayan unsur da ilgi eki alabilir.

Bazen birden çok tamlama arasında tamlayan ya da tamlanan bakımından ortaklık bulunabilir. Böyle durumlarda ortak olan unsurun tekrar tekrar söylenmesindenense iki tamlamanın birleştirilerek ortak unsurun bir kez kullanılması yoluna gidilir.

Tamlama yanlışlıkları da tam bu noktada karşımıza çıkar. Sözcük olarak aynı öğeleri bulundurmalarına rağmen kuruluşları farklı olan isim ve sıfat tamlamaları birleştirilmeye çalışıldığında bu bir anlatım bozukluğunu da beraberinde getirir.

Tamlama yanlışları, karşımıza en fazla çıkan anlatım bozukluklarındanıdır.

Tamlama Yanlışlıklarına İlişkin Örnekler:

- Burada ithal ve linyit kömürü satılır.
- Burada ithal kömür ve linyit kömürü satılır

Yukarıdaki cümlede aslında biri isim ve diğeri sıfat tamlaması olmak üzere iki ayrı tamlama bulunmaktadır: ithal kömür ve linyit kömürü. Bu iki tamlamada tamlananın ortak kullanılmaya çalışılması anlatım bozukluğuna sebep olmuştur.

- Öğrenciler arasında sosyal ve sanat etkinlikleri her zaman yararlıdır.
- Öğrenciler arasında sosyal etkinlikler ve sanat etkinlikleri her zaman yararlıdır.
- Her insan, çevreyi korumak ve doğanın kirletilmesini önlemek için gerekli duyarlılığı göstermesi gerekir.
- Her insanın çevreyi korumak ve doğanın kirletilmesini önlemek için gerekli duyarlılığı göstermesi gerekir.
- Onun böyle işlerle uğraşmaya ne vakti vardı ne de zamanıdır
- Onun böyle işlerle uğraşmaya ne vakti vardı ne de böyle işlerle uğraşmanın zamanıdır.
- Verilen cümledeki özne ve zarf tümlecini bulunuz.
- Verilen cümledeki özneyi ve zarf tümlecini bulunuz.
- Bu ülkeye teknik ve bilgi yardımıyla bulunulacak.

- Bu ülkeye teknik yardımda ve bilgi yardımında bulunulacak.
- Kaza yerine birçok askeri ve polis aracı geldi.
- İhaleye birçok yerli ve yabancı firmalar katıldı.
- Bu önlemler ekonomik ve sağlık açısından olumlu sonuçlar verdi.
- Son derste belgisiz ve sayı sıfatlarını öğrendik.
- Bu bölge coğrafi ve iklim açısından ilgi çekici özelliklere sahiptir.
- Kar yüzünden tüm özel ve devlet okulları tatil edildi.
- Ülkemiz Bosna'ya askerî ve gıda yardımı yaptı.
- Şehrimizde çeşitli kültürel ve sanat etkinlikleri gerçekleştirildi.

2.1.2.4. Eylemsilerin Yanlış Kullanılması

“Eş görevli fiilimsilerin farklı eklerle türetilmesi, yan yargı oluşturan fiilimsilerin zaman yönünden cümleyle uyumsuz olması, fiilimsiye uygun ekin getirilmemesi, eylemsinin eksik kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar” (İlaslan 2007: 31).

“Bir cümlede, fiilimsilerin gerektiği yerde kullanılmaması ya da hem olumlusunun hem de olumsuzunun kullanılması gerekirken, yalnızca birinin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur” (Babacan 2007: 76).

Eylemsilerin Yanlış Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Akşam yemeğinde çorba ve pilav yiyerek karnını doyordu.

İsimler, ortak kullanılan eylemsilere uymadığı için bu cümlede bir anlatım bozukluğu vardır. Pilav yenir; ancak çorba yenmez, içilir. Bu yüzden cümlenin doğrusu şu şekilde olmalıdır:

- Akşam yemeğinde çorba içerek ve pilav yiyerek karnını doyordu
- Şirkettekilerin beyaz kravat ve koyu renk ceket giymesi gerekiyor.
- Sürekli aynı müzik ve filmi izlemekten bıkmadın mı?
- Amacı arkadaşını ikinci, kendini ise birinci plana çıkarmaktı.
- Hangisinin başarılı hangisinin başarılı olmadığını öğreneceğiz.

2.1.2.5. Zamir Belirsizliği

Bazı cümlelerde iyelik grubu kullanılması gereken yerlerde iyelik grubunun zamir unsuru kullanılmadığı takdirde bir anlam belirsizliği ortaya çıkar. Cümlenin başına hem “senin” hem de “onun zamirini” getirebiliyorsak orada bir anlam belirsizliği vardır. Bu tip cümlelerdeki anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin uygun bir yerine iyelik zamirinin getirilmesi gerekir. Aksi takdirde anlam belirsizliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu doğar.

Zamir Belirsizliğine İlişkin Örnekler:

- Zamir Belirsizliğine İlişkin Örnekler:
- Ehliyetini polis almış öyle mi?
- Bana ne diyeceğini biliyorum.
- Gelmeyeceğini ben de anlamıştım.
- Yarışmada dereceye girdiğine sevindim.
- Şiirlerinden oldukça etkilendim.
- Evinin buraya uzak olduğunu bilmiyorduk.
- Arkadaşlarına değer verdiğini sanıyoruz.

2.1.2.6. Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması

Türkçede isimlerin çokluk durumlarını bildirmek için “-ler” eki kullanılır. Ancak ismin çokluk bildiren bir sıfatla belirtildiği ya da birkaç, birçok, her vs. gibi çokluk ifadesi taşıyan bir belirsizlik sıfatıyla birlikte kullanıldığı durumlarda ayrıca “-ler” ekine gerek yoktur. Böyle durumlarda “-ler” ekinin kullanılması anlatım bozukluğuna sebep olur.

Çoğul Ekinin Yanlış Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Köydeki topraklar daha verimli olduğu için her şeyleri kendileri ekip kendileri büyütüp yerler.

Her şey zaten çokluk bildirdiği için ayrıca –ler eki almasına gerek yoktur. Cümlenin doğrusu “Köydeki topraklar daha verimli olduğu için her şeyi kendileri ekip kendileri büyütüp yerler. “ şeklinde olmalıdır.

- Bir zamanlar benim çok sevdiğim bir kişiler vardı.

Bir kişiler ifadesindeki bir teklik anlattığı halde kişi sözcüğünün çokluk eki alması anlatım bozukluğuna sebep olmuştur. Bu yüzden cümle “Bir zamanlar benim çok sevdiğim bir kişi vardı. “şeklinde ya da “Bir zamanlar benim çok sevdiğim kişiler vardı.” Şeklinde düzeltilmelidir.

- Her türlü olaylarda aynı kişinin adı geçiyordu.
- Her gelenler benden bir şeyler alıp gitti.
- İşte başka diyecek bir şeyler yok.
- Ali “Daha önümde koskoca bir gün var.” dese de zamanlarını hep boşa harcıyordu.

2.1.2.7. Çatı Uyuşmazlığı

“Bir cümlede hem etken, hem edilgen çatılı bir eylem veya eylemsinin kullanılması çatı uyumsuzluğuna neden olur” (Bahar 2006: 18).

Birleşik veya sıralı cümlelerde aynı özneyi alan yüklemelerin her ikisi de etken veya her ikisi de edilgen olmalıdır.

Çatı Uyuşmazlığına İlişkin Örnekler:

- Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürecek.
- Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürülecek.
- Çok emek harcanıp az para kazanabilmiş.
- Çok emek harcanıp az para kazanılabilmiş.
- Bütün işlerini halledilip öyle gidecekti.
- Bütün işlerini halledip öyle gidecekti.
- Sorular çok dikkatli okuyarak çözülsün.
- Sorular çok dikkatli okunarak çözülsün.
- Konuyu iyice araştırılarak bir rapor hazırlamalıyız.
- Konuyu iyice araştırarak bir rapor hazırlamalıyız.

- Okuldan çıkıp sinemaya gidildi.
- Bazı yolcuların giriş işlemleri yapmaya başladı.
- Her ne kadar şehir dışına taşınmışsa bile beklenen rahatlığa ulaşamamıştı.

2.1.2.8. Bağlama Edatlarının Yanlış Kullanılması

Bağlama edatları kelime, kelime grupları ve cümleler arasında şekilce bağ kuran yapılardır ancak görevleri yalnız şekil bağı kurmakla sınırlı değildir. Zira bağlama edatları şekilce bağladıkları yapılar arasında bir anlam ilişkisi de oluşturur. Bağlaçlar, bağladıkları yapılara kattıkları anlam ilişkileri göz önüne alınmadan kullanıldıklarında bu durum anlatım bozukluğuna sebep olur.

Bağlama edatlarının görevi eş görevli iki kelimeyi, kelime grubunu ya da cümleyi birbirine bağlamaya yarar. Bağlama edatları bu bakımdan kullanıldıkları cümleye anlam bakımından uygun olmalıdır.

Tek başına bir anlamı olmayan ama cümlede anlam kazanan bağlaçlar yanlış kullanıldığında da anlatım bozukluğuna neden olur.

Bağlama Edatlarının Yanlış Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Geçen ay merdivenden düşüp ayağını kırmış, üstelik üç hafta işe gidememiş.
- Geçen ay merdivenden düşüp ayağını kırmış, bu yüzden üç hafta işe gidememiş.
- Ben yarın dışarı çıkamam, ama evde yapılacak bir sürü işim var.
- Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var.
- Resim öğretmeni bütün öğrencilerden resim defterlerini ya da suluboyalarını getirmelerini istedi.
- Resim öğretmeni bütün öğrencilerden resim defterlerini ve suluboyalarını getirmelerini istedi.
- Öğretmeninin verdiği kitabı bir günde okuyup bitirdi, ama özetini de çıkardı.
- Öğretmeninin verdiği kitabı bir günde okuyup bitirdi, hatta özetini de çıkardı.

- Bu akşam hiçbir yere gidemem, ama çok yorgunum.
- Bu akşam hiçbir yere gidemem, çünkü çok yorgunum.
- Takım seçmelerine katılacak öğrencilerin eşofmanlarını ya da spor ayakkabılarını getirmeleri istendi
- Takım seçmelerine katılacak öğrencilerin eşofmanlarını ve spor ayakkabılarını getirmeleri istendi
- Yanlış bir şey yapsam da kızmaz; ama inanılmayacak kadar anlayışlıdır.
- Yanlış bir şey yapsam da kızmaz; çünkü inanılmayacak kadar anlayışlıdır.

2.1.2.9. Ek Eylem Eksikliği

“Yüklemi ad soylu olan cümlelerde, yüklemler arasındaki bütünlüğün sağlanamamasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğudur” (Bahar 2006: 19).

Birden çok yüklemi olan olumlu ve olumsuz isim cümlelerinde ek eylem, yüklem görevinde kullanılacak kelimelere ayrı ayrı eklenmelidir. Birden çok yüklemi olan olumlu ve olumsuz isim cümlelerinin aynı ek eylemi alacak şekilde kullanılması, ek eylem eksikliğine sebep olur.

Ek Eylem Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Boyu kısa, bedeni de pek biçimli değildi.
- Boyu kısaydı, bedeni de pek biçimli değildi.
- Aldığı şeyler hem pahalı hem de kaliteli değilmiş.
- Aldığı şeyler hem pahalı imiş hem de kaliteli değilmiş.
- Geçmişe bağlı; yeniliklere de kapalı biri değilim.
- Geçmişe bağlıyım; yeniliklere de kapalı biri değilim.
- Okulumuz hem çok güzel hem de şehir merkezine uzak değildi.
- Okulumuz hem çok güzeldi hem de şehir merkezine uzak değildi
- Bülent çok samimi ve ona çok yakınlık göstermişti.
- Bülent çok samimiydi ve ona çok yakınlık göstermişti

- Son derece sakin; ancak düşünöldüğü kadar da içe dönük değildi
- Hava açık; ama sıcak değildi.
- Yaşı küçük; boyu da uzun değildi.
- İfadesi düzgün; yalnız mimikleri anlamlı değildi.
- Seradaki saksılar büyük; toprakları da az değildi.

2.1.2.10. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

“Özne ile yüklem her şeyden önce, tekillik- çoğulluk ve kişi yönünden uyum içinde olmalıdır. Özne ile yüklem arasında tekillik- çoğulluk ve kişi yönünden uygunluk yoksa tümcenin kuruluşunda bozukluk var demektir” (Bilgin 2006:584).

Cümlede özne tekilse yüklem de tekil; özne çoğulsa yüklem de çoğul olur. Bitki, hayvan, organ, cansız varlıklar ve zaman adları, çoğul özne olarak kullanıldığında yüklem tekil olur. Cümlede özne kişi zamiri ise yüklemın kişi eki de aynı zamiri gösterir.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğuna İlişkin Örnekler:

- Hasan, çocukla yarış konusunu, kadınlar ise onun çocukla benzerliğini uzun uzun tartıştılar.

Yukarıdaki cümle ortak yüklemle kurulmuş bir cümledir. Öncelikle birinci yargıyı inceleyelim:

- “Hasan, çocukla yarış konusunu... tartıştılar.”

Görölüyor ki bu cümlede özne tekil iken yüklem çoğul kullanılmış, özne ile yüklem uyumsuzluğu yapılmıştır. Bu cümleın doğru şekli şöyle olabilirdi:

- “Hasan, çocukla yarış konusunu tartıştı, kadınlar ise Hasan’ın çocukla benzerliğini uzun tartıştılar.”
- Bu iş yerini ben, öğretmen arkadaşım Ali açtı.
- Bu iş yerini ben, öğretmen arkadaşım Ali açtık.
- Ellerim çok üşüdüler.
- Ellerim çok üşüdü.
- Günler iyice uzuyorlar.

- Günler iyice uzuyor
- Güzellikler giderek kayboluyorlar.
- Güzellikler giderek kayboluyor.
- Ordu düşmanın üzerine hücum ettiler.
- Ordu düşmanın üzerine hücum etti.

2.1.2.11. Yapısal Yanlışlıklar

Yapısal yanlışlıklar adını verdiğimiz yanlışlıklar daha çok eklerin yanlış, gereksiz kullanımından ya da eksik kullanımından kaynaklanmaktadır. Türkçede her ekin bir görevi vardır. Cümle kurarken ya da yeni sözcük yaparken eklerin konusunda dikkatsiz davranmak anlatım bozukluğuna neden olur. Yapısal yanlışlıklar hem yapım eklerinin hem de çekim eklerinin özensiz kullanımına bağlı olarak karşımıza çıkabilir

Yapısal yanlışlıkların başlıcaları şunlardır: Ek eksikliği, gereksiz ek kullanımı ve eklerin yanlış kullanımı.

Yapısal Yanlışlıklara İlişkin Örnekler:

- Sınavı kazanmasının nedeni çok çalışmış olmasındandır.
- Sınavı kazanmasının nedeni çok çalışmış olmasıdır.
- Sorun arkadaşlarımızın bizi bu konuda iyi aydınlatmamış olduğundan kaynaklanıyor.
- Sorun arkadaşlarımızın bizi bu konuda iyi aydınlatmamış olmasından kaynaklanıyor.
- Okuduklarını ezberlemek değil, tartışarak özümlemesine sağlamak gerekir.
- Okuduklarını ezberlemek değil, tartışarak özümlemesini sağlamak gerekir.
- Çünkü toplantıda Ali bize sınıf arkadaşlarını tanıştırdı.
- Çünkü toplantıda Ali bize sınıf arkadaşlarını tanıttı.
- Biricik arzumuz sınavı kazanmak ve iyi bir bölüme girmemizdir.
- Biricik arzumuz sınavı kazanmak ve iyi bir bölüme girmektir.

- Bizi en çok sevindiren onun bu sınavı kazandığıdır.
- Öğrencilerin başarısına ilgilenmek gerekir.
- Yazarlarımızın köy yaşantısına ilgilenmeleri toplumumuz açısından çok yararlıdır.
- Bu yazı kısa zamanda yerine ulaşılabilir.
- Konutlar daha sağlam yapılanabilirdi.
- Eti tuzlamasan, böyle kokturursun.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım bozukluklarını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma betimsel niteliktedir. “Model, bir sistemin temsilcisidir. Modeller, temsil ettikleri sisteme oranla, daha yalın olurlar. Model, “ideal” bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca önemli görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir.” (Karasar 2003: 76) Yöntem olarak “alan araştırması”nın seçildiği bu araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip, belirlenebilmesidir” (Karasar 2003: 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Antalya ilinin Alanya ilçesinde, 2009–2010 öğretim yılında öğrenim gören ilköğretim ikinci kademe öğrencileri oluşturmaktadır.

Evreni kapsayan bütün öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesi mümkün olmadığından bu araştırmada örneklem alma yoluna başvurulmuştur. Evreni temsil edeceği düşünülen sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bakımdan farklı okullardan 180 öğrenci, tesadüfî (random-yansız) yöntemle araştırma örneklemine seçilmiştir. Okulların sosyo-ekonomik ve sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için öğrencilerden uzman görüşüne dayanarak hazırlanmış olan öğrenci bilgi formunu (Ek-2) doldurmaları istenmiştir.

Bu çerçevede araştırma, Antalya ilinin Alanya ilçesindeki ilköğretim okullarının ikinci kademelerinden, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bakımdan yüksek düzeyi temsil eden Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulundan (Merkez) 60 öğrenci; orta düzeyi temsil

eden Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulundan (Oba) 60 öğrenci; düşük düzeyi temsil eden Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulundan (Demirtaş) 60 öğrenci olmak üzere toplam 180 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Seçilen okulların sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumları ve öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Okullar

Okulun Bulunduğu Bölge	Okullar	Sosyo-ekonomik ve Sosyo-kültürel Düzey	Uygulamaya Katılan Öğrenci Sayısı
Alanya merkez	Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	Yüksek	6. sınıf: 20 kişi 7. sınıf: 20 kişi 8. sınıf: 20 kişi
Oba (belde)	Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	Orta	6. sınıf: 20 kişi 7. sınıf: 20 kişi 8. sınıf: 20 kişi
Demirtaş (kasaba)	Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	Düşük	6. sınıf: 20 kişi 7. sınıf: 20 kişi 8. sınıf: 20 kişi
Toplam	3	3	180

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya temel teşkil eden veriler, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine yazdırılan öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı anlatımlı metinlerden elde edilmiştir.

Öğrencilerin öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı metin yazmalarını kolaylaştırmak için öğrencilere üzerinde dörder konu bulunan birer form verilmiş; öğrencilerden bu konulardan tercih ettikleri biri hakkında yazı yazmaları istenmiştir.

Öğrencilerden yazmaları istenen öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı nitelikteki metinlerin konuların üretilmesinde; öğrencilerin seviye ve hayal dünyalarına uygunluk ve kendilerini rahatlıkla ifade etmelerini sağlaması gibi hususlara özen gösterilmiştir. Bununla birlikte konularla ilgili taslak uygulama formları çeşitli üniversitelerde bulunan öğretim üyelerine gösterilmiş; onların ve danışman öğretim üyesinin görüş ve önerileri çerçevesinde yeniden düzenlenmiş ve hazır duruma getirilerek “Ekler” bölümünde sunulmuştur.

Uygulamada öğrencilere, birer hafta arayla, Ek-4’te belirtilen dörder konunun yazılı olduğu formlar verilmiş ve öğrencilerden konulardan istedikleri herhangi biri hakkında birer yazı yazmaları istenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. Balcı (2007:184), içerik analizini “insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak nicelleştirilmesi-sayısallaştırılması süreci” olarak tanımlarken Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2008: 263) “belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik” olarak nitelendirmiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2006: 227), içerik analizinde temel amacın, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olduğunu belirtmiştir. Onlara göre toplanan veriler önce kavramsallaştırılmalı, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmeli ve buna göre veriyi açıklayan temalar saptanmalıdır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle öğrencilerin yazılı anlatımlarında elde edilen anlatım bozukluklarına ilişkin veriler tespit ve tasnif edilmiştir. Öğrencilerin yazılı anlatım bozukluklarına ilişkin veriler tek tek hesaplanmakla birlikte, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bakımdan farklı üç okuldaki öğrenciler arasında mukayese yapılabilmesi için ara analiz sonuçları da tablolarda sunulmuştur. Çalışmanın en sonunda da ortaya konan ve ortaya çıkan tablolar hakkında yorumlar yapılmış ve anlatım bozukluğu probleminin çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada öğrencilerin yazılı anlatım örnekleri üzerinde inceleme yapılmıştır. Bu bölümde yapılan inceleme sonucunda araştırmaya ilişkin problem ve alt problemlere yönelik birtakım bulgu ve yoruma yer verilmiştir.

4.1 İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Anlatım Bozukluklarının Yer Alma Düzeyleri, Türlerine Göre Oranları ve Okullarda Görülme Sıklıklarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma örneklemini oluşturan 180 öğrencinin yazılı anlatım uygulamaları değerlendirilmiş; aşağıda verilen tablo ile öğrencilerin yazılı anlatımlarında anlatım bozukluklarının yer alma düzeyi, hangi tür anlatım bozukluklarının daha fazla görüldüğü ve anlatım bozukluklarının türlerine göre oranları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 2: Yazılı Anlatım Bozukluklarının Genel Değerlendirilmesi

ANLATIM BOZUKLUĞU TÜRLERİ	ÖRNEKLEMİ OLUŞTURAN ÖĞRENCİ SAYISI						180	
	HATA YAPAN ÖĞRENCİ SAYISI						TOPLAM	%
	B. A. İ.Ö.O		A.H.A. İ.Ö.O		D. YİBO			
	Hata Sayısı	%	Hata Sayısı	%	Hata Sayısı	%		
Gereksiz Kelime Kullanılması	33	55	22	36.6	35	58.3	90	50
Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması	16	26.6	10	16.6	15	25	41	22.7
Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması	9	15	8	13.3	10	16.6	27	15
Birbirine Karıştırılan Kelimeler	32	53.3	32	53.3	27	45	91	50.5
Mantık Hataları	3	5	8	13.3	3	5	14	7.7
Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	8	13.3	2	3.3	4	6.6	14	7.7
Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları	-	0	1	1.6	-	0	1	0.5
Anlam Belirsizliği	-	0	-	0	3	5	3	1.6
Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler	2	3.3	9	15	10	16.6	21	11.6
Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması	-	0	1	1.6	-	0	1	0.5
Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar	58	96.6	59	98.33	58	96.6	175	97.2
Tamlama Yanlışları	9	15	12	20	13	21.6	34	18.8
Eylemsilerin Yanlış Kullanılması	13	21.6	15	25	13	21.6	41	22.7
Zamir Belirsizliği	4	6.6	3	5	10	16.6	17	9.4
Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması	5	8.3	5	8.3	7	11.6	17	9.4
Çatı Uyuşmazlığı	2	3.3	4	6.6	2	3.3	8	4.4
Bağlama Edatları ile İlgili Hatalar	12	20	1	1.6	7	11.6	20	11.1
Ek Eylem Eksikliği	2	3.3	4	6.6	2	3.3	8	4.4
Yapısal Yanlışlıklar (Eklerin Gereksiz Kullanımı vb.)	11	18.3	11	18.3	11	18.3	33	18.3
Tekrarlanan İfadeler	11	18.3	8	13.3	19	31.6	38	21.1
Özne –Yüklem Uyumsuzluğu	7	11.6	13	13.3	10	16.6	30	16.6

Tablo 2 incelendiğinde, yazılı anlatımlarında gereksiz kelime bulunan öğrenci sayısının Demirtaş YİBO’da 35 (%58.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 33 (%55), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 22 (%36.6) olduğu görülmektedir.

Bütün öğrencilerin gereksiz sözcük kullanımı konusunda yapmış olduğu anlatım bozukluğu sayısı 90 (%50) dır. Genel değerlendirmeye bakıldığında gereksiz sözcük kullanımının öğrencilerde en çok rastlanan anlatım bozukluklarından biri olduğu görülmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri öğrencinin kelime hazinesinin yeterli olmayışı olabilir. Çünkü kelime dağarcığı zengin olan bir öğrenci cümle oluştururken doğru kelimeleri seçer ve gereksiz kelime kullanmaz; çünkü kendini ifade edebilecek yeterli kelime bilgisine sahiptir. Yeterli bir kelime dağarcığına sahip olmayan öğrenci cümle oluştururken hafızasında bulunan sınırlı sayıdaki kelimeyi kullanmak zorunda kalır. Bu da öğrencinin kendini tam olarak ifade etmesini engeller.

Yazılı anlatımlarında kelimeyi yanlış yerde kullanan öğrenci sayısının Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 16 (%26.6), Demirtaş YİBO'da 15 (%25), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 10 (%16.6) olduğu görülmektedir.

Bütün öğrencilerin kelimenin yanlış yerde kullanımı konusunda yapmış olduğu anlatım bozukluğu sayısı 41 (%22.7) dir. Kelimenin yanlış yerde kullanımı öğrencilerde sık rastlanılan anlatım bozukluklarından biridir. Bu bozukluk, söz dizimi kurallarını tam ve doğru olarak bilmemekten ve Türkçenin cümle kuruluşundaki iç ahengi yeterli düzeyde kavrayamamış olmaktan kaynaklanır. Doğru, güzel ve eksiksiz bir anlatım, bu kuralları tam olarak bilmek ve uygulamakla mümkündür.

Yazılı anlatımlarında çelişen ifadeleri birlikte kullanan öğrenci sayısının Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3) olduğu görülmektedir.

Bütün öğrencilerin çelişen ifadelerin birlikte kullanılması konusunda yapmış olduğu toplam hata sayısı 27 (%15) dir. Cümlelerde anlamca çelişen ifadeler genelde zarflar ya da sıfatlardır. Anlamca çelişen ifadelerin aynı cümlede bir arada kullanılmasının nedenlerinden biri öğrencilerin zaman zaman çok uzun cümleler kurmaya çalışmalarıdır. Böyle durumlarda öğrenci içinde bulunduğu algı düzeyinden ötürü cümlelerin kontrolünü kaybedebilmekte, bazen kurduğu cümlelerin başını unutmakta; cümle başında kesinlik bildiren bir zarf yahut sıfat kullanmışken cümlelerin sonunda da olasılık bildiren zarflara veya sıfatlara yer verebilmektedir. Özellikle alt sınıflardaki öğrencilerin zihinsel gelişim dönemi bakımından somut işlemlerden soyut işlemlere henüz geçememiş olması ya da soyut işlemler döneminin hemen başında bulunmaları kesinlik ifadesi ile olasılık ifadelerinin ya da yaklaşıklık bildiren ifadelerle tamlik bildiren ifadelerinin arasındaki farkı

tam olarak algılayabilmelerini engellemekte, bu da anlatım bozukluklarına sebep olabilmektedir.

Yazılı anlatımlarında birbiriyle karıştırılan kelimeleri kullanan öğrenci sayısının Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 32 (%53.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 32 (%53.3), Demirtaş YİBO'da ise 27 (%45) olduğu görülmektedir.

Bütün öğrencilerin birbiriyle karıştırılan kelimeler konusunda yapmış olduğu hata sayısı ise 91 (%50.5) dir. Birbiriyle karıştırılan kelimeler incelendiğinde bu kelimelere ilişkin iki temel ve belirgin bulguyla karşılaşılır. Bunlardan birincisi yakın anlamlı kelimelerin birbirleri yerine kullanılmaya çalışılmasıdır. Kelimeler arasındaki nüanslar konusundaki dikkatsizlik bu duruma yol açmaktadır.

Bir diğer bulgu da özellikle Türkçeleştirme ve yeni kavramlara karşılık bulma çalışmaları sırasında aynı kökten türetilmiş ve genellikle aralarındaki bir iki ses farklılığı dışında birbirine çok benzeyen kelimelerin birbirine karıştırılması durumunun yaygınlığıdır. Bu tür anlatım bozukluklarıyla karşılaşmamak için öğrencinin kelime dağarcığı geliştirilmeli; kelimeler arasındaki küçük anlam farkları öğrenciye iyi kavratılmalıdır.

Yazılı anlatımlarında mantık hatası yapan öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 3 (%5), Demirtaş YİBO'da da 3 (%5) tür.

Öğrencilerin tümünün mantık hatası konusunda yapmış olduğu hata sayısı ise 14 (%7.7) tür. Kelimelerin gelişigüzel kullanılması, kelimelerin özensizce sıralanması ve cümle kuruluşunda kelime seçimine dikkat edilmemesi gibi sebepler mantık hatasına yol açmaktadır. Bu gibi hataları önlemek için kelime seçimine ve cümle kuruluşunda titizlik gösterilmesine özen gösterilmelidir.

Yazılı anlatımlarında atasözlerini ve deyimleri yanlış kullanan öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 8 (%13.3), Demirtaş YİBO'da 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 2 (%3.3) dir.

Bütün öğrencilerin atasözleri ve deyimleri yanlış kullanımında yapmış olduğu toplam hata sayısı ise 14 (%7.7) tür. Deyim ve atasözü kullanabilmek, yoğun bir kültür birikimine sahip olmayı, deyimlerin ve atasözlerinin ifade ettiği mecazları ve göndermeleri iyi bilmeyi gerektirir. Şehirleşme oranı arttıkça sosyal ilişkiler zayıflamış; kültür

ürünlerimizden olan atasözlerimiz ve deyimlerimizin kullanım alanı gittikçe azalmıştır. 21. yüzyılın hızlı yaşantısı her alanı olduğu gibi dili de etkilemiş, insanlar kısa yoldan kendilerini en basit şekilde ifade edebilecekleri anlatımlara yönelmişlerdir. Bu durum ister istemez dolaylı anlatıma dayanan ve gerek kullanımı gerekse anlaşılması belli bir çaba isteyen atasözleri ve deyimlerin kullanımını azaltmıştır. Özellikle çekirdek aile yapısına geçildikten sonra öğrencilerin bildikleri kullandıkları deyim ve atasözleri sınırlı sayıda kalmıştır. Ancak öğrencilerin kullandıkları sınırlı sayıdaki deyimleri ve atasözlerini bile doğru biçimde ifade edemedikleri görülmektedir.

Yazılı anlatımlarında karşılaştırma ve sıralama yanlışları bulunan öğrenci sayısının Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6) kişi olduğu görülürken Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu ve Demirtaş YİBO'da karşılaştırma ve sıralama yanlışları yapan öğrencinin bulunmadığı görülmektedir. Bu tür anlatım bozuklukları görülme sıklığı en az olanlardandır ve çoğunlukla dikkatsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu konuda bütün okullardaki öğrencilerin yapmış olduğu toplam hata sayısının 1 (%0.5) olduğu görülmektedir.

Anlam belirsizliği konusunda Demirtaş YİBO'da hata yapan öğrenci sayısı 3 (%5) iken, Barbaros Azakoğlu ve Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda bu hatayı yapan öğrenci bulunmamaktadır.

Anlam belirsizliği konusunda hata yapan bütün öğrencilerin sayısı 3 (%1.6) tür. Öğrencilerde anlam belirsizlikleri fazla görülmemektedir. Öğrencilerde görülen anlam belirsizlikleri de genellikle öğrencilerin ifade yetersizliğinden kaynaklanır. Doğru, güzel ve eksiksiz bir anlatım, doğru düşünüp düşündüklerini düzenli ve eksiksiz bir şekilde anlatmaya bağlıdır. İfadede anlam belirsizliğinin olması iletişimde önemli sorunlara yol açar. Anlam belirsizliğini ortadan kaldırmak için kelimenin kullanıldığı yere, noktalama işaretlerine bunların yanında kişi adlarının doğru kullanılmasına dikkat edilmesi gerekir.

Özenti kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 9 (%15), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda ise 2 (%3.3) dir.

Özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar konusunda bütün okullarda yapılan toplam hata sayısı 21 (%11.6) dir.

Dilimize yabancı dillerden sözcükler girmesi, medyada ve internette dilimizin derinliğini yitirmiş bir şekilde kullanılmasından dolayı dilimiz giderek yozlaşmaktadır. Bu bozukluğun ortadan kaldırılması için gençlere dil bilincinin okul sıralarında en iyi şekilde kazandırılması gerekir. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan öğrenciler anlatımlarında yöresel kullanımlara sıkça yer vermektedir. Yöresel kullanımların özellikle yazı diline aktarılmaması hususunda öğretmenlere önemli görev düşmektedir. Öğrenciler bu noktada bilinçlendirilmeli; konuşma diliyle yazı dilinin birbirinden farklı olduğu öğrencilere kavratılmalıdır.

Tekrarlanan ifadeler konusunda öğrencilerin yapmış olduğu hata sayısı Demirtaş YİBO'da 19 (%31.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 11 (%18.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3) dir.

Tekrarlanan ifadeler konusunda inceleme yapılan yazılı anlatım uygulamalarındaki öğrencilerin yapmış oldukları toplam hata sayısı 38 (% 21.1) dir. Bu anlatım bozukluğu daha çok aynı cümleyi ya da sözü sık sık yazma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Temelinde öğrencinin düşündüklerini ifade edebilecek yeterli sayıda kelime bilmemesi yatar.

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılması konusunda Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6) öğrenci hata yaparken Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu ve Demirtaş YİBO'daki öğrencilerde bu hata görülmemektedir.

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanımında bütün okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 1 (%0.5) dir. Noktalama yanlışları öğrencilerde çok sık görülen yanlışlardan değildir; ancak öğrencilerde bu yanlışlığın hiç görülmediğini söylemek de doğru bir tespit değildir. Bu anlatım bozukluğunun önüne geçebilmek için noktalama işaretlerinin anlama ve anlatıma etkisi iyi kavratılmalıdır.

Cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar konusunda hata yapan öğrenci sayıları şöyledir: Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 59 (%98.33), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 58 (%96.6), Demirtaş YİBO'da 58 (%96.6).

Cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıkları konusunda incelenen okullarda yapılan toplam hata sayısı 175 (%97.2) tir. Bu anlatım bozukluğu yapıyla ilgili anlatım bozuklukları içinde de genel dağılım içinde de görülme oranı en yüksek olan anlatım bozukluğudur. Cümle öğeleri ile ilgili en önemli yanlışlıklar; özne eksikliği, yüklem eksikliği, nesne

eksikliği, yer tamlayıcısı eksikliğidir. Özellikle sıralı ve bağlı cümlelerde birbirine bağlanmaması gereken öğelerin birbirine bağlanmaya çalışılması bu tür anlatım bozukluklarının en önemli görülme sebeplerindendir. Bunun da altında yatan esas neden öğrencinin Türkçenin söz dizimini iyi kavrayamamış olmasıdır.

Tamlama yanlışları konusunda hata yapan toplam öğrenci sayısı şöyledir: Demirtaş YİBO'da 13 (%21.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 12 (%20), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15).

Bu konuda incelenen okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 34 (%18,8) tür. Tamlama yanlışlarından kaynaklanan bozukluklar da öğrencilerde orta düzeyde görülen anlatım bozukluklarındandır. Bu tür anlatım bozuklukları sıklıkla isim tamlaması ve sıfat tamlamalarının birleştirilmeye çalışılmasından, bir tamlayan ya da tamlananın isim ve sıfat tamlamasında ortak kullanılmasından kaynaklanır. Özellikle iç içe geçmiş isim tamlamalarında tamlamanın uzunluğundan ötürü bazen tamlayan ya da tamlanan ekinin kullanılmadığı da tespit edilmiştir. Bunun önüne geçmek için öğrencilere isim tamlaması ve sıfat tamlamasının söz dizimi bakımından birbirinden farklı yapılara sahip oldukları kavratılmalı öğrencilerin dile tam anlamıyla hâkim olmadan uzun cümleler kurmaları önlenmeli; uzun cümleler yerine kısa cümleler kurmaları sağlanmalıdır.

Eylemsilerin yanlış kullanılması konusunda hata yapan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 15 (%25), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 13 (%21.6), Demirtaş YİBO'da 13 (%21.6) tür.

Eylemsilerin yanlış kullanımı konusunda incelenen okullarda öğrencilerin yaptığı toplam hata sayısı 41 (%22.7) dir. Bu tür anlatım bozuklukları ya yanlış eylemsi eki kullanmaktan ya da eylemsi kullanılması gereken yerlerde eylemsi kullanmamaktan kaynaklanır.

Yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 3 (%5) tür.

Zamir belirsizliği konusunda incelenen okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 17 (%9.4) dir. Zamir belirsizliği türündeki anlatım bozuklukları daha çok iyelik gruplarında karşımıza çıkar. 2. ve 3. tekil şahıs zamirleri iyelik gruplarında birinci unsur olduğunda isim unsurunun (2. unsur) aldığı ekler görünüş olarak aynı olur. Bu durumda

başta zamir unsuru kullanılmadığında kast edilenin 2. tekil şahıs mı 3. tekil şahıs mı olduğu belirsizdir. Bu da anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.

Yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 7 (%11.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 5 (%8.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 5 (%8.3) tir.

İnceleme yapılan okullarda çoğul ekinin yanlış kullanan toplam öğrenci sayısı 17 (%9.4) dir. Bu tip anlatım bozukluğu karşımıza çoğunlukla çokluk bildiren belirsizlik sıfatlarının tamlayan olduğu sıfat tamlamalarında tamlanan konumundaki isim unsuruna “-ler” çoğul eki getirilmesi şeklinde çıkmaktadır.

Çatı uyuşmazlığı konusunda hata yapan öğrenci sayısı şöyledir: Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO'da 2 (%3.3).

Çatı uyumsuzluğu konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 8 (%4.4) dir. Çatı uyuşmazlığından kaynaklanan anlatım bozuklukları genellikle öğrencilerin etkenlik ve edilgenlik kavramlarını algılayamamalarından ve cümlelerini oluştururken bunlara dikkat etmemelerinden kaynaklanmaktadır.

Bağlama edatlarıyla ilgili hata yapan öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 12 (%20), Demirtaş YİBO'da 7 (%11.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6) dir.

Bağlama edatlarıyla ilgili hata yapan toplam öğrenci sayısı 20 (%11.1) dir. Bağlama edatlarıyla ilgili yanlışlıklar öğrencilerde sık rastlanılan bozukluklardan değildir. Bu bozukluk genellikle bağlı cümlelerde görülmektedir. Öğrenciler bazen bağlama edatı gereken yerlerde bağlama edatı kullanmaktan kaçınırken bazen de bağlama edatını gereksiz yere kullanmaktadırlar. Bağlama edatları çoğu zaman kelime ya da kelime gruplarını yalnız şekil olarak birleştiren unsurlar olarak görülür. Oysa bunlar aynı zamanda çeşitli anlam ilişkileri de kurarlar. Bağlama edatlarının bu anlam ilişkisi kurma görevi öğrencilere iyi kavratılmadığında öğrenci bağlama edatlarını kullanılmalarının uygun düşmedikleri yerlerde de kullanma eğilimi gösterebilmektedir. Bu bozukluğun önüne geçmek için bağlama edatlarının şekil yönünden bağlama görevleri yanında anlam bakımından da birer birleştirici olduğu öğrenciye kavratılmalı, uzun cümlelerden mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

Yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği yapan öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO'da 2 (%3.3) dir.

Ek eylem eksikliği konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 8 (%4.4) dir. Ek eylem eksikliği öğrencilerde nadir görülen bozukluklardandır.

Özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 13 (%16.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 10 (%13.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 7 (%11.6) dir.

Özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda inceleme yapılan okullarda karşılaşılan toplam hata sayısı 30 (%16.6) dur. Özne-yüklem uyumsuzluğu karşımıza birkaç farklı şekilde çıkmaktadır. Bunlardan biri özne ile yüklem arasında kişi bakımından uyumsuzluktur. Bir cümlede özne hangi kişi ise yüklem de o kişi ile çekimlenir. Özne ile yüklem arasında hem kişi bakımından hem de teklik çoğulluk bakımından bir uyum aranır. Bu uyumun sağlanmaması ise anlatım bozukluğu sebebidir. Belirsiz zamirlerin özne olduğu durumlarda özne ile yüklem arasında olumluluk-olumsuzluk bakımından da bir uyum aranır. Zira bir kısım belirsizlik zamirleri fiilin olumlu biçimiyle kullanılırken bir kısım da olumsuz biçimlerle kullanılmaktadır. Bu kurala uyulmaması anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

Yapısal yanlışlık yapan öğrenci sayısı üç okulda da aynıdır: Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 11 (%18.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 11 (%18.3) ve Demirtaş YİBO'da 11 (%18.3).

Yapısal yanlışlıklar konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 33 (%18.3) tür. Yapısal yanlışlıklar öğrencilerde orta sıklıkta rastlanılan bozukluklardan biridir. Yapısal yanlışlıklardan kasıt genellikle eklerin yanlış kullanılması ya da anlatımda yapıca hatalı oluşturulmuş kelimelere yer verilmesidir. Eklerin gereksiz yere kullanılması da bu tür anlatım bozukluklarına yol açar.

4.2 İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Anlatım Bozukluklarının Sınıflara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde yazılı anlatım bozukluklarının sınıflara göre dağılımına ilişkin bulgular ve yoruma yer verilmiştir.

Tablo 3: Anlatım Bozukluklarının 6. Sınıflarda Görülme Sıklığı

Anlatım Bozukluklarının 6. Sınıflarda Görülme Sıklığı	Barbaros Azakoğlu İ.O	Aşağıoba Hasan Atıcı İ.O	Demirtaş YİBO	Toplam	Örneklem	%
Gereksiz Kelime Kullanılması	12	8	7	27	60	45
Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması	4	2	4	10	60	16.6
Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması	2	2	4	8	60	13.3
Birbiriyle Karıştırılan Kelimeler	9	13	7	29	60	48.3
Mantık Hataları	1	2	-	3	60	5
Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	2	1	1	4	60	6.6
Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları	-	1	-	1	60	1.6
Anlam Belirsizliği	-	-	1	1	60	1.6
Özentili kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler	-	3	2	5	60	8.3
Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması	-	-	-	-	60	-
Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar	18	19	20	57	60	96
Tamlama Yanlışları	3	4	5	12	60	20
Eylemsilerin Yanlış Kullanılması	3	4	4	11	60	18.3
Zamir Belirsizliği	1	1	4	6	60	10
Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması	2	1	4	7	60	11.6
Çatı Uyuşmazlığı	1	2	-	3	60	5
Bağlama Edatları ile İlgili Hatalar	1	-	1	2	60	3.3
Ek Eylem Eksikliği	2	2	1	5	60	8.3
Yapısal Yanlışlıklar (Eklerin Gereksiz Kullanımı vb.)	4	4	5	13	60	21.6
Tekrarlanan İfadeler	4	3	5	12	60	20
Özne –Yüklem Uyumsuzluğu	2	4	5	11	60	18.3

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu % 96 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır. Örnekleme yer alan 60 öğrencinin 57'sinde bu anlatım bozukluğuna rastlanmaktadır.

6. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 29 (%48. 3) öğrencide görülme sıklığıyla birbiriyle karıştırılan kelimeler ve 25 (%45) öğrencide görülme sıklığıyla ile gereksiz kelime kullanımındır.

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılmasına ilişkin yanlışlıklara 6. sınıf düzeyinde hiç rastlanmamıştır.

Bunlar dışındaki 6. sınıf düzeyinde anlatım bozukluğu yapan öğrencilerin sayıları ise sırasıyla şöyledir: yapısal yanlışlıklar 13 (%21.6), tamlama yanlışlıkları 12 (%20), tekrarlanan ifadeler 12 (%20), özne- yüklem uyumsuzluğu 11 (%18.3), eylemsilerin yanlış kullanılması 11 (%18.3), kelimelerin yanlış yerde kullanılması 10 (%16.6), çelişen ifadelerin birlikte kullanılması 8 (%13.3), çoğul ekinin yanlış kullanılması 7 (%11.6), zamir belirsizliği 6 (%10), özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel ifadeler 5 (%8.3), ek eylem eksikliği 5 (%8.3), atasözlerinin ve deyimlerin yanlış kullanılması 4 (%6.6), çatı uyumsuzluğu 3 (%5), mantık hataları 3 (%5), bağlama edatlarıyla ilgili hatalar 2 (%3.3), anlam belirsizliği 1 (%1.6), karşılaştırma ve sıralama yanlışları 1 (%1.6).

Tablo 4. Anlatım Bozukluklarının 7. Sınıflarda Görülme Sıklığı

Anlatım Bozukluklarının 7. Sınıflarda Görülme Sıklığı	Barbaros Azakoğlu İ.O	Aşağıoba Hasan Atıcı İ.O	Demirtaş YİBO	Toplam	Örneklem	%
Gereksiz Kelime Kullanılması	11	9	15	35	60	58.33
Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması	6	3	6	15	60	25
Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması	4	3	4	11	60	18.3
Birbirine Karıştırılan Kelimeler	11	9	10	30	60	50
Mantık Hataları	1	3	2	6	60	10
Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	5	-	1	6	60	10
Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları	-	-	-	-	60	-
Anlam Belirsizliği	-	-	2	2	60	3.3
Özentili kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler	-	3	4	7	60	11.6
Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması	-	-	-	-	60	-
Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar	20	20	20	60	60	100
Tamlama Yanlışları	4	3	4	11	60	18.3
Eylemsilerin Yanlış Kullanılması	7	5	5	17	60	28.3
Zamir Belirsizliği	1	1	5	7	60	11.6
Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması	2	2	2	6	60	10
Çatı Uyuşmazlığı	-	-	1	1	60	1.6
Bağlama Edatları ile İlgili Hatalar	7	-	2	9	60	15
Ek Eylem Eksikliği	-	1	1	2	60	3.3
Yapısal Yanlışlıklar (Eklerin Gereksiz Kullanımı vb.)	4	5	3	12	60	20
Tekrarlanan İfadeler	5	3	7	15	60	25
Özne –Yüklem Uyumsuzluğu	4	4	5	13	60	21.6

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu 60 (%100) öğrencinin tamamında görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır.

7. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 35 (%58.33) öğrencide görülme sıklığıyla ile gereksiz kelime kullanımı ve 30 (% 50) öğrencide görülme sıklığıyla birbiriyle karıştırılan kelimelerdir.

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılmasına ve karşılaştırma ve sıralama hatalarına ilişkin anlatım bozukluklarına 7. sınıf düzeyinde hiç rastlanmamıştır.

Bunlar dışındaki 7. sınıf düzeyinde anlatım bozukluğu yapan öğrencilerin sayıları ise sırasıyla şöyledir: eylemsilerin yanlış kullanılması 17 (%28.3), kelimelerin yanlış yerde kullanılması 15 (%25), tekrarlanan ifadeler 15 (%25), özne- yüklem uyumsuzluğu 13 (%21.6), yapısal yanlışlıklar 12 (%20), tamlama yanlışlıkları 11 (%18.3), çelişen ifadelerin birlikte kullanılması 11 (%18.3), bağlama edatlarıyla ilgili hatalar 9 (%15), özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel ifadeler 7 (%11.6), zamir belirsizliği 7 (%11.6), çoğul ekinin yanlış kullanılması 6 (%10), mantık hataları 6 (%10), atasözlerinin ve deyimlerin yanlış kullanılması (%10), ek eylem eksikliği 2 (%3.3), 2 anlam belirsizliği (%3.3), çatı uyumsuzluğu 1 (%1.6), karşılaştırma ve sıralama yanlışları 1 (%1.6).

Tablo 5: Anlatım Bozukluklarının 8. Sınıflarda Görülme Sıklığı

Anlatım Bozukluklarının 8. Sınıflarda Görülme Sıklığı	Barbaros Azakoğlu İ.O	Aşağıoba Hasan Atıcı İ.O	Demirtaş YİBO	Toplam	Örneklem	%
Gereksiz Kelime Kullanılması	10	5	13	28	60	46.6
Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması	4	5	5	14	60	23.3
Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması	3	3	2	8	60	13.3
Birbirine Karıştırılan Kelimeler	12	10	10	32	60	53.3
Mantık Hataları	1	3	1	5	60	8.3
Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	1	1	2	4	60	6.6
Karşılaştırma ve Sıralama Yanlışları	-	-	-	-	60	-
Anlam Belirsizliği	-	-	-	-	60	-
Özentili kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler	2	3	4	9	60	15
Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanılması	-	1	-	1	60	1.6
Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar	20	20	18	58	60	96.6
Tamlama Yanlışları	2	5	4	11	60	18.3
Eylemsilerin Yanlış Kullanılması	3	6	4	13	60	21.6
Zamir Belirsizliği	2	1	1	4	60	6.6
Çoğul Ekinin Yanlış Kullanılması	1	2	1	4	60	6.6
Çatı Uyuşmazlığı	1	2	1	4	60	6.6
Bağlama Edatları ile İlgili Hatalar	4	1	4	9	60	15
Ek Eylem Eksikliği	-	1	-	1	60	1.6
Yapısal Yanlışlıklar (Eklerin Gereksiz Kullanımı vb.)	3	2	3	8	60	13.3
Tekrarlanan İfadeler	2	2	7	11	60	18.3
Özne –Yüklem Uyumsuzluğu	1	5	2	8	60	13.3

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu %96.6 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır. Örneklemde yer alan 60 öğrencinin 58'inde bu anlatım bozukluğuna rastlanmaktadır.

8. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 32 (%53.3) öğrencide görülme sıklığı ile birbiriyle karıştırılan kelimeler ve 28 (%46.6) öğrencide görülme sıklığı ile gereksiz kelime kullanımıdır.

Karşılaştırma ve sıralama yanlışları ile anlam belirsizliğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarına 8. sınıf düzeyinde hiç rastlanmamıştır.

Bunlar dışındaki 8. sınıf düzeyinde anlatım bozukluğu yapan öğrencilerin sayıları ise sırasıyla şöyledir: Kelimelerin yanlış yerde kullanılması 14 (%23.3), eylemsilerin yanlış kullanılması 13 (%21.6), tamlama yanlışlıkları 11 (%18.3), tekrarlanan ifadeler 11 (%18.3), özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel ifadeler 8 (%15), bağlama edatlarıyla ilgili hatalar 8 (%15), çelişen ifadelerin birlikte kullanılması 8 (%13.3), özne-yüklem uyumsuzluğu (%13.3), yapısal yanlışlıklar (%13.3), mantık hataları 5 (%8.3), çoğul ekinin yanlış kullanılması 4 (%6.6), zamir belirsizliği 4 (%6.6), atasözlerinin ve deyimlerin yanlış kullanılması 4 (%6.6), çatı uyumsuzluğu 4 (%6.6), ek eylem eksikliği 1 (%1.6), noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılması 1 (%1.6).

4.3 İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Anlatım Bozukluğu Görülme Sıklığı ile Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Durumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmada örneklemini oluşturan öğrenciler üç farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi temsil eden üç ayrı okuldan seçilmiştir.

Seçilen okullardan Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo- kültürel düzeyi; Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi; Demirtaş YİBO ise düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi temsil etmektedir. Aşağıdaki tablolarda bu üç farklı düzeydeki okulun öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarının yoğunlaştığı noktalar ve anlatım bozukluklarının görülme sıklığı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durum ile anlatım bozuklukları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 6. Gereksiz Kelime Kullanımı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	12	%60
	7. Sınıf	20	11	%55
	8. Sınıf	20	10	%50
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	8	%40
	7. Sınıf	20	9	%45
	8. Sınıf	20	5	%25
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	7	%35
	7. Sınıf	20	15	%75
	8. Sınıf	20	13	%65

Yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey olarak kabul ettiğimiz Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında gereksiz kelime kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 12 (%60), 7. sınıflarda 11 (%55), 8. sınıflarda ise 10 (%50) dur.

Orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey olarak kabul ettiğimiz Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında gereksiz kelime kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 8 (%40), 7. sınıflarda 9 (%45), 8. sınıflarda ise 5 (%25) tir.

Düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey olarak kabul ettiğimiz Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında gereksiz kelime kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 7 (%35), 7. sınıflarda 15 (%75), 8. sınıflarda ise 13 (%65) tür.

Yazılı anlatımlarında gereksiz kelime kullanan ikinci kademe öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 35 (%58.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 33 (%55), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 22 (%36.6) dir. Orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran biraz azalırken düşük ve yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakındır.

Gereksiz Kelime Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Ben şehirde yaşamak isterdim. Nedeni ise çünkü bana göre şehirde ihtiyaçlarımı daha iyi karşılarım. (Serap Ezgi Kılıç, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Eğer köyde yaşasaydım eğitim şansım kısıtlı ve sınırlı olurdu. (İlknur Erdoğan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ. Ö. O)
- Bu konular insanın bazen hayatlarına bazen de canlarına mal olur. (Zehra Yiğit, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Turizm olarak da gelişmiş, tanınmış ve ün yapmışlar (Yasin Can Önder, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Çok büyük bir alabora olduktan sonra gemileri ters dönmüş. (Emirhan Özbayram, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ. Ö. O)
- İkimiz birlikte her şeyi paylaştık. (Seda Ulusoy, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

- Bütün alkol, sigara, votka, bira vb. tüm şeylerin içilmemesini isterdim. (Uğur Yalçıntaş, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Bu iki gariban çok fakirmiş. (Özge Akaya, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Bence bana göre köyde yaşamak daha iyi. (Burcu Uçuk, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- ... gelecekte güzel bir meslek ve güzel bir iş. (Çiçek Şimşek, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Bence şehir daha iyi bana göre. (Ceyda Şahiner, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Yolu yarılamıştık ki birden karşımıza bir Doberman köpeği çıktı. (Dilara Soy, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Çünkü kitaplarımızdan okuduğumuz, öğrendiğimiz yerleri görsel olarak görmek bence en iyisidir. (Tunahan Akça, 6-A, Demirtaş YİBO)

Tablo 7. Kelimenin Yanlış Yerde Kullanımı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	8	%40
	8. Sınıf	20	4	%20
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	5	%25
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	6	%30
	8. Sınıf	20	5	%25

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında kelimeyi yanlış yerde kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 8 (%40) ve 8. sınıflarda 4 (%20) tür.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında kelimeyi yanlış yerde kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 3 (%15), 8. sınıflarda ise 5 (%25) tir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında kelimeyi yanlış yerde kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 6 (%30), 8. sınıflarda ise 5 (%25) tir.

Yazılı anlatımlarında kelimenin yanlış yerde kullanımına ilişkin hata yapan toplam öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 16 (%26.6), Demirtaş YİBO’da 15 (%25), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 10 (%16.6) dur. Yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakınken orta sosyo-ekonomik ve düşük sosyo-kültürel düzeyde bu oran oldukça azalmıştır.

Kelimenin Yanlış Yerde Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Hiç yiyecek bir şey yoktur. (Uğur Sözel, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
(Yiyecek hiçbir şey yoktur.)
- Horoz dövüşünü en çok severim. (Emre Erdemir, 8-A, Barbaros Azakoğlu İ. Ö. O)
(En çok horoz dövüşünü severim.)
- İlk okul günümdü, çok heyecanlıydım. (Ahmet Kılılı, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ. Ö. O)
(Okuldaki ilk günümdü, çok heyecanlıydım.)
- Biraz dışarı çıkıp oyun oynadı. (Seda Ulusoy , 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
(Dışarı çıkıp biraz oyun oynadı.)
- Yaşadığım yer turizm bakımından özellikle çok zengindir (Beyza Yılmaz, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O.)
(Yaşadığım yer özellikle turizm bakımından çok zengindir.)
- Ben pek köyü sevmem. (Kübra Sulutaş, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
(Ben köyü pek sevmem.)
- Basketbol karşılıklı beşer kişilik 2 takımla oynanan bir spor dalıdır. (Rümeysa Çetiner, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
(Basketbol beşer kişilik iki takımla karşılıklı oynanan bir spor dalıdır.)

- Fakat hiç görünürlerde balık yokmuş. (Vildan Erol, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Fakat görünürlerde hiç balık yokmuş.)

- Bizim çok sevdiğimiz 6. sınıftayken “Binici Kerim” adlı hocamız Damlatış’a götürdü. (Hümeysra Yıldırım, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(6. sınıftayken bizim çok sevdiğimiz “Binici Kerim” adlı hocamız Damlatış’a götürdü.)

- Hiç ders aklına gelmedi. (Esra Kutlu, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ders aklına hiç gelmedi.)

- Unutulmayan bir arkadaşlarla iskele gezisi... (Enes Uslu, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Arkadaşlarla unutulmayan bir iskele gezisi...)

- Bir gün adamın biri denizin kenarında yalnız küçük bir kulübede yaşarken... (Serap Ezgi Kılıç, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

Bir gün adamın biri denizin kenarında küçük bir kulübede yalnız yaşarken...)

- Bu olay her aklıma gelişinde ikimiz de çok güleriz. (Neslihan Altunsoy, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bu olay aklıma her gelişinde ikimiz de çok güleriz.)

- Komiser Muhittin kelepçe ellerinde kalmadığı için sipariş verdi. (Yasin Can Önder, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Komiser Muhittin ellerinde kelepçe kalmadığı için sipariş verdi.)

- Akşama doğru biraz gözlerini açtı ama yorgunluktan eli kalem tutacak halde değildi ve ödevlerini her zamanki gibi yapamadı. (Mustafa Akdağ, 7-B, Demirtaş YİBO)

(Akşama doğru gözlerini biraz açtı ama yorgunluktan eli kalem tutacak halde değildi ve ödevlerini her zamanki gibi yapamadı.)

- Anlayacağınız bizim Ali yine konuları tekrar edemedi. (Meral Akın, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Anlayacağınız bizim Ali konuları yine tekrar edemedi.)

- Ama şehirde arabalar yollarda çok oluyor. (Arzu Yalçın, 6-D, Demirtaş YİBO)

(Ama şehirde yollarda arabalar çok oluyor.)

Tablo 8. Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanılması

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	3	%15
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	3	%15
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	2	%10

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çelişen ifadeleri birlikte kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 3 (%15) tür.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çelişen ifadeleri birlikte kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 3 (%15), 8. sınıflarda 3 (%15) tür.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında çelişen ifadeleri birlikte kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Yazılı anlatımlarında çelişen ifadeleri birlikte kullanan toplam öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda ise 8 (%13.3) dir. Bu bulgulardan bütün okulların ortalamasının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Çelişen İfadelerin Birlikte Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Eminim Alanya'yı herkes beğeniyordur. (Ümran Şahiner, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

- Ben onu seviyorum tabiki o da beni seviyordur. (Büşra İnci, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Her Pazar olduğu gibi bugün mutlaka onunla gezmeye gidebilirim. (Esra Kutlu, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

Tablo 9. Birbiriyle Karıştırılan Kelimeler

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	9	%45
	7. Sınıf	20	11	%55
	8. Sınıf	20	12	%60
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	13	%65
	7. Sınıf	20	9	%45
	8. Sınıf	20	10	%50
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	7	%35
	7. Sınıf	20	10	%50
	8. Sınıf	20	10	%50

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında birbiriyle karıştırılan kelimelere bağlı anlatım bozukluklarına rastlanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 9 (%45), 7. sınıflarda 11 (%55), 8. sınıflarda ise 12 (%60) dir.

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında birbiriyle karıştırılan kelimelere bağlı anlatım bozukluklarına rastlanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 13 (%65), 7. sınıflarda 9 (%45), 8. sınıflarda ise 10 (%50) dur.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında birbiriyle karıştırılan kelimelere bağlı anlatım bozukluklarına rastlanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 7 (%35), 7. sınıflarda 10 (%50), 8. sınıflarda ise 10 (%50) dur.

Yazılı anlatımlarında birbiriyle karıştırılan kelimeleri kullanımına ilişkin hata yapan toplam öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 32 (53.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 32 (%53.3), Demirtaş YİBO’da ise 27 (%45) dir. Yüksek ve orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıyken düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran azalmıştır.

Birbiriyle Karıştırılan Kelimelerin Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Ama şehirde de öğretim hayatı daha çoktur. (Neslihan Tokcan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ama şehirde de öğrenim hayatı daha çoktur.)

- Sevgili Atam, sen ulusu kurdun Türk'ü kurdun. (Tunahan Yalçıntaş, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Sevgili Atam, sen ulusu kurtardın Türk'ü kurtardın.)

- Bakkallar pis madde satıyor. (Hafize Uysal, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Bakkallar zararlı madde satıyor.)

- Anne ben dün televizyon karşısında uyuyup kalınca rüyamda ders çalışmanın çok iyi bir şey olduğunu ve zamanın ders çalışmak için önemli bir madde olduğunu anladım. (Zehra Yiğit, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Anne ben dün televizyon karşısında uyuyup kalınca rüyamda ders çalışmanın çok iyi bir şey olduğunu ve zamanın ders çalışmak için önemli bir husus olduğunu anladım.)

- Kirli hava, ses gürültülüğü, hırsızlık vb. şeyler de oluyor. (Merve Uçak, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Kirli hava, gürültü kirliliği, hırsızlık vb. şeyler de oluyor.)

- Mesela okumadan, bir öğretim görmeden iyi bir iş sahibi olunamaz. (Sinem Aydın, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Mesela okumadan, bir öğrenim görmeden iyi bir iş sahibi olunamaz.)

- Köydeki yaşantılarda eğitim konusunda geride kalabilecek çok husus var. (Nida Sinanoğlu, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Köy yaşamında eğitim konusunda geride kalabilecek çok husus var.)

- Onun davranışları, şarkıları, kişiliği herkes tarafından hoş görülmektedir. (Tuğçe Erdoğan, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Onun davranışları, şarkıları, kişiliği herkes tarafından beğenilmektedir.)

- Şehirde ulaşım, yerleşim gibi etkenler çok olduğu için yoğun bir nüfus var.
(Cansu Bayram, 6-A, Demirtaş YİBO)

(Şehirde ulaşım, yerleşim gibi etmenler çok olduğu için yoğun bir nüfus var.)

- Bu insanların yaptıkları hava kirliliğine, toprak kirliliğine katkı da sağlıyorlar. (Merve Uçak, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Bu insanların yaptıkları hava kirliliğine, toprak kirliliğine sebepten oluyor.)

- Bunları içmek bizlere sadece hayatımızı daha çabuk bitirmemizi sağlar.
(Merve Serdengeçti, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bunları içmek bizim sadece hayatımızı daha çabuk bitirmemize sebepten olur.)

- Zor şartlar nedeniyle yardımlaşma gibi sorumlulukların öğrenilmesine neden olur. (Ayşegül Sönmez, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Zor şartlar nedeniyle yardımlaşma gibi sorumlulukların öğrenilmesini sağlar.)

- Sigaraya da arkadaş çevresi, arkadaş ortamı sayesinde başlıyor. (Zeynep Beyza Özdeniz, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Sigaraya da arkadaş çevresi, arkadaş ortamı yüzünden başlıyor.)

Tablo 10. Mantık Hataları

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	1	%5
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	3	%15
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	1	%5

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında mantık hatası bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5) 7. sınıflarda 1 (%5) ve 8. sınıflarda 1 (%5) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında mantık hatası bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 3 (%15) ve 8. sınıflarda 3 (%15) tür.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında mantık hatası bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 0 (%0), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Yazılı anlatımlarında mantık hatası bulunan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 9 (%13.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 3 (%5), Demirtaş YİBO'da ise 3 (%5) tür. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran artmıştır.

Mantık Hatalarına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Arkadaşım 10.07.1988 yılında doğdu, büyüdü ve 7 yaşına geldi. (Seda Ulusoy, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Cümleden arkadaşımın doğma ve büyüüp yedi yaşına gelme işlerinin hepsini 1988 yılında yaptığı anlamı çıkıyor)

- Şehirde bunları %40'ı yapıyor, %100'ü yapmıyor. (Ümran Şahiner, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Şehirde bunları yapanlar %40'lık bölümü oluşturuyorsa yapmayanlar %60'lık bölümü oluşturur.)

- İkizim Vildan 17 Şubat 1996 yılında doğdu, benden 8 ay büyük. (Ümmühani Yiğit, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Bir insanın ikizi kendinden 8 ay büyük olamaz.)

- Şehirde her şey para onun için ben şehri isterdim. (Hümeysra Yıldırım, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Hayatın pahalı olduğu bir yerde yaşamaktansa ucuz olduğu bir yerde yaşamak daha mantıklıdır.)

- Futbol 11 takımdan oluşur. (Mustafa Can Ekizoğlu, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Futbol 11 kişilik takımlarla oynanır.)

- Bu köyümüzün bir de şehri vardır. (Hilal Kaçmar, 7-B, Demirtaş YİBO)

(Köy, şehirden küçük bir yerleşim yeri olduğundan köyün şehri olmaz ancak köyün bağlı olduğu şehir olur.)

Tablo 11. Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	1	%5
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	1	%5
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	2	%10

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında atasözleri ve deyimleri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında atasözleri ve deyimleri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Demirtaş YİBO'da sözleri ve deyimleri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 1(%5), 8. sınıflarda ise 2 (10) dir.

Yazılı anlatımlarında mantık hatası bulunan toplam öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 8 (%13.3), Demirtaş YİBO'da 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 2 (%3.3) dir. Orta ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakinken yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran oldukça artmıştır.

Atasözlerinin ve Deyimlerin Yanlış Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Ama yine de zaman zaman huzursuzluk kapladı beynini. (İlknur Erdoğan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ama yine de zaman zaman huzursuzluk kapladı içini.)

- Çok iyi bir anne baba olduğuna kendim gibi eminim. (Aslı Öztürk, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Çok iyi bir anne baba olduğuna adım gibi eminim.)

- Ali hemen bir telaş içine kapıldı. (Merve Serdengeçti, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Ali hemen bir telaşa kapıldı.)

- Bizim hayatımızda hep bir engel var ama deniz öyle değil, istediği gibi esip gürlüyor. (Perihan Aydın, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bizim hayatımızda hep bir engel var ama deniz öyle değil, kimseye boyun eğmiyor.)

- Ali annesinin bu sözlerini kulağına küpe yaparak “Bir daha asla tembellik etmeyeceğim.” dedi. (Beyza Yılmaz, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Ali annesinin bu sözlerini kulağına küpe ederek “Bir daha asla tembellik etmeyeceğim.” dedi.)

- Ama şehirde sadece bir telefonla her şey elinizde oluyor. (Neslihan Altunsoy, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Ama şehirde sadece bir telefonla her şey elinizin altında oluyor.)

- Ayrıca her şey dağınık, milletin sorunları başına buyruk. (Onurkan Cadar, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Ayrıca her şey dağınık, milletin sorunları başından aşkın.)

- Kızın sevgilisi Batuhan’a öyle yumruk attı ki Batuhan evini değiştirdi. (Yasin Can Önder, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Kızın sevgilisi Batuhan’a öyle yumruk attı ki Batuhan dünyasını şaşırdı.)

- Hiçbir zaman derslerimizi ikinci plana koymayalım. (Azime Özdemir, 8-A, Demirtaş YİBO)

(Hiçbir zaman derslerimizi ikinci plana atmayalım.)

Tablo 12. Karşılaştırma ve Sıralama Yanlıları

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında karşılaştırma ve sıralama yanlışı bulunan öğrenci bulunmamaktadır.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında karşılaştırma ve sıralama yanlışı bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda (%5), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda da 0 (%0) dır.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında karşılaştırma ve sıralama yanlışı bulunan öğrenci bulunmamaktadır.

Yazılı anlatımlarında karşılaştırma ve sıralama yanlışı yapan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 0 (0), Demirtaş YİBO'da 0 (%0) dır. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğu hiç görülmezken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğuna nadiren de olsa rastlanmıştır.

Karşılaştırma ve Sıralama Yanlılarının Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Liseler, üniversiteler, ortaokul, ilkokullar bitireceğim. (Tunahan Yalçıntaş, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(İlkokullar, ortaokullar, liseler, üniversiteler bitireceğim.)

Tablo 13. Anlam Belirsizliği

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	-	%0

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında anlam belirsizliğiyle karşılaşılın öğrenci bulunmamaktadır.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında anlam belirsizliğiyle karşılaşılın öğrenci bulunmamaktadır.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında anlam belirsizliği bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda ise 0 (%0) dır.

Yazılı anlatımlarında anlam belirsizliğine rastlanan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO’da 3 (%5), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu 0 (%0), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 0 (%0) dır. Yüksek ve orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğuyla karşılaşılmazken düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğu düşük oranda da olsa bulunmaktadır.

Anlam Belirsizliğinin Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Ama annesi ödevlerinin olduğunu hatırlatarak onu kaldırdı. (Pınar Nihal Yalçın, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Cümlede ödevin anneye mi yoksa başka birine mi ait olduğu belirsizdir.)

- Bence çok gezen daha iyi bilir, okursak ve onun resmini görürsek sadece görmüş oluruz. (Hüseyin Onur Aylak, 6-D, Demirtaş YİBO)

(“O” derken kast edilenin ne olduğu belirsizdir.)

- Güzellik için sağlığını tehlikeye atanlar kendi içinde çocuğunu denize atarlar. (Zehra Özdemir, 7-B, Demirtaş YİBO)

(“Kimin çocuğunu atarlar?” sorusunun yanıtı belirsizdir.)

Tablo 14. Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel İfadeler

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	2	%10
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	3	%15
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	3	%15
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	4	%20

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 0 (%0), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar bulunan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 3 (%15), 7. sınıflarda 3(%15), 8. sınıflarda da 3 (15) tir.

Demirtaş YİBO’daki öğrencilerin yazılı anlatımlarında özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımların görülme oranı 6. sınıflarda %10, 7 ve 8. sınıflarda %20’dir.

Yazılı anlatımlarında özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel ifadeleri kullanan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO’da 10 (%16.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 9 (%15), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3) dir. Orta ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakinken yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran oldukça azalmıştır. Ayrıca orta ve düşük sosyo ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde daha çok yöresel ifadeler bulunurken yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde daha çok çeviri yanlışları ve özentili kullanımlara rastlanmaktadır.

Özentili Kullanımlar, Çeviri Yanlışları ve Yöresel Kullanımlara İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Kimisi evine içkili gidiyor, karısını dövüyor sonra kahveye gidip kumar oynayıp ütülüyor. (Uğur Sözel, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Ama duymuyorlardı kine. (Enes Uslu, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Su yutmaktan bir hal olmuşlardı. (Bekir Oğuzhan Burakçın, 8-B, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Herkes kopmuştu. (Yasin Can Önder, 8-B, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Bir yılbaşı kankalarla gece yeni yıla beraber girmek istedik. (Yasin Can Önder, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Onu 22 kişi kovalar ve depikler. (Ahmet Atakan Sarıkaya, 8-D, Demirtaş YİBO)
- Öbürsüğün uyanmak istemedi. (Kübra Kılıç, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Çocuk kayığın üzerinde apalıyor. (Muhammet Özen, 8-A, Demirtaş YİBO)
- Zor gücüde de olsa evlerine varmışlar. (Nurşen Koç, 8-D, Demirtaş YİBO)
- Yüzü askın bir şekilde ödevlerini yapmaya çalışıyordu. (Naciye Yılmaz, 7-D, Demirtaş YİBO)

Tablo 15. Tekrarlanan İfadeler

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	2	%10
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	3	%15
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	2	%10
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	5	%25
	7. Sınıf	20	7	%35
	8. Sınıf	20	7	%35

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında tekrarlanan ifadeler görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında tekrarlanan ifadeler görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 3 (%15), 7. sınıflarda 3 (%15), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında tekrarlanan ifadeler görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 5 (%25), 7. sınıflarda 7 (%35), 8. sınıflarda da 7 (%35) dir.

Yazılı anlatımlarında tekrarlanan ifadeler bulunan toplam öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 19 (%31.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 11 (%18.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13) dir. Yüksek ve orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar oranlar arasında büyük farklar yokken düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran oldukça artmıştır.

Tekrarlanan İfadelerin Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Babası: -Korkma çocuğum, bir şey olmayacak, demiş babası. (Cansel Ağrarlı, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- O günü hayatım boyunca unutamadım, hiç de unutamadım. (İrem Uysal, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Bu spor bütün ülkelerde çok sevilen bir spordur futbol. (Mert Şenel, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)
- Bu olaydan utanan kankalar çok utanmıştı. (Yasin Can Önder, 8-B, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Yaşadığım şehir, Demirtaş Kasabası'nın Çamlıca Köyü'nde yaşıyorum. (Kübra Özkan, 8-D, Demirtaş YİBO)
- Ali'yi ayağından tutmuş, Ali'yi yukarıya doğru çekmiş. (Songül Durusoy, 7-B, Demirtaş YİBO)
- Onları unutmak mümkün değil ve unutmanın da mümkünatı yok. (Esra Aksoy, 7-B, Demirtaş YİBO)

- Köyde yaşayanlar ise özgür kuşlar gibi özgür olurlar.(Dilara Ceylan, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

Tablo 16. Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanımı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	1	%5
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini eksik ya da yanlış kullanan öğrenci yoktur.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini eksik ya da yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 0 (%0), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini eksik ya da yanlış kullanan öğrenci yoktur.

Yazılı anlatımlarında noktalama işaretlerini eksik ya da yanlış kullanan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu 0 (%0), Demirtaş YİBO'da 0 (%0) dır. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğu türüne hiç rastlanmazken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğuyla az da olsa karşılaşmıştır.

Noktalama İşaretlerinin Eksik ya da Yanlış Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Öğretmen annesini arayarak durumu söyledi. (Dilara Gargı, 8-B, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Öğretmen, annesini arayarak durumu söyledi.)

Tablo 17. Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklar

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	18	%90
	7. Sınıf	20	20	%100
	8. Sınıf	20	20	%100
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	19	%95
	7. Sınıf	20	20	%100
	8. Sınıf	20	20	%100
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	20	%100
	7. Sınıf	20	20	%100
	8. Sınıf	20	18	%90

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar yapan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 18 (%90), 7. sınıflarda 20 (%100), 8. sınıflarda da 20 (%100) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar yapan öğrenci sayısı 6 sınıflarda 19 (%95), 7. sınıflarda 20 (%100), 8. sınıflarda 20 (%100) dir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar yapan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 20 (%100), 7. sınıflarda 20 (%100), 8. sınıflarda ise 18 (%90) dir.

Yazılı anlatımlarında cümlelerin öğeleriyle ilgili yanlışlıklar yapan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 59 (%98.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 58 (%96.6), Demirtaş YİBO'da 58 (%96.6) dir. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran küçük bir farkla daha fazladır. Genel olarak bütün okulların oranları birbirine yakındır.

Cümle Öğeleriyle İlgili Yanlışlıklara İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

Nesne Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Ertesi sabah okula gittiğinde aklına geldi. (Hüseyin Bayram, 8-A Sınıfı, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ertesi sabah okula gittiğinde aklına ödev yapması gerektiği geldi.)

- Daha doğrusu sürdüremezsiniz. (Nebi Çetiner, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Daha doğrusu bunu sürdüremezsiniz.)

- Sonra da bir gemi gördüm, amcama gösterdim. (Ahmet Atakan Sarıkaya, 8-D, Demirtaş YİBO)

(Sonra da bir gemi gördüm, onu amcama gösterdim.)

Yüklem Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Mesela bu zararlı maddelere örnek olarak uyuşturucu, alkol ve GDO'lu ürünler. (Neslihan Altunsoy, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Mesela bu zararlı maddelere örnek olarak uyuşturucu, alkol ve GDO'lu ürünler sayılabilir.)

Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı) Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Toplam yirmi iki kişi vardı. (Sefa Göktepe, 6-A Sınıfı, Aşağıoba Hasan Atıcı İ. Ö. O)

(Burada toplam yirmi iki kişi vardı.)

- Besin açısından yararlı yiyecekler var. (Serap Ezgi Kılıç, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Köyde besin açısından yararlı yiyecekler var.)

- Bunları öğrendikten sonra en yakın zamanda vazgeçin, vazgeçin ki mutlu olun. (Zeynep Ekizoğlu, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Bunları öğrendikten sonra en yakın zamanda bunu yapmaktan vazgeçin, vazgeçin ki mutlu olun.)

- Ali'yi öğretmeni azarladı ve bir sözü anlattı. (Metin Yalçın, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ali'yi öğretmeni azarladı ve ona bir sözü anlattı.)

- Ama aldırış etmemişti. (Alihan Ceylan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Ama bunlara aldırış etmemişti.)

- Bu olay her aklıma gelişinde ikimiz de çok güleriz. (Neslihan Altunsoy, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bu olay her aklıma gelişinde ikimiz de bu olaya çok güleriz.)

- Karayolu yokmuş, mecburen gemi ile gidilecekmiş. (Burak Gölgelen, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Karayolu yokmuş, oraya mecburen gemi ile gidilecekmiş.)

- Kırmızı ile beyaz alınyazımız, vazgeçemeyiz. (Hamide Yılmaz, 8-A, Demirtaş YİBO)

(Kırmızı ile beyaz alınyazımız, onlardan vazgeçemeyiz.)

- Arkadaşı bir şey anlatırken zaman yine akıp geçti. (Ayşe Akın, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Arkadaşı ona bir şey anlatırken zaman yine akıp geçti.)

Zarf Tümleci (Zarf Tamlayıcısı) Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Bazı futbolcuların futbolun meslek olarak, bazıları ise eğlence olarak futbol oynar. (Sinan Özkan, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bazı futbolcuların futbolun meslek olarak görmelerine karşılık, bazıları ise eğlence olarak futbol oynar.)

Tablo 18. Tamlama Yanlıları

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	3	%15
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	2	%10
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	5	%25
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	5	%25
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	4	%20

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında tamlama yanlışları görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 3 (%15), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında tamlama yanlışları görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 3 (%15), 8. sınıflarda ise 5 (%25) tir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında tamlama yanlışları görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 5 (%25), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda 4 (%20) dir.

Yazılı anlatımlarında tamlama yanlışları bulunan toplam öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 13 (%21.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 12 (%20), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15) dur. Orta ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakınken yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran daha düşüktür.

Tamlama Yanlışlarına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Yanlarında yiyecek ve içecek su yoktu. (Hacer Bayrakçı, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Yanlarında yiyecek ekmek ve içecek su yoktu.)

- İnsanları sarhoş ederek kaza yapmalarına neden oluyor. (Nebi Çetiner, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(İnsanları sarhoş ederek onların kaza yapmalarına neden oluyor.)

- Bence insanların zararlı maddeleri kullanması yasaklanmalı ve üretimi durdurulmalıdır. (Dilan Ulukaya, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Bence insanların zararlı maddeleri kullanması yasaklanmalı ve bu maddelerin üretimi durdurulmalıdır.)

- İnsanları ise cana yakın. (Burak Gölgelen, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Köyün insanları ise cana yakın.)

- Ben köyde yaşamak isterdim çünkü her şey doğal, (köyün) havası temiz. (Abdurrahman Şengül, 6-A, Demirtaş YİBO)

(Ben köyde yaşamak isterdim çünkü köyde her şey doğal, köyün havası temiz.)

Tablo 19. Eylemsilerin Yanlış Kullanımı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	3	%15
	7. Sınıf	20	7	%35
	8. Sınıf	20	3	%15
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	6	%30
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	4	%20

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında eylemsileri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 3 (%15), 7. sınıflarda 7 (%35), 8. sınıflarda ise 3 (%15) tir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında eylemsileri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 6 (%30) dır.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında eylemsileri yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıfta 4 (%20), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 4 (%20) tür.

Yazılı anlatımlarında eylemsileri yanlış kullanan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 15 (%25), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 13 (%21.6), Demirtaş YİBO’da 13 (%21.6) tür. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran artmıştır.

Eylemsilerin Yanlış Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Son anda düştüğünü babası Egemen’i tutmuş. (Emirhan Özbayram, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Son anda düşerken babası Egemen’i tutmuş.)

- Hiçbir insana insan diye bakılmayıp eziyorlar. (Selma Sulutaş, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Hiçbir insana insan diye bakılmayıp eziyorlar.)

- Rakip ceza sahası içinde faul ve el ile oynarsa penaltı olur. (Tunahan Ekizoğlu, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Rakip ceza sahası içinde faul yaparsa ve el ile oynarsa penaltı olur.)

- Dıştan görününce bir şey yok gibi. (Dilek Şahin, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Dıştan bakınca bir şey yok gibi.)

- Bugün benim için unutulmadık bir gün oldu. (Semra Sönmez, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Bugün benim için unutulmaz bir gün oldu.)

- Sarhoş yaparak insan ne dediğini, ne yaptığını bilmez ve çevredekilere büyük zararlar verir. (İrem Akın, 6-A, Demirtaş YİBO)

(Sarhoş olan insan ne dediğini, ne yaptığını bilmez ve çevredekilere büyük zararlar verir.)

Tablo 20. Zamir Belirsizliği

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	2	%10
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	1	%5
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	1	%5

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 1 (%5), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 1 (%5), 8.sınıflarda da 1 (%5) dir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği bulunan toplam öğrenci sayısı Demirtaş YİBO’da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 3 (%5) tür. Yüksek ve orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar birbirine yakınken düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran oldukça artmıştır.

Zamir Belirsizliğine İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Cebinden çıkardığı çakı ile minik dalları kesmiş. (Emirhan Özbayram, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Ali bugün öğretmenini aradı ve hiç ödev yapmadığımı söyledi. (Büşra İnci, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Kimin öğretmenini? Senin mi onun mu?)

- Jimnastik hem iyi bir spor dalı hem de sağlığını yerinde tutar. (Arzu Gök, 6-A, Demirtaş YİBO)

(Kimin sağlığını? Senin mi onun mu?)

- Bilgisayar aldığıında internet bağlatırsanız sürekli gidip gelir. (Şükran Altındal, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Kim aldığıında? Sen mi o mu?)

- Zengin yoksulu ezer, onlara her hak tanınırdı. (Hamide Yılmaz, 8-A, Demirtaş YİBO)

(Kime hak tanınırdı? Zengine mi yoksula mı?)

Tablo 21. Çoğul Ekinin Yanlış Kullanımı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	1	%5
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	2	%10
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	1	%5

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda 2 (%10) dir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan toplam öğrenci sayısı Demirtaş YİBO’da 7 (%11.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 5 (%8.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 5 (%8.3) tir. Yüksek ve orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıken yüksek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran artmıştır.

Çoğul Ekinin Yanlış Kullanımına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- İşte başka diyecek bir şeyler yok. (Emre Erdemir, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O).
- Bir zamanlar benim çok sevdiğim bir kişiler vardı. (Esra Aksoy, 7-B, Demirtaş YİBO)
- Ali “Daha önümde koskoca bir pazar var.” dese de zamanlarını hep boşa harcıyordu. (Mustafa Akdağ, 7-B, Demirtaş YİBO)

- Köydeki topraklar daha verimli olduğu için her şeyleri kendileri ekip kendileri büyütüp yerler. (Zühre Toksöz, 6-A, Demirtaş YİBO)
- Şehirde yaşamak isterdim çünkü şehirde çok okul ve birçok sağlık bakımından hastaneler var. (Dilek Şahin, 7-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

Tablo 22. Çatı Uyuşmazlığı

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	1	%5
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	2	%10
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	1	%5

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çatı uyuşmazlığı yapan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda 1 (%5) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında çatı uyuşmazlığı yapan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında çatı uyuşmazlığı yapan öğrenci sayısı 6. sınıflarda 0 (%0), 7. sınıflarda 1 (%5), 8. sınıflarda 1 (%5) dir.

Yazılı anlatımlarında çatı uyuşmazlığı görülen toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO’da 2 (%3.3) dir. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıyken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran artmıştır.

Çatı Uyuşmazlığına İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Köydeki herkes mutlaka yer fıstığı ve ekin ekilir. (Songül Özsoy, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Köydeki herkes mutlaka yer fıstığı ve ekin eker.)

- Çünkü sekiz yaşındaki bir çocuğa ocaktaki çay getirilemezdi. (Neslihan Tokcan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Çünkü sekiz yaşındaki bir çocuğa ocaktaki çay getirtilemezdi.)

- Allah'ım sen bizi affet, dedi ve hem kendini hem de oğlunu suya batırarak öldüler. (Bekir Oğuzhan Burakçın, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Allah'ım sen bizi affet, dedi ve hem kendini hem de oğlunu suya batırarak öldürdü.)

- Fakat futbol kavgalı, dövüşlü geçer; takımlar hep birbirlerine düşmanmış gibi oynanır. (Barış Sönmez, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Fakat futbol kavgalı, dövüşlü geçer; takımlar hep birbirlerine düşmanmış gibi oynar.)

Tablo 23. Bağlama Edatları ile İlgili Hatalar

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	7	%35
	8. Sınıf	20	4	%20
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	-	%0
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	1	%5
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	2	%10
	8. Sınıf	20	4	%20

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında bağlama edatlarıyla ilgili hata görülen öğrenci sayısı 6.sınıflarda 1 (%5), 7.sınıflarda 7 (%35), 8. sınıflarda ise 4 (%20) tür.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında bağlama edatlarıyla ilgili hata görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 0 (%0), 7. sınıflarda 0 (%0) iken 8. sınıflarda 1 (%5) dir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında bağlama edatlarıyla ilgili hata görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 2 (%10), 8. sınıflarda ise 4 (%20) tür.

Yazılı anlatımlarında bağlama edatlarıyla ilgili hata bulunan toplam öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 12 (%20), Demirtaş YİBO'da 7 (%11.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda ise 1 (%1.6) dir. Bu anlatım bozukluğu türü düzeylere göre farklılık göstermektedir. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğuna sıkça rastlanırken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu anlatım bozukluğu yok denecek kadar azdır.

Bağlama Edatlarıyla İlgili Hatalara İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Tabiki de şarttır. (Aslı Öztürk, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Tabiki şarttır.)

- Alanya sadece denizi ve kumu ile değil; Alanya Kalesi, Kılızkule, Dim Çayı, Dim mağarası, Damlataş Mağarası ile tanınır. (Serhat Ak, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Alanya sadece denizi ve kumu ile değil; Alanya Kalesi, Kılızkule, Dim Çayı, Dim mağarası, Damlataş Mağarası ile de tanınır.)

- Eczaneler, okullar, evler, ulaşım daha bunun gibi birçok şey yazılıp ve söylenebilir. (Semra Sönmez, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Eczaneler, okullar, evler, ulaşım daha bunun gibi birçok şey yazılıp söylenebilir.)

- Şehirde yaşamayı tercih ederim imkânları ve eğitim şartları daha iyi. (Halil Ataseven, 8-B, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O).

(Şehirde yaşamayı tercih ederim çünkü şehrin imkânları ve eğitim şartları daha iyi.)

Tablo 24. Ek Eylem Eksikliği

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	-	%0
	8. Sınıf	20	-	%0
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	1	%5
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	1	%5
	7. Sınıf	20	1	%5
	8. Sınıf	20	-	%0

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 0 (%0), 8. sınıflarda 0 (%0) dır.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 1 (%5), 8. sınıflarda 1 (%5) dir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 1 (%5), 7. sınıflarda 1 (%5), 8. sınıflarda ise 0 (%0) dır.

Yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği görülen toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO’da da 2 (%3.3) dir. Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde oranlar aynıyken orta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde bu oran artmıştır.

Tablo 25. Özne –Yüklem Uyumsuzluğu

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	2	%10
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	1	%5
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	5	%25
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	3	%15
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	2	%10

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında özne-yüklem uyumsuzluğu görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 2 (%10), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 1 (%5) dir.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında özne-yüklem uyumsuzluğu görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 5 (%25) tir.

Demirtaş YİBO'da yazılı anlatımlarında özne-yüklem uyumsuzluğu görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 3 (%15), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 2 (%10)'dir.

Yazılı anlatımlarında özne-yüklem uyumsuzluğu görülen toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 13 (%21.6), Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 7 (%11.6) dir. Bu anlatım bozukluğunda sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey arttıkça anlatım bozukluğu oranında düşme olduğu görülmektedir.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğuna İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Kimisi de içki içerek araba sürüyorlar. (Uğur Sözel, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Vildan akşam bize geldiler. (Ümmühani Yiğit, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Ayşe, Türkçe dersinde bayrağın renginin nereden geldiğini öğreniyorlardı. (Seher Ulusoy, 8-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Herkes kendi geleceğini kurmak için çok çalışmalıyız. (Metin Yalçın, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Babalarının ölümüyle annesi Mustafa'yı alarak dayısının yanına gitmişler. (Suna Tan, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Ve bileti herkes aldılar. (Serdar Çöl, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)
- Ali soldan kazma ve küreği indirmişler. (Selma Taşar, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

- Bir gün bir adam küçük oğluyla birlikte balık tutmaya gitmişler. (Beyzanur Şafak, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O
- Ali bir gün dedesi ile birlikte denize açılmışlar. (Songül Durusoy, 7-B, Demirtaş YİBO)
- Ama köyde yaşayan bir insan insanlığı ve dostluğu hiçbir zaman unutmazlar. (Songül Durusoy, 7-B, Demirtaş YİBO)

Tablo 26. Yapısal Yanlışlıklar (Eklerin Gereksiz Kullanımı vb.)

Okullar	Sınıflar	Öğrenci Sayısı	Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	4	%20
	8. Sınıf	20	3	%15
Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu	6. Sınıf	20	4	%20
	7. Sınıf	20	5	%25
	8. Sınıf	20	2	%10
Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	6. Sınıf	20	5	%25
	7. Sınıf	20	3	%15
	8. Sınıf	20	3	%15

Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında yapısal yanlışlık görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 4 (%20), 8. sınıflarda ise 3 (%15) tür.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda yazılı anlatımlarında yapısal yanlışlık görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 4 (%20), 7. sınıflarda 5 (%25), 8. sınıflarda ise 2 (%10) dir.

Demirtaş YİBO’da yazılı anlatımlarında yapısal yanlışlık görülen öğrenci sayısı 6. sınıflarda 5 (%25), 7. sınıflarda 3 (%15), 8. sınıflarda da 3 (%15) tür.

Yazılı anlatımlarında hata yapan toplam öğrenci her okulda on birer (%18.3) kişidir. Sosyo- ekonomik ve sosyo-kültürel düzey bu anlatım bozukluğunun görülme oranını etkilememiştir.

Yapısal Yanlılıklara İlişkin Öğrencilerin Yaptığı Anlatım Bozukluklarından Örnekler:

- Hem biz, hem de kardeşimin aklı başına geldi. (Neslihan Tokcan, 6-A, Aşağıoba hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Hem bizim aklımız hem de kardeşimin aklı başına geldi.)

- Bir anlık kendimi ve kolumu hissetmemiştim. (Selma Sulutaş, 6-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Bir an kendimi ve kolumu hissetmemiştim.)

- Arkadaşla top oynamamı çok severiz. (Şeyma Gizem Kaymak, 7-A, Aşağıoba Hasan Atıcı İ.Ö.O)

(Arkadaşla top oynamayı çok severiz.)

- Tamı tamına bir huzurluluk deposudur köy. (Ahmet Kılı, 6-A, Barbaros Azakoğlu İ.Ö.O)

(Tamı tamına bir huzur deposudur köy.)

- Ama şehirlerde ne olduğunu bilmediğimiz bir sürü şeylerle dolu. (Kemal Sar, 6-D, Demirtaş YİBO)

(Ama şehirler ne olduğunu bilmediğimiz bir sürü şeylerle dolu.)

- Diğer mermer fabrikası diğerisi ise kum, çakıl ve mıcır fabrikası. (Erdem Kaya, 6-A, Demirtaş YİBO)

(Diğer mermer fabrikası diğeri ise kum, çakıl ve mıcır fabrikası.)

- Biz nehrin sularına bakarken bir sarsıltı oldu ve benim oltam da suya düştü. (Selma Tez, 7-B, Demirtaş YİBO)

(Biz nehrin sularına bakarken bir sarsıntı oldu ve benim oltam da suya düştü.)

- Benden size tavsiyem: Okuyun, çalışın, bir meslek sahibi olun! (Selime Yalçın, 7-D, Demirtaş YİBO)

(Benim size tavsiyem: Okuyun, çalışın, bir meslek sahibi olun!)

Yukarıdaki tablolara göre sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durum ile anlatım bozuklukları arasındaki ilişkiyle alakalı genel olarak şu yorumlar yapılabilir:

Barbaros Azakoğlu İlköğretim okulunda en sık rastlanan anlatım bozuklukları sırasıyla %96.6 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar; %55 görülme sıklığıyla gereksiz kelime kullanımı; %53. 3 görülme sıklığıyla birbiriyle karıştırılan kelimelerle alakalı yanlışlıklardır.

Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda en sık rastlanan anlatım bozuklukları sırasıyla %98.33 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar; %53. 3 görülme sıklığıyla birbiriyle karıştırılan kelimelerle alakalı yanlışlıklar; %36.6 görülme sıklığıyla gereksiz kelime kullanımından kaynaklanan yanlışlıklardır.

Demirtaş YİBO'da en sık rastlanan anlatım bozuklukları sırasıyla %96.6 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar; %58 3. görülme sıklığıyla gereksiz kelime kullanımı; %45 görülme sıklığıyla birbiriyle karıştırılan kelimelerle alakalı yanlışlıklardır.

Yapılan analiz sonucunda görülmüştür ki her üç sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyden gelen öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozuklukları aynı türlerde yoğunlaşmaktadır. Bu da öğrencilerin yoğunlaştığı anlatım bozukluğu türleri ile sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösterir.

Anlatım bozukluklarının yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerdeki öğrencilerde görülme sıklığının belirlenmesi için anlatım bozukluklarının yapıma oranlarının incelenmesi gerekmektedir. Bu yapıldığında şu verilerle karşılaşılır:

Veriler ışığında “Düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki okulların öğrencilerin anlatımlarında anlatım bozukluğu görülme oranı yüksek düzeydeki öğrencilerinkilere göre genel anlamda daha fazladır.” hipotezi sınındığında görülür ki toplam 21 anlatım bozukluğu türünden ancak dokuzunun görülme sıklığı düşük sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği varsayılan Demirtaş YİBO'da diğer iki okuldan daha yüksektir.

Diğer iki okula göre görülme sıklığı daha yüksek olan anlatım bozukluklarının yalnız ikisinde oranlar arasındaki fark çok yüksektir, diğer yedi anlatım bozukluğu türünde ise oranlar birbirine yakındır.

Dört anlatım bozukluğunda ise yukarıdaki hipotezin tam tersi bir durumla karşılaşılır. Çünkü hipoteze göre en düşük oranda anlatım bozukluğu görülmesi gereken, üst sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği varsayılan Barbaros Azakoğlu

İlköğretim Okulunda bu dört tür anlatım bozukluğunun görülme sıklığı Demirtaş YİBO'dan daha yüksektir.

Orta düzey olarak kabul edilen Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim okulunda yedi anlatım bozukluğunun görülme sıklığı kendine göre daha yüksek bir sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevreyi temsil eden Barbaros Azakoğlu ilköğretim okuluna göre daha azdır. Buna karşılık yedi anlatım bozukluğu türünün görülme oranı da kendine göre daha düşük bir sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevreyi temsil eden Demirtaş YİBO'dan daha yüksektir.

Altı ayrı anlatım bozukluğu türünün farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görülme sıklığı ise ya birbirin eşittir ya da çok yakındır.

Yukarıda ulaşılan veriler “Düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki okulların öğrencilerin anlatımlarında anlatım bozukluğu görülme oranı yüksek düzeydeki öğrencilerinkilere göre genel anlamda daha fazladır” hipotezinin doğru olmadığını göstermektedir.

Bu bulgulardan hareketle şu sonuca ulaşmak mümkündür: Farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeylerdeki ailelerden gelmenin örneklemimizdeki öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarının genelinin görülme sıklığı üzerinde kesin ve doğrudan ve büyük farklar yaratıcı bir etkisi yoktur. Ancak bu etkinin hiç görülmediğini söylemek de yanlış olur. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farkların mutlaka belli oranda etkisi olacaktır. Yukarıdaki tabloda bazı anlatım bozukluklarında karşımıza çıkan görülme sıklığı farklılıkları bunu destekler niteliktedir. Mesela yöresel kullanımların yazılı anlatıma yansıtılması düşük sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyde diğerlerine göre daha fazladır. Ancak bizim iddiamız hiç fark olmadığı değil; kesin, doğrudan, bütün anlatım bozukluğu türlerini kapsayan ve çok büyük farklılıklar görülmediği şeklindedir. Bu durumu öğrencilerin öğrenim hayatlarına başlamalarından itibaren farklı okullarda aynı müfredatla karşılaşmalarına; ayrıca sokakta, günlük hayatta, sanal ortamda, basın ve yayında (gazete, televizyon, filmler, diziler vs.) aynı uyarıcılara maruz kalmalarına ve bunlardan benzer şekillerde etkilenmelerine bağlamak mümkündür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım bozuklukları belirlenmiş; bozuklukların hangi noktalarda daha sık görüldüğü, sınıflara göre değişkenliği ve sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey ile anlatım bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan 180 öğrencinin yazılı anlatımları tespit edilen 12 alt problem dâhilinde değerlendirilmiştir

Anlamla ilgili anlatım bozukluklarının okullarda görülme sıklığı şöyledir:

Yazılı anlatımlarında gereksiz kelime bulunan öğrenci sayısının Demirtaş YİBO'da 35 (%58.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 33 (%55), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 22 (%36.6) olduğu görülmektedir. Bütün öğrencilerin gereksiz sözcük kullanımı konusunda yapmış olduğu anlatım bozukluğu sayısı 90 (%50) dır.

Kelimeyi yanlış yerde kullanan öğrenci sayısının Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 16 (%26.6), Demirtaş YİBO'da 15 (%25), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 10 (%16.6) olduğu görülmektedir. Bütün öğrencilerin kelimenin yanlış yerde kullanımı konusunda yapmış olduğu anlatım bozukluğu sayısı 41 (%22.7) dir.

Çelişen ifadeleri birlikte kullanan öğrenci sayısının Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3) olduğu görülmektedir. Bütün öğrencilerin çelişen ifadelerin birlikte kullanılması konusunda yapmış olduğu toplam hata sayısı 27 (%15) dir.

Birbiriyle karıştırılan kelimeleri kullanan öğrenci sayısının Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 32 (%53.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 32 (%53.3),

Demirtaş YİBO'da ise 27 (%45) olduğu görülmektedir. Bütün öğrencilerin birbiriyle karıştırılan kelimeler konusunda yapmış olduğu hata sayısı ise 91 (%50.5) dir.

Mantık hatası yapan öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 3 (%5), Demirtaş YİBO'da da 3 (%5) tür. Öğrencilerin tümünün mantık hatası konusunda yapmış olduğu hata sayısı ise 14 (%7.7) tür.

Atasözlerini ve deyimleri yanlış kullanan öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 8 (%13.3), Demirtaş YİBO'da 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 2 (%3.3) dir. Bütün öğrencilerin atasözleri ve deyimleri yanlış kullanımında yapmış olduğu toplam hata sayısı ise 14 (%7.7) tür.

Karşılaştırma ve sıralama yanlışları bulunan öğrenci sayısının Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6) kişi olduğu görülürken Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu ve Demirtaş YİBO'da karşılaştırma ve sıralama yanlış yapan öğrencinin bulunmadığı görülmektedir. Bu konuda bütün okullardaki öğrencilerin yapmış olduğu toplam hata sayısının 1 (%0.5) olduğu görülmektedir.

Anlam belirsizliği konusunda Demirtaş YİBO'da hata yapan öğrenci sayısı 3 (%5) iken, Barbaros Azakoğlu ve Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda bu hatayı yapan öğrenci bulunmamaktadır. Anlam belirsizliği konusunda hata yapan bütün öğrencilerin sayısı 3 (%1.6) tür.

Özenti kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 9 (%15), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda ise 2 (%3.3) dir. Özentili kullanımlar, çeviri yanlışları ve yöresel kullanımlar konusunda bütün okullarda yapılan toplam hata sayısı 21 (%11.6) dir.

Tekrarlanan ifadeler konusunda öğrencilerin yapmış olduğu hata sayısı Demirtaş YİBO'da 19 (%31.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 11 (%18.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 8 (%13.3) dir. Tekrarlanan ifadeler konusunda inceleme yapılan yazılı anlatım uygulamalarındaki öğrencilerin yapmış oldukları toplam hata sayısı 38 (% 21.1) dir.

Yapıyla ilgili anlatım bozukluklarının okullarda görülme sıklığı şöyledir:

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılması konusunda Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 1 (%1.6) öğrenci hata yaparken Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu ve Demirtaş YİBO'daki öğrencilerde bu hata görülmemektedir. Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanımında bütün okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 1 (%0.5) dir.

Cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar konusunda hata yapan öğrenci sayıları şöyledir: Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 59 (%98.33), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 58 (%96.6), Demirtaş YİBO'da 58 (%96.6). Cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıkları konusunda incelenen okullarda yapılan toplam hata sayısı 175 (%97.2) tir.

Tamlama yanlışları konusunda hata yapan toplam öğrenci sayısı şöyledir: Demirtaş YİBO'da 13 (%21.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 12 (%20), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 9 (%15). Bu konuda incelenen okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 34 (%18,8) tür.

Eylemsilerin yanlış kullanılması konusunda hata yapan toplam öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 15 (%25), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 13 (%21.6), Demirtaş YİBO'da 13 (%21.6) tür. Eylemsilerin yanlış kullanımı konusunda incelenen okullarda öğrencilerin yaptığı toplam hata sayısı 41 (%22.7) dir.

Yazılı anlatımlarında zamir belirsizliği konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 10 (%16.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 3 (%5) tür. Zamir belirsizliği konusunda incelenen okullarda hata yapan toplam öğrenci sayısı 17 (%9.4) dir.

Yazılı anlatımlarında çoğul ekini yanlış kullanan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 7 (%11.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 5 (%8.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 5 (%8.3) tir. İnceleme yapılan okullarda çoğul ekinin yanlış kullanan toplam öğrenci sayısı 17 (%9.4) dir.

Çatı uyumsuzluğu konusunda hata yapan öğrenci sayısı şöyledir: Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO'da 2 (%3.3). Çatı uyumsuzluğu konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 8 (%4.4) dir.

Bağlama edatlarıyla ilgili hata yapan öğrenci sayısı Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 12 (%20), Demirtaş YİBO'da 7 (%11.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim

Okulunda 1 (%1.6) dir. Bağlama edatlarıyla ilgili hata yapan toplam öğrenci sayısı 20 (%11.1) dir.

Yazılı anlatımlarında ek eylem eksikliği yapan öğrenci sayısı Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 4 (%6.6), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 2 (%3.3), Demirtaş YİBO'da 2 (%3.3) dir. Ek eylem eksikliği konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 8 (%4.4) dir.

Özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda hata yapan öğrenci sayısı Demirtaş YİBO'da 13 (%16.6), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 10 (%13.3), Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 7 (%11.6) dir. Özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda inceleme yapılan okullarda karşılaşılan toplam hata sayısı 30 (%16.6) dur.

Yapısal yanlışlık yapan öğrenci sayısı üç okulda da aynıdır: Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulunda 11 (%18.3), Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulunda 11 (%18.3) ve Demirtaş YİBO'da 11 (%18.3). Yapısal yanlışlıklar konusunda inceleme yapılan okullardaki toplam hata sayısı 33 (%18.3) tür.

Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki anlatım bozukluklarını incelediğimizde sınıflara ilişkin dağılım şu şekildedir:

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu % 96 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır. Örnekleme yer alan 60 öğrencinin 57'sinde bu anlatım bozukluğuna rastlanmaktadır. 6. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 29 (%48. 3) öğrencide görülme sıklığıyla birbirleriyle karıştırılan kelimeler ve 25 (%45) öğrencide görülme sıklığıyla ile gereksiz kelime kullanımıdır.

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu 60 (%100) öğrencinin tamamında görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır. 7. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 35 (%58.33) öğrencide görülme sıklığıyla ile gereksiz kelime kullanımı ve 30 (% 50) öğrencide görülme sıklığıyla birbirleriyle karıştırılan kelimelerdir.

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en sık görülen anlatım bozukluğu %96.6 görülme sıklığıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklardır. Örnekleme yer alan 60 öğrencinin 58'inde bu anlatım bozukluğuna rastlanmaktadır. 8. sınıflarda sık rastlanan diğer anlatım bozuklukları 32 (%53.3) öğrencide görülme sıklığı ile birbirleriyle karıştırılan kelimeler ve 28 (%46.6) öğrencide görülme sıklığı ile gereksiz kelime kullanımıdır.

Öğrencilerde en fazla görülen anlatım bozuklukları sırasıyla cümle öğeleriyle ilgili yanlışlıklar (%97.2), birbiriyle karıştırılan kelimeler (%50.5) ve gereksiz kelime kullanımı (%50)'dir.

Öğrencilerde en az görülen anlatım bozuklukları sırasıyla karşılaştırma ve sıralama yanlışları (%0.5), noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılması (%0.5) ve anlam belirsizliği (%1.6)'dir.

Anlatım bozukluklarının görülme sıklığı sınıflara göre farklılık göstermekle birlikte en sık yapılan anlatım bozukluklarının tüm sınıf düzeylerinde cümlelerin öğeleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey ile yazılı anlatım bozuklukları arasında belirgin bir ilişki olmadığı görülmekle birlikte bazı anlatım bozukluğu türlerinde (atasözleri ve deyimlerin yanlış kullanımı ve yöresel ifadeler gibi) sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyin anlatım bozukluklarında etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Uygulamaya katılan ve sosyo-ekonomik seviye açısından üst-orta ve alt düzeyde yer alan öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları anlama dayalı yazılı anlatım bozuklukları oranları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Uygulamaya katılan ve sosyo-ekonomik seviye açısından üst-orta ve alt düzeyde yer alan öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları yapıya dayalı yazılı anlatım bozuklukları oranları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Verilen uygulama formlarında öyküleyici anlatım biçimiyle yazılması istenen birinci formda öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilmiş; anlatmak istediklerini daha çok cümleyle yazıya dökmüşlerdir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki cümle sayısı arttıkça yazılı anlatım bozuklukları da artmakta ve bu nedenle bütün yazı türlerinde öğrencilerin yaptıkları yapıyla ilgili yazılı anlatım bozukluklarının da artmakta olduğu görülmektedir. Bu sadece öyküleyici anlatım biçimiyle yazılması istenen birinci forma ilişkin bir sonuç değildir. Genel olarak öğrencilerin yazılı anlatımlarında cümle sayısı arttıkça yaptıkları yapıyla ilgili yazılı anlatım bozukluklarının da arttığı görülmektedir.

5.2. Öneriler

Devletimiz, dilimizin zenginliğini ve güzelliğini en iyi şekilde anlatmak, geliştirmek, korumak gelecek nesillere çağın gereklerini ifade edebilecek nitelikte bir dil

bırakmak için millî bir politikaya sahip olmalıdır. Ayrıca ülkeyi yöneten kişiler dile gereken önemi gösterip dile sahip çıkarlarsa toplumu oluşturan bireyler de dil konusunda daha duyarlı olacaktır. Unutulmamalıdır ki anlatım bozuklukları iyi eğitilmiş, dil bilinci ve sevgisi yüksek vatandaşlarla düzeltilebilir.

Dil, sosyal bir ortamda gelişir. Sosyal çevresi zengin ve doğru bir dil kullanmayan bireyin anlatımı da doğru, güzel, kusursuz ve zengin olmayacaktır. Günümüzde hem yazılı hem de görsel medyada, bunların yanında gerek arkadaş gerek aile çevresinde zengin, doğru bir dil ile karşılaşmayan bireyler; doğru, güzel, etkili ve zengin bir anlatıma sahip olamamaktadır. Bu sebepten ötürü öğrenciler de günlük hayattaki bozuk ve kusurlu dillerini yazılı anlatımlarında kâğıtlara dökmektedirler. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan bu bozuklukları en aza indirmenin ilk ve öncelikli şartı ana dili doğru ve güzel konuşmanın öneminin öğrencilere anlatılması, onlara dilimizin güzelliğini görebilecekleri ortamlar yaratılmasıdır. Öğrenci, en önemli milli görevinin ana dilini doğru bir şekilde konuşmak olduğu bilincine varmalıdır. Bu bilinç öncelikle ailede sonra da okul sıralarında öğrenciye verilirse öğrenci ana dilini korumak ve geliştirmek için gereken çabayı gösterecektir.

Dil eğitimi ailede başlar ve okulda devam eder. Bu bakımdan okulların dil eğitiminde önemi büyüktür. Dili etkili ve akıcı bir şekilde konuşmak sadece Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe öğretmenlerinden beklenmemelidir. Sözlü ve yazılı anlatımda başarının sorumluluğu sadece Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine bırakılmamalıdır. Bütün derslerde öğretmenler anlatımlarına dikkat etmeli ve bu konuda öğrencilere örnek olduklarını unutmamalıdır. Anlatımın güzelliği için okuldaki idareci kadrosundan başlayarak diğer öğretmenler ve hizmetli kadrosuna kadar herkes bu sorumluluğu hissetmeli; konuşmalarıyla, davranışlarıyla öğrencilere örnek olmalı ve yerel söyleyişlerden uzak standart bir Türkçe ile konuşmalıdır.

Dil kazanımında okul öncesi yılları büyük önem teşkil etmektedir. Doğru ve düzgün bir Türkçenin temellerinin atılmasında anaokullarının da çocuğun dil gelişiminde önemli katkısının olduğu bilinmektedir. Anaokullarında çocuğun dil gelişimi en iyi şekilde sağlanmalı, öğretmenler bu konuda titiz davranmalıdır. Ülkemizde eğitim-öğretim ulaşılmak istenen düzeyde değildir. Birçok bölgede eğitim-öğretimde aksaklıklar görülmektedir. Eğitimin eksik kaldığı bu bölgelerde çocuklar görsel medyayı eğitim aracı olarak kullanmaktadır. Günümüzde uzman olmayan kişiler tarafından bilinçsiz ve duyarsız

bir şekilde hazırlanan televizyon programları çocukların dil gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Oysa yapılacak ilgi çekici, hem eğlendirici hem de eğitici nitelikteki programlarla çocuğun dili doğru ve güzel bir şekilde kazanması sağlanabilir. Böylece bilinçli bir şekilde hazırlanacak olan televizyon programları çocuğun dil gelişimine katkıda bulunacaktır.

Milletimizin dil bakımından en büyük eksiklerinden birisi okuma alışkanlığımızın istediğimiz düzeyde olmamasıdır. Okumayan bir birey, yazmada sıkıntı yaşayacaktır. Öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarında yapmış olduğu anlatım yanlışlıklarının bu kadar fazla görülmesinin sebebi budur. Anlatım bozukluğunun giderilmesinde önemli rol oynayan okuma alışkanlığı çocuklara küçük yaşlardan itibaren kazandırılmalıdır. Okuma alışkanlığı kazandırma konusunda öğretmenlere ve velilere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bunun yanında okul öncesi eğitimden başlayarak çocuklara okumanın önemi anlatılmalı, öğretmenler ve veliler kitap okuma konusunda çocuklara örnek olmalıdır. Çocuk; aile bireylerinin kitap okumadığı, kitapla iç içe olmadığı bir ortamda yetişiyorsa, bu çocuğa kitap okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırmak o ölçüde zorlaşacaktır. Bu konuda sadece aile değil toplumu oluşturan bütün bireylerin bilinçli ve duyarlı olması gerekir. Okulda da öğrencinin daha çok kitapla karşılaşması açısından sınıf ve okul kitaplıkları zenginleştirilmelidir.

Türkçe derslerinde dil becerilerini ayrı ayrı değil bir bütün hâlinde geliştirmek gerekir. Etkinliklerde öğrencilerin bütün dil becerilerinin aynı anda geliştirilmesine önem verilmelidir

Bütün bireylere ana dil bilinci ve sevgisi ana sınıfından itibaren kesintisiz olarak üniversitelere kadar süren bir program içinde verilmelidir.

Öğrenciye hem dil zevkini kazandırmak hem de onda dil bilinci uyandırmak için edebi ve kültürel değeri yüksek olan kapsamlı ve öğretici örneklerin öğrenciyle sık sık karşılaşması sağlanmalıdır. Öğrencinin düşünce ve hayal dünyasının gelişmesi, belirli bir üsluba sahip olması okuduğu nitelikli eserler aracılığıyla olur. Bu sebeple öğrenci, dilin güzel örnekleri ile sürekli iç içe olmalıdır.

Anlatım bozukluğunu en aza indirebilmek için öğrencilere kazandırılan kuralların bilgi düzeyinde kalmamasına, kuralların uygulanmasına ve her kuralı alışkanlık haline getirebilecek etkinliklerin yapılmasına dikkat edilmelidir. Çünkü Türkçe bir kurallar bütünü değil, bir beceri alanıdır.

Yazılı anlatım çalışmalarında karşımıza çıkan en büyük engellerden biri de daha ilkokul sıralarında başlayan, üniversiteye kadar devam eden çoktan seçmeli test uygulamalarıdır. Doğru şıkkı cevaplar arasında bulup işaretlemeye alışan öğrenci, kendisini farklı bir şekilde ifade etme yeteneğinden ve yorum gücünden giderek uzaklaşmaktadır. Bu yüzden öğrencilere yazılı ve sözlü anlatımda kendilerini rahat şekilde ifade edecekleri birtakım etkinlikler yaptırılması gerekir. Öğrencilerin zihin gelişimine faydası olacak, yaratıcı düşüncelerini sağlayıp ilgilerini çekecek, kendilerini ifade etmede zorlanmayacakları etkinlikler yaptırılarak anlatım becerileri geliştirilmelidir. Ders kitaplarında da yazma etkinliklerine daha sık yer verilmelidir. Unutulmamalıdır ki yazılı ve sözlü anlatımla ilgili ne kadar çok uygulama yapılırsa yazılı ve sözlü anlatım becerisi o oranda gelişir.

Kullanılmayan bilgi unutulmaya mahkûmdur. Bu yüzdendir ki dil bilgisi konuları, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına karşılık verici ve günlük hayatta kullanılabilecek nitelikte olmalıdır.

Eğitimde yakından uzağa ilkesi esas alınmalı; öğrenciler yazılarında öncelikle kendi bilgi, yaşantı, izlenim ve duygularını anlatmaya yöneltilmelidir.

Yazılı anlatım uygulamalarında karşılaşılan anlatım bozukluklarının düzeltilmesi için çeşitli yazma çalışmaları yaptırılmalıdır. Öğrencilerin yaptıkları hataya dikkatleri çekilmelidir. Söz dizimi bakımından yapılan yanlışların düzeltilmesi için bolca cümle çözümlemeleri yapılmalıdır. Yazılı anlatım derslerine verilen önemin azalması sebebiyle öğrencilerin standart Türkçeyi kullanma becerileri gelişmemektedir. Türkçeyi kullanma becerileri gelişmediği için de bireyler anlatım bozukluğu yapmaktadır. Hem dili etkili kullanmak hem de dile sahip çıkmak için Türkçe derslerinde yazılı anlatım çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Anlatım bozuklukları konusu işlenirken öğretmenler farklı yazılı anlatım yöntem ve teknikleriyle (yarım bırakılan metni tamamlama, var olan metne uygun başlık seçme ve noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanma gibi) dersi daha verimli ve ilgi çekici hale getirmeli ve öğrencilerdeki seviye farklılıklarını göz önünde bulundurarak ona göre etkinlikler yaptırmalıdır.

Anlatım bozukluklarını gidermede geri bildirim oldukça önemlidir. Öğrenci anlatım sırasında anlatım bozukluğu yaparsa bu bozukluk anında düzeltilmeli ve bozukluğun neden kaynaklandığı öğrenciye açıklanmalıdır. Yazılı anlatım uygulamaları değerlendirildikten

sonra, öğrencilerin yanlışlarını görmeleri için öğrencilere yazılı anlatım uygulamaları yeniden dağıtılmalıdır.

Öğrencilerin anlatım bozukluklarını gidermek için öğrenciler sıklıkla konuşturulmalıdır. Derslerde öğrencinin kendini sözlü ve yazılı olarak rahatça ifade edebilecekleri ortamlar oluşturulmalı; uygun etkinliklerle öğrencilerin derse etkin katılımı sağlanmalıdır.

Anlatım bozukluklarını gidermek için öğrencinin kelime dağarcığını geliştirmeye yönelik çalışmalara ağırlık vermek gerekir. Bunun için öğrencilerle bol bol kelime çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Adalı, Oya. *Anlamak ve Anlatmak*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2003.

Ağca, Hüseyin. *Yazılı Anlatım*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2006.

Akbayır, Sıddık. *Dil ve Diksiyon Yazılı ve Sözlü Anlatım Bozuklukları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Akbayır, Sıddık, *Yazılı Anlatım Biçimlerinin Yazma Becerisi Edinimindeki İşlevleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları 2007.

Aksoy, Ömer Asım. *Dil Yanlışıları*, Adam Yayınları, İstanbul 1996.

Aktaş, Şerif; Osman Gündüz. *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Alkan, Zeynep Nalan, *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Hataları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Aşıcı, Murat. “İlköğretim 1. Kademe, Yazılı Anlatım Çalışmalarının İncelenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6, 2000, s. 116-123.

Arıcı, Ali Fuat ve Suat Ungan. “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Çalışmalarının Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:20 (28), 2008, s. 317- 328.

- Aygün, Atilla. *Son Dönem Yazınımızda Anlatım Bozuklukları*, ABC Yayıncılık, Ankara 2004.
- Babacan, Mahmut. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 3FYayınevi, İstanbul 2007.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Pegema Yayıncılık, Ankara 2007.
- Bağcı, Hasan, Türkçe Öğretmeni Adaylarının Anlatım Derslerine Yönelik Tutumları İle Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bahar, Mehmet, Teorik Gramer Bilgisiyle Yazılı Anlatım Bozukluğu Arasındaki İlişki, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Banguoğlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Beyreli, Latif; Zerrin Çetindağ ve Ayşegül Celepoğlu. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Pegema Yayıncılık, Ankara 2005.
- Bilgin, Muhittin. *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.
- Bülbül, A. Rıdvan. *Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri*, Konya 2000.
- Büyükikiz, Kadir Kaan, İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Söz Dizimi ve Anlatım Bozukluğu Açısından Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk Şener; Ebru Kılıç Çakmak; Özcan Erkan Akgün; Şirin Karadeniz ve Funda Demirel. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara 2008.
- Coşkun, Eyup. Yazma Eğitimi. *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (Ed. Kırkılıç A. ve Akyol, H.) PegemA Yayıncılık, Ankara 2007.

- Çelikipazu, Esra Ekinici, Erzurum Merkez İlçe İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çatıkkaş, M. Ata. *Üniversiteler için Örnekli ve Açıklamalı Yazılı ve Sözlü Anlatım Kılavuzu*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2001.
- Çotuksöken, Yusuf. *Uygulamalı Türk Dili*, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Demirel, Özcan. *Türkçe Öğretimi*, Pegama Yayıncılık, Ankara 1999.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basın Yayım Tanıtım, İstanbul 1993.
- Ergin, Muharrem. *Liseler için Türk Dili Kompozisyon*, Bayrak Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1998.
- Esengül, Mevlüt, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Yanlışları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Göğüş, Beşir. *Sözlü ve Yazılı Anlatım*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1991.
- Gülensoy, Tuncer. *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- Gülsevin, Gürer ve Erdoğan Boz. *Türk Dili ve Kompozisyon I-II*, Tablet Yayınları, Konya 2006.
- Hatiboğlu, Necip. *Türk Dili Dersleri Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akademi Kitabevi, Ankara 2005.
- Hunutlu, Ümit, Lise Birinci Sınıflarda Öğrencilerin yaptıkları Anlatım Bozuklukları ve Bunların Giderilmesinde Kullanılan Metotlar, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- İlaslan, Burcu, Ortaöğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinde Görülen Yazılı Anlatım Bozukluklarının Giderilmesi için Çeşitli Öneriler- Kalecik/Pursaklar Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İnal, Sevim, Yabancı Dil Öğretimindeki Hedeflerin Gerçekleştirilmesinde “Clustering” Yazılı Anlatım Tekniğinin Öğrenci Tutumu ve Başarısı Üzerindeki Etkileri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kantemir, Enise. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Engin Yayınevi 1997.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003.
- Kaplan, Mehmet. *Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları*, İstanbul 2005.
- Karadağ, Özay, “Türkçe Eğitiminde Anlatım Tarzları”, *Türklük Bilimi Araştırmaları: Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 13, 2003 s. 79-92.
- Kavcar, Cahit; Ferhan Oğuzkan; Özlem Aksoy. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Anı Yayıncılık, Ankara 2007.
- Kırbaş, Abdulkadir, İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kiraz, Muammer. *Türkçe Dil ve Anlatım*, Kuşak Ofset Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Korkmaz, Zeynep; Ahmet B. Ercilasun; Tuncay Gülensoy; İsmail Parlatır, Hamza Zülfikar ve Necati Birinci. *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin Basım Dağıtım, Ankara, 2007.
- MEB, “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar), Ankara 2006.

MEB, *İlkoğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*, Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi. 2005.

Öz, Feyzi. *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

Özbay, Murat, Ankara Merkez Ortaokullarındaki Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1995, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özbay, Murat. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Kitap, Ankara 2006.

Özdemir, Emin; Adnan Binyazar. *Yazma Öğretimi Yazma Sanatı*, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998.

Özkırmı, Atilla. *Türk Dili Dil ve Anlatım*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2001.

Pekaz, Kenan, İlköğretim Sekizinci Sınıf Yazılı Anlatımlarındaki Ses Olayları, İmla Hataları ve Anlatım Bozukluklarının Düzeltilmesinde Anlatım Bozukluklarının Düzeltilmesinde İpucu ve Geribildirim Teknikleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Pilancı, Hülya; Canan İleri, Zeliha Güneş ve Zakine Çelik. *Sözlü ve Yazılı Anlatım*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 590, 1998.

Sander, Mitat Sadullah. *Türkçe Yazı Yazma Usulü*, İnkılâp Kitaphanesi, İstanbul 1938.

Tansel, Fevziye Abdullah. *İyi ve Doğu Yazma Usulleri Kompozisyon, Tashih Müracaat El Kitabı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1962.

Tekşan, Keziban, Yazılı Anlatımı Geliştirmede Ön Hazırlığın Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2001, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Temizkan, Mehmet, Yazılı Anlatım Etkinliği Çerçevesinde Türkçe Öğretmenlerinin Çalışmalarına İlişkin Bir Değerlendirme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Türk Dil Kurumu. *İlköğretim Okulları için Yazım Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Ünalın, Şükrü. *Türkçe Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.

Yalçın, Cevdet. *Güzel Konuşma ve Yazma Kılavuzu*, Platin Yayıncılık, Ankara 2005.

Yaman, Ertuğrul; Mehmet Köstekçi. *Örneklı- Uygulamalı Türk Dili ve Kompozisyon*, Gazi Kitabevi, Ankara 1938.

Yelok, Savaş. *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.

Yeşilöz, Zafer. *Türk Dili ve Kompozisyon*, Pelikan Yayınları, Ankara.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

Yıldız, Cemal; Alpaslan Okur; Gökhan Arı ve Yakup Yılmaz. *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2008.

Yörük, Yaşar. *Güzel Konuşma/ Yazma*, Serhat Yayınları, İstanbul.

Zülfikar, Hamza. *Yüksek Öğretimde Türkçe Yazım ve Anlatım*, Gül Yayınevi, Ankara 1985.

EKLER

EK-1. İZİN BELGESİ

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.07.00.11.052-09/

KONU : Anket Uygulaması

03.12.2009* 37224

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

ÇANAKKALE

İLGİ: 09 Kasım 2009 tarihli ve 290-2121-09972 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda sözü edilen, Üniversiteniz, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Meltem ÜSTÜN'ün, "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezi anketini, ilimiz Alanya ilçesinde bulunan Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Aşağıoba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu ve Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu İkinci kademe öğrencilerine uygulama isteği "**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi**" gereğince, Müdürlüğümüz inceleme komisyonu tarafından değerlendirilerek uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzün 03.12.2009 tarihli ve 37114 sayılı onayı, okullarda uygulanacak öğrenci bilgi formu ve öğrenci uygulama formları Müdürlüğümüzce mühürlenerek ekte gönderilmiştir.

Bakanlığımızın ilgili Yönergesi gereği ve Yönerge de belirtilen EK-1 taahhütnamesi doğrultusunda araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içerisinde araştırmanın iki örneğinin yazılı ve CD ortamında Müdürlüğümüz kültür bürosuna teslim edilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Ahmet Sezai İRTEM
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1-1 adet onay
2-3 adet öğrenci bilgi formu
3-7 adet öğrenci uygulama formu

	ANTALYA İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. 07050 ANTALYA Tel : 0242 238 60 00 -103 Faks : 0242 238 61 11 İrtibat İçin:A.S.İRTEM Md.Yrd. antalya@meb.gov.tr www.anael-meb.gov.tr		
--	--	--	--

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.07.00.11.020-09/

KONU : Anket Uygulaması

03.12.2009* 37114

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Meltem ÜSTÜN'ün, "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezi anketini, ilimiz Alanya ilçesinde bulunan Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Aşağıroba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu ve Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu İkinci kademe öğrencilerine uygulama isteği ile ilgili 09 Kasım 2009 tarihli ve 09972 sayılı yazıları, ekinde gönderilen araştırma yazıları ve anket formlar, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından 23.11.2009 tarihinde toplanarak "**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi**" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir. Komisyonumuzca Söz konusu öğrenci bilgi formu ve yazılı anlatım uygulama formları uygulamasının, ilimiz Alanya ilçesinde bulunan Demirtaş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Aşağıroba Hasan Atıcı İlköğretim Okulu ve Barbaros Azakoğlu İlköğretim Okulu İkinci kademe öğrencilerine, ilgili Yönergeye göre, çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretimi aksatmadan okul müdürlüğünün yetki ve sorumluluğunda uygulanması uygun görülmüş olup,

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 25.01.2007 tarih ve 271 sayılı imza yetkisi devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Ahmet Sezai İRTEM
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
02/12/2009

Osman Nuri GÜLAY
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

ANTALYA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. 07050 ANTALYA
Tel : 0242 238 60 00 - 103
Faks : 0242 238 61 11
İrtibat İçin: A.S.İRTEM Md.Yrd.
antalya@meh.gov.tr www.antalya.meh.gov.tr

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Sayı : B.30.2.ÇAU.0.70.72.00- 290- 2362 11063
Konu : Anket Uygulaması.

11 Aralık 2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ : 02.11.2009 tarih ve ...295/3541 sayılı yazınız.

Enstitünüz Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Meltem ÜSTÜN'ün, **"İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma"** adlı yüksek lisans tezi ile ilgili Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 03.12.2009 tarih ve ...052-09/037224 sayılı yazısı yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve ilgilinin çalışmasını tamamladıktan sonra en geç iki hafta içinde araştırmanın iki örneğini yazılı ve CD'ye kayıtlı olarak Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim etmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

İrfan ÖZDEN
Genel Sekreter

EK:

- Yazı (11 sayfa)

EK-2. ÖĞRENCİ TANIMA FORMU

Öğrenci Bilgi Formu

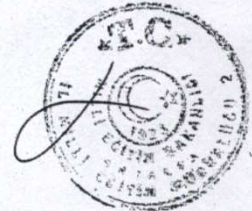
Sevgili öğrenciler,

Bu form sizlere Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde yapılacak bir araştırma için verilmiştir. Araştırmanın sağlıklı yapılabilmesi için sizden beklenen soruların tamamına doğru ve samimi cevaplar vermenizdir. Formlardaki şahsi bilgileriniz gizli tutulacaktır. Katkınız için teşekkür ederim.

Meltem ÜSTÜN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Adınız- soyadınız:
2. Okulunuz:
3. Sınıfınız:
4. Cinsiyetiniz:
 - a. Kız
 - b. Erkek
5. Babanızın öğrenim durumu:
 - a. Öğrenim görmemiş
 - b. İlköğretim I. kademe mezunu
 - c. İlköğretim II. kademe mezunu
 - d. Lise mezunu
 - e. Lisans mezunu
 - f. Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)
6. Annenizin öğrenim durumu:
 - a. Öğrenim görmemiş
 - b. İlköğretim I. kademe mezunu

- c. İlköğretim II. kademe mezunu
- d. Lise mezunu
- e. Lisans mezunu
- f. Lisansüstü (Yüksek lisans, doktora)

7. Ailenizin aylık ortalama geliri:

- a. 450 TL'den az
- b. 450- 600 TL
- c. 600- 800 TL
- d. 800- 1000 TL
- e. 1000- 1250 TL
- f. 1250 TL üstü

8. Evinizde kendinize mi ait?

- a. Evet
- b. Hayır

9. Evinizde kendinize ait odanız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

10. Evinizde kendinize ait çalışma masanız var mı?

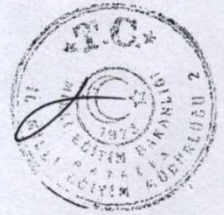
- a. Evet
- b. Hayır

11. Evinizde kitaplık var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

12. Evinizde hangi sıklıkla süreli yayın (gazete, dergi) alınır?

- a. Hiç alınmaz.

- b. Bazen alınır.
- c. Çoğunlukla alınır.
- d. Her zaman alınır.

13. Günlük tutar mısınız?

- a. Evet
- b. Hayır

14. Kitap okur musunuz?

- a. Okumam.
- b. Bazen
- c. Çoğu zaman
- d. Her zaman

15. Kültürel faaliyetlere katılır mısınız?

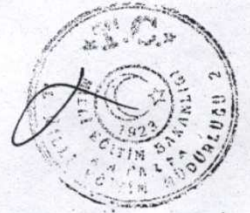
- a. Hayır
- b. Bazen
- c. Çoğu zaman
- d. Her zaman

16. Çevrenizde kültürel faaliyetlere katılabileceğiniz yer var mı?

- a. Var
- b. Yok

17. Çevrenizde kütüphane var mı?

- a. Var
- b. Yok

EK-3. ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM UYGULAMALARDAN ÖRNEKLER

İyi Bir Gelecek için
Eğitim Sert.

BİGELECEK

Bir insan cahil kalıp okumaz ise herseyden
uzak ve geri kalır. Bir kişi okumayıp cahil kalırsa
ileride her zaman bunun acı ve hüznüyle yaşar.
→ Nesne eksik
Karşılaştıracak olarak okumaz, iyi bir mesleği olan
bir hanımı düşünelim. Bu hanım hiçbir zaman
esinin ^{dünya} para vermesini beklemeyi kendi meşesi ile istediğini
alır ama bu, cahil kalan bir hanımın aynı değildir.
Her zaman ^{para} esinin ^{dünya} para verip kendine bir şey alması ^{sim}
bekler. Eğer okuyup bir meslek sahibi olursak
her bir zaman olduğumuzdan düşük görünmekten kurtuluruz.
Yani iyi bir gelecek için eğitim sert.

ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

İnsanlar hayatlarını bazen iyi, bazen de kötü geçirirler. Ama ^{nesne eksik} kötü geçirenlerin sayısı çok kötüdür. Çünkü kendi acılarını unutmak için kötü alışkanlıklara başvururlar. Bunun sağu ele rinde olan koulardır. Bu koular insanların bazen hayatlarına bazen de canlarına ^{mantık} mal olur. Bunun sonucunda da insanlar kötü alışkanlıklara başvururlar. Aslında bu kötü alışkanlıklara başvurmadan çok kötü birşeydir. Örneğin sigara kullanmak insanın geleceğini yok eden alışkanlıklardan sadece biridir. Ama yine de insanlar gelecekleri yok etmek için ^{mantık} bu alışkanlıklara başvuruyorlar. Genellikle bu kötü alışkanlıklara başvurana geneler duyar. Çünkü geneler bu kötü alışkanlıkları gençlere deak geçiriyorlar. Bu da genelerin kötü alışkanlıklara başvurmalarını ^{yarlız} ^{kelime} ^{nesne} sağlıyor. Bunun sonucunda ülkemizde genelerin ülkemiz için birşeyler yapmalarını engeller. Bu alışkanlıkların en kötüsü de hukusun girdiği gibi sigaradır. Sigara insanlar için kötüdür. Ama insanlar bunun kötü olduğunu ^{gereksiz} hiç kimse bilmiyor. Eğer insanlar bu alışkanlıkların zararlarının ne olduğunu bilseler. Hiç kimse ^{gere-yistem} bu kötü alışkanlıklara başvurmasalar. İnsanlar keşke bu kötü alışkanlıklara başvurmaları insanları için dünya çok güzel olur.

İMKANLAR VE İMKANSİZLİKLER

Ben köyde değil, şehirde yaşamak isterdim.
Çünkü; köyde imkanlar kısıtlı ama şehirde
bu imkanlar kısıtlı değil, her istediğini her
an yapabiliyorsun örnek olarak canın bir
yemek türü çekse ^{nesne eksik} sipariş edip yiyebiliyorsun
Ama köyde böyle değil, canın birşey
çekse ^{nesne eksik} hemen alamıyorsun. Ama köyde ^{deli t.}
yaşamamında biraz faydaları var hirsizlik
olayı olmuyor, böylelikle de köy daha gü-
venli oluyor. Şehirde yaşamamında da zararlar
ı var: kirliliği hava, ses gürültülüğü, hirsizlik v.b
şeylerde ^{deli t. eksik} oluyor. ^{yanlış kelime}
Ama böylede olsa şehirde yaşamak
isterdim.

Hikâye Tamamlamak:

ALININ MACARASI

Ali cuma günü okuldan gelirken “Bu hafta sonu önceki haftalardan farklı olacak. Eksik kalan derslerimi tamamlayacağım ve bugün verilen ödevlerimi de yapıp önümüzdeki haftaya daha iyi hazırlanacağım.” diye karar vermişti. Bu sebeple cuma akşamüstünü ve geceyi çok iyi geçirdi. Televizyon seyretti, müzik dinledi, uzun uzun telefonla konuştu ve gece oldukça geç saatte yattı. Çünkü ders çalışması için daha önünde uuuuuuuz uuuuuuuz iki gün ve iki gecesi vardı. Cumartesi günü arkadaşlarıyla birlikteydi. Biraz dolaştılar, her zaman gittikleri yere gittiler. Sohbet ettiler. Ali sohbete o kadar çok dalmıştı ki zamanın nasıl akıp geçtiğini fark etmedi bile. Ders çalışmadığı için zaman zaman biraz rahatsızlık duyduğu oldu ancak içinden gelen bu huzursuzluğu “Aman canım, daha önümde koskoca bir pazar var” diyerek bastırdı...

Akşamı kador ortadoslorıyla dayasıya eylendi. Vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştı. Akşam eve geldiğinde yine "önümüzde koskoca bir pazar var." diye televizyona bakmıştı. Vaktin ne kadar hızlı geçtiğini anlamadan gece olmuştu bile. Hemen kitabını okuyup yokuşa doldu.

Ertesi sabah erkenden uyanı, elini yüzünü yıktı ve daha sonra duş aldı. ^{1. duş}
Kahvaltısını yaptı. Kahvaltısını yaptıktan sonra duş aldı, gelen arkadaşındı. Ali'ye ^{2. duş}
"Bugün sinemaya gidelim," dedi. Ali arkadaşının teklifini kırmak istemedi, çünkü ^{3. duş}
istiyordu. Ama o ^{4. duş} ders çalışmıyordu. Biraz düşündükten sonra kabul etmeye karar ^{5. duş}
verdi ve kabul etti. İleride "Ne de olsa okumam gerekiyor," diyardı. Arkadaşları ^{6. duş}
öğlen saatine gittiler. Film uzun sürdü. Sinemadan çıktıktan sonra aynı ^{7. duş}
doldu. Akşam eve geldiğinde ^{8. duş} ders çalışmaya koyuldu. ^{9. duş}
Hemen dersini bitirdi ve yatı.

Fatma Arslan

818 1570
Berberoğlu

Yazılı Anlatım Uygulama Formu III

Sevgili Öğrenciler,

"İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma" konulu yüksek lisans tezi hazırlıyorum. Çalışmamda Antalya ilinin ilköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım örneklerinden yararlanmam gerekmektedir. Bu nedenle sizlerden 40 dakikalık sürede bilgilendirici birer yazılı anlatım çalışması yapmanızı istiyorum. Sizden yazmanız istenen konular aşağıda seçenekler halinde sıralanmıştır. İstedığınız herhangi bir konu hakkında yazılı anlatımınızı gerçekleştirebilirsiniz. Yazılarınız yalnız bu çalışma için değerlendirilecektir. Değerlendirmenin doğruluğu sizin ciddiyetinizle artacaktır.

Teşekkür ederim.

Meltem ÜSTÜN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

- Konular: a. En çok sevilen sporu tanıtmak
b. Sevilen bir kişiyi tanıtmak
c. Yaşanılan yer hakkında bilgi vermek
d. Zararlı maddeler konusunda insanları bilgilendirmek

Dost, karder, sırdaşım ve böyle kavramlarla nite-
lenebileceğim bir arkadaşla sahibim. Her zaman yanımda
olan ^{yüksek} ^{eksik} iyi ve kötü her anımı onla paylaşıyorum ben.
Karder dediğimiz ^{sey} ^{eksik} ile aynı anneden doğmak de-
ğil. 4 yıl ... tam ⁴ ^{eksik} yıllar beraberiz. Umarım hiç ay-
rılmayacağız. Ne kadar zaman sinir etsede onu herseye
reşmet sevirim. Onun gibi kalbinde her zaman se-
ke. Bu dönemde dostluk ^{yine} ^{eksik} artık bulunmuyor. ^{St. T. eksik} Sıkrediyorum...
Allah'ım onu kargıma sıkardığın için ^{yer tam, eksik} sıkrediyorum.
Onu kaybetmeyeceğim ve onun değerini hep bileceğim.
Benim biricik Halley'im (3).

Hikâye Tamamlamak:

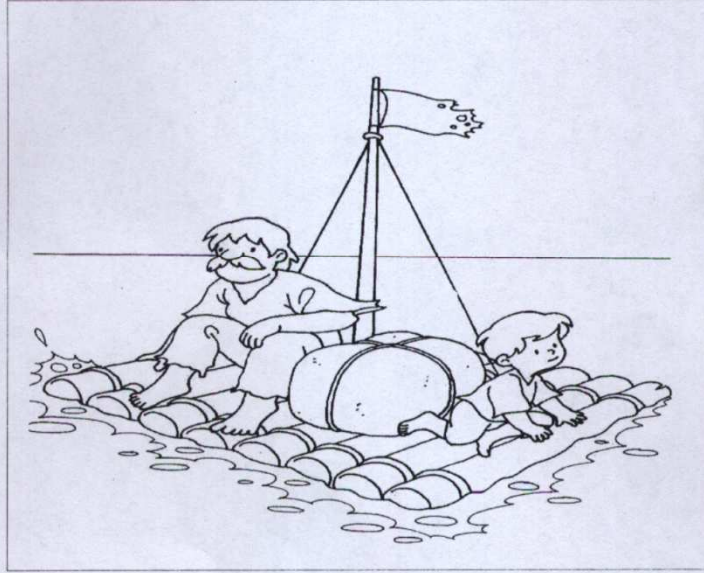
"ÖDEV HATA"

Ali cuma günü okuldan gelirken "Bu hafta sonu önceki haftalardan farklı olacak. Eksik kalan derslerimi tamamlayacağım ve bugün verilen ödevlerimi de yapıp önümüzdeki haftaya daha iyi hazırlanacağım." diye karar vermişti. Bu sebeple cuma akşamüstünü ve geceyi çok iyi geçirdi. Televizyon seyretti, müzik dinledi, uzun uzun telefonla görüştü ve gece oldukça geç saatte yattı. Çünkü ders çalışması için daha önünde uuuun uuuun iki gün ve iki gecesi vardı. Cumartesi günü arkadaşlarıyla birlikteydi. Biraz dolaştılar, her zaman gittikleri yere gittiler. Sohbet ettiler. Ali sohbete o kadar çok dalmıştı ki zamanın nasıl akıp geçtiğini fark etmedi bile. Ders çalışmadığı için zaman zaman biraz rahatsızlık duyduğu oldu ancak içinden gelen bu huzursuzluğu "Aman canım, daha önümde koskoca bir pazar var" diyerek bastırıldı...

Bu güzel günün ardından eve gitti ve yine televizyonun başına geçti. Saatler geçiyordu ve Ali hala televizyonun başındaydı.

Sabah uyandığında saat onikiyi geçiyordu ve ödevini yapması için önünde sadece yarım günü kalmıştı. Ali hemen bir telaş içine kapıldı. Ali "Artık bir yerden başlamalıyım" diye düşündü. Ödevlerini yaparken saatler geçti ve yatma vakti gelmişti. Ama zaten Ali çok önceden ödevlerinin başında uyuya kalmıştı ki, sabah oldu. Ali üstünü giğindi, kahvaltısını yaptı ve servisine bindi. İçini rahatsız eden birşey vardı ama neşne eksik bir türlü bulamıyordu. En sonunda okula geldi ve ödevini yapmadığını hatırladı. Sınıfa girdiğinde herşey çok geçti. Öğretmen sınıfa geldi ve ödev bakma sırası Ali'deydi. Öğretmen Aliye "Ali ödevin yineni yok? Zaten geçen haftada getirmenistin" dedi ve çözümlerine sıfır verdi. Ali eve gittiğinde çok üzgündü. Ödevlerinin son güne bırakmanın bedelini kocaman bir sıfır ile ödedi.

Resimden Hareketle Hikâye Yazmak:

KÜÇÜK HASAN

Bir Cuma sabahıydı. Küçük Hasan ve babası Ahmet Bey her sabah olduğu gibi yine sallarına binerek balık tutmaya gittiler. gereksiz

Hasan'ın gözü hep denizdeki dalgalarda idi. Dalgalar bir o yana bir bu yana gidip geliyordu. Babası Hasan'a sordu:

"Hasan, su dalgalarda ne buluyorsun oğlum?" dedi.
Küçük Hasan'ın cevabı geç olmadı. "Özgürlük buluyorum." dedi.
Babası "Özgürlük mü?" dedi. Küçük Hasan "Evet, özgürlük" dedi.

Ahmet Bey kendi kendine düşünmeye başladı. "Nasıl olur?" dedi.
"Benim düşünemediğim şeyleri bu çocuk nasıl akıl edebilir?" dedi.
Küçük Hasan'ın bu sözlerine çok şaşkınlık yaşayan Ahmet Bey şöyle söyledi:
"Bu çocuk doğru söylüyor. Bizim hayatımızda hep bir engel var, ama deniz öyle değil. istediği gibi esip gürüyor."

Unutulamayan bir olayı anlatmak:

= CAPPUCCINO FELAKETİ =

Sıcak bir Temmuz günüydü. Annem ve kardeşim gezintiye çıkmışlardı. Bende evde sıkılmıştım. Aklıma arkadaşımı seğirmek geldi. Sonra ona bir şaka yapmaya karar verdim.

Mutfaza girip yumurta, kahve, tereyağ, karbonat, limonu karıştırıp bir içecek yaptım. İğneden önce de zevkli olduğunu biliyordum. Karbonat, limon ile birleşince kabardı ve bunun üzerine tereyağı döktüm. Tereyağını yerine koyarken kapı çaldı.

Arkadaşım gelmişti. Ona kendisi için içecek hazırladığımı söyledim.

Oda "Sağal" dedi ve iatı. Onun iatında yumurta var dedim
ve ağrındakini her yere püskürttü. Bu day her okuma gerisin de
gikimizde çok güleriz.

EK-4. YAZILI ANLATIM UYGULAMA FORMLARI

Yazılı Anlatım Uygulama Formu I

Sevgili Öğrenciler,

“İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezi hazırlıyorum. Çalışmamda Antalya ilinin ilköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım örneklerinden yararlanmam gerekmektedir. Bu nedenle sizlerden 40 dakikalık sürede hikâye edici birer yazılı anlatım çalışması yapmanızı istiyorum. Sizden yazmanız istenen konular aşağıda seçenekler halinde sıralanmıştır. İstediğiniz herhangi bir konu hakkında yazılı anlatımınızı gerçekleştirebilirsiniz. Yazılarınız yalnız bu çalışma için değerlendirilecektir. Değerlendirmenin doğruluğu sizin ciddiyetinizle artacaktır.

Teşekkür ederim.

Meltem ÜSTÜN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

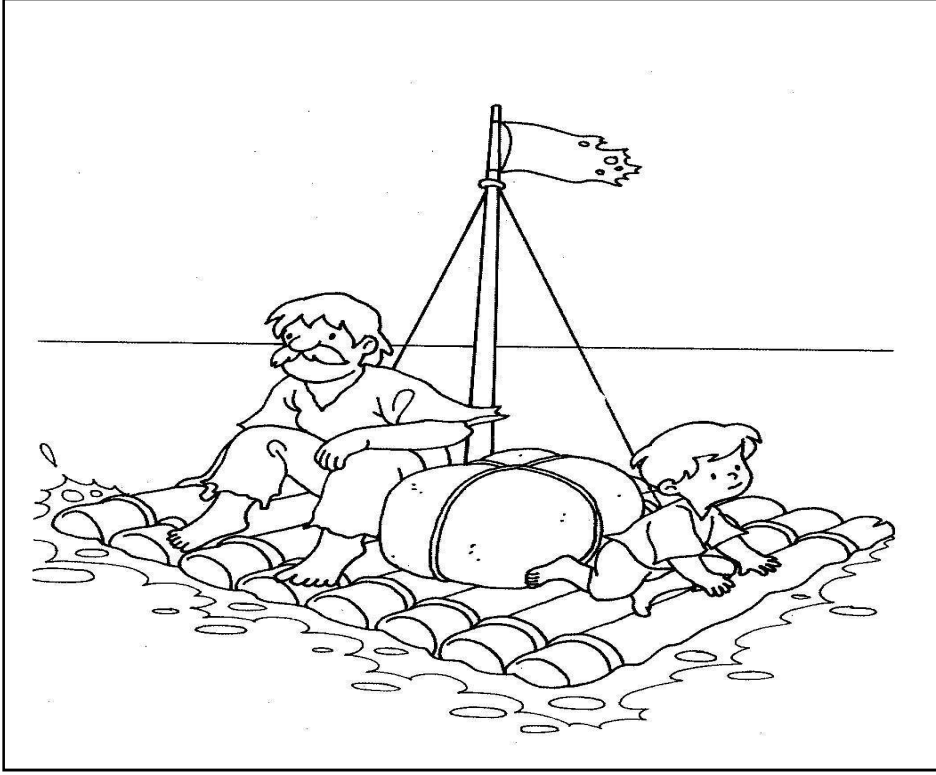
Konular: a. Unutulamayan bir olayı anlatmak

b. Hikaye tamamlamak:

.....

Ali cuma günü okuldan gelirken “Bu hafta sonu önceki haftalardan farklı olacak. Eksik kalan derslerimi tamamlayacağım ve bugün verilen ödevlerimi de yapıp önümüzdeki haftaya daha iyi hazırlanacağım.” diye karar vermişti. Bu sebeple cuma akşamüstünü ve geceyi çok iyi geçirdi. Televizyon seyretti, müzik dinledi, uzun uzun telefonla görüştü ve gece oldukça geç saatte yattı. Çünkü ders çalışması için daha önünde uzuuun uzuuun iki gün ve iki gecesi vardı. Cumartesi günü arkadaşlarıyla birlikteydi. Biraz dolaştılar, her zaman gittikleri yere gittiler. Sohbet ettiler. Ali sohbete o kadar çok dalmıştı ki zamanın nasıl akıp geçtiğini fark etmedi bile. Ders çalışmadığı için zaman zaman biraz rahatsızlık duyduğu oldu ancak içinden gelen bu huzursuzluğu “Aman canıım, daha önümde koskoca bir pazar var” diyerek bastırdı...

c. Resimden hareketle hikaye yazmak:

d. Verilen anahtar kelimelerden hareketle hikaye yazmak:

Anahtar kelimeler: Bayrak, özgürlük, kırmızı-beyaz, vatan, bağımsızlık, egemenlik.

Yazılı Anlatım Uygulama Formu II

Sevgili Öğrenciler,

“İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezi hazırlıyorum. Çalışmamda Antalya ilinin ilköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım örneklerinden yararlanmam gerekmektedir. Bu nedenle sizlerden 40 dakikalık sürede tartışmacı birer yazılı anlatım çalışması yapmanızı istiyorum. Sizden yazmanız istenen konular aşağıda seçenekler halinde sıralanmıştır. İstediğiniz herhangi bir konu hakkında yazılı anlatımınızı gerçekleştirebilirsiniz. Yazılarınız yalnız bu çalışma için değerlendirilecektir. Değerlendirmenin doğruluğu sizin ciddiyetinizle artacaktır.

Teşekkür ederim.

Meltem ÜSTÜN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Konular: a. Köyde yaşamak mı isterdiniz yoksa şehirde yaşamak mı? Niçin? Tartışınız.

b. Çok gezen mi daha iyi bilir yoksa çok okuyan mı? Tartışınız.

c. İyi bir gelecek için eğitim şart mıdır? Niçin? Tartışınız.

d. “Herkes kendi geleceğinin mimarıdır.” sözünü tartışınız.

Yazılı Anlatım Uygulama Formu III

Sevgili Öğrenciler,

“İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Bozuklukları Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezi hazırlıyorum. Çalışmamda Antalya ilinin ilköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım örneklerinden yararlanmam gerekmektedir. Bu nedenle sizlerden 40 dakikalık sürede bilgilendirici birer yazılı anlatım çalışması yapmanızı istiyorum. Sizden yazmanız istenen konular aşağıda seçenekler halinde sıralanmıştır. İstedığınız herhangi bir konu hakkında yazılı anlatımınızı gerçekleştirebilirsiniz. Yazılarınız yalnız bu çalışma için değerlendirilecektir. Değerlendirmenin doğruluğu sizin ciddiyetinizle artacaktır.

Teşekkür ederim.

Meltem ÜSTÜN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Konular: a. En çok sevilen sporu tanıtmak

b. Sevilen bir kişiyi tanıtmak

c. Yaşanılan yer hakkında bilgi vermek

d. Zararlı maddeler konusunda insanları bilgilendirmek